

वार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०७४/०७५

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

कसरा, चितवन

वार्षिक प्रतिवेदन

आर्थिक वर्ष २०७४/७५

संरक्षक

वेद कुमार ढकाल
प्रमुख संरक्षण अधिकृत

सम्पादन

स.सं.अ. नुरेन्द्र अर्याल
स.सं.अ. गोपाल बहादुर घिमिरे

सम्पादन सहयोगी

व.प.चि. डा. कमल प्रसाद गैह्रे
स.सं.अ. वेद बहादुर खड्का
स.सं.अ. भौलाई चौधरी
स.स.अ. रमेश कुमार यादव
शा.अ. रामकाजी श्रेष्ठ
प्रा.स. पुरुषोत्तम पाण्डे
रेञ्जर सन्त बहादुर मगर
रेञ्जर शान्त बहादुर मगर
रेञ्जर लक्ष्मण राय
खरिदार नविन भण्डारी
खरिदार सुकदेव नेपाली
सा.रे. बसन्त देवकोटा
का.स. विष्णु प्रसाद ढकाल
लेखापाल (BCF) हेमा भुषाल
का.स. अम्बिका ढुङ्गाना

फोटोहरू

नुरेन्द्र अर्याल
वेद बहादुर खड्का
सन्त बहादुर मगर
लक्ष्मण राय
विष्णु प्रसाद ढकाल

प्रकाशक

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय
कसरा, चितवन

दुई शब्द

नेपालको प्रदेश नं.-२ को पर्सा जिल्ला, प्रदेश नं.-३ को चितवन र मकवानपुर र प्रदेश नं.-४ को नवलपरासी जिल्ला (सुस्ता पूर्व) गरी ९५२.६३ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएर रहेको चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नेपालको पहिलो राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा वि.सं.२०३० साल असोज ४ गते (सन् १९७३ सेप्टेम्बर २०) स्थापना भएको हो। यो निकुञ्ज तराई क्षेत्रमा जैविक विविधताको धनि संरक्षित क्षेत्र हो। यस निकुञ्जले उपोष्ण जलवायु क्षेत्रमा रहेको पारिस्थितिकिय अक्षुण्णतालाई कायम राखी प्राकृतिक प्रणालीका साथै चुरे र महाभारतको जलाधारिय प्रणालीको सन्तुलन, संरक्षण र भू-दृष्यको संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यलाई उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउनुका साथै पर्यापर्यटन प्रबर्द्धन र विकास गर्न मध्यवर्ति क्षेत्रमा बस्ने स्थानीय बासिन्दाहरूको दिगो जिविकोपार्जन र आर्थिक सामाजिक विकासमा सहयोग पुऱ्याउने लक्ष्यका साथ स्थानीय समुदायलाई परिचालन गरी जैविक विविधता संरक्षण गर्ने उद्देश्य लिई हरेक वर्ष निकुञ्ज र मध्यवर्ति क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन कार्य गरिदै आएको छ।

यस आर्थिक वर्षमा वन्यजन्तुको चोरीशिकार तथा आखेटोपहार खरिद विक्री र ओसारपसार जस्ता अपराधिक क्रियाकलाप नियन्त्रणमा निकुञ्ज एवं हात्तिसारका कर्मचारी तथा निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाको श्री बटुक दल गणका सुरक्षाकर्मीहरूको योगदान र भूमिका प्रभावकारी रहेको छ। साथै वन्यजन्तुको चोरी शिकारी तथा आखेटोपहारको अवैध विक्री वितरण नियन्त्रण गर्न जनपथ प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी र स्थानीय प्रशासनबाट प्राप्त सहयोग सन्धानीय छ। निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा २१ वटा उपभोक्ता समिति र १ वटा उपसमिति मार्फत संरक्षण र विकासका कार्यक्रमहरू चालु रहेका छन्। चोरीशिकार नियन्त्रण युवा समूह र ज्यापिड रेस्पोनस टिम सक्रिय रूपमा परिचालित रहेको छ। यस मध्यवर्ति क्षेत्रका उपभोक्ता समितिहरूको सक्रियता र सहयोगमा व्यापक गस्ती परिचालन हुँदै आएका छन् र चोरी शिकार नियन्त्रणमा एक ऐतिहासिक उपलब्धी हासिल गर्न सकिएको छ। यस कार्यमा उपभोक्ता समिति र मध्यवर्ति सामुदायिक वन लगायत सम्पूर्ण स्थानीय समुदायको उल्लेखनिय भूमिका रहेको छ। संरक्षणका सुचना र सन्देशहरूलाई निरन्तर रूपमा सर्वसाधारण समक्ष पुऱ्याई प्रभावकारी संरक्षण कार्यमा थप बल प्रदान गर्नुहुने सञ्चारकर्मीले खेलेको भूमिका प्रशंसनीय रहेको छ।

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापनमा वन क्षेत्रको अतिक्रमण गरी विभिन्न बहानामा सहकारी वन क्षेत्र व्यक्ति विशेषका नाममा दर्ता गर्ने कार्यले ठुलो समस्या र चुनौती खडा गरेको छ। यस्तो कार्य रोकथामका लागि स्थानीय तह तथा अन्य निकायहरूसंग समन्वय गरी कानुनी पहल शुरु गरि सकिएको छ र आगामी दिनहरूमा थप कारवाहीको लागि अगाडि बढाईने छ। वन्यजन्तुबाट स्थानीय बासिन्दाहरूको जनधनको क्षति हुने क्रम रोकथामका लागि भए गरेका प्रयासहरू अझ शसक्त र प्रभावकारी बनाउनका लागि मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, उपभोक्ता समिति र समूहहरूसंगको सहकार्यलाई निरन्तरता दिदै यसको अनुगमनमा विशेष ध्यान दिने तर्फ कदम चालिएको छ। वन्यजन्तुबाट प्रभावित उपभोक्ताहरूलाई छिटो छरितो रूपमा संशोधित राहत निर्देशिका बमोजिम राहत उपलब्ध गराउने प्रयास गरिएको छ र यसलाई समय अनुसार परिमार्जन गरी लागु गर्न आवश्यक देखिन्छ। स्थानीय सरकार मार्फत मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन, वन्यजन्तुको संरक्षण तथा मध्यवर्ति क्षेत्र विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा भएको सहयोग प्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु।

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जका कर्मचारीहरू, निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेना, प्रहरी प्रशासन, मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, उपभोक्ता समिति र समूह, चोरी शिकार नियन्त्रण युवा परिचालन अभियान, मध्यवर्ति सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू, स्थानीय सञ्चारकर्मी, पर्यापर्यटन व्यवसायी लगायतका सबैको वन्यजन्तु संरक्षण तथा चोरीशिकार नियन्त्रणमा निरन्तर सक्रियताको परिणम स्वरुप पछिल्ला वर्षहरूमा वन्यजन्तुको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ। यो उपलब्धि हामी लागि गौरव र उल्लेखनीय उपलब्धिको विषय भएको छ, भने यसको कारणले उत्पन्न हुन सक्ने मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्न हामीले आफूलाई सो अनुसार थप संस्थागत बनाउन ढिलो भैसकेको छ। यसका लागि सम्पूर्ण सरोकार वाला निकायहरूको थप सहयोगको अपेक्षा राख्दै संरक्षणका रणनीति र कार्यान्वयनका प्रयासहरूलाई निरन्तर रूपमा प्रभावकारी बनाउँदै लैजान वन तथा वातावरण मन्त्रालय, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागबाट हुने अनुगमन तथा निर्देशन र संरक्षण कार्यमा निरन्तर सहयोग उपलब्ध गराउने राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, डब्लु डब्लु एफ नेपाल कार्यक्रम र जेड एस एल नेपाल कार्यक्रमलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

प्रमुख संरक्षण अधिकृत
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा

विषय सूची

१.	निकुञ्जको सक्षिप्त परिचय र कार्य क्षेत्र	३
२.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको उद्देश्य	४
३.	निकुञ्ज संरक्षण र व्यवस्थापन गतिविधि	५
४.	भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सुधार	२६
५.	वन्यजन्तुको अवस्था	२६
६.	समस्या ग्रस्त वन्यजन्तु नियन्त्रण र व्यवस्थापन	२७
७.	वन्यजन्तुको मृत्यु	२८
८.	सांगठनिक संरचना	२८
९.	मुद्दा	२९
१०.	जिल्ला स्तरिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाईको बैठक	२९
११.	गैंडा उपहार	२९
१२.	अन्य विविध	२९
१३.	मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन	३१
१४.	पर्या-पर्याटन	४३
१५.	राजशुज विवरण	
१६.	मुख्य संरक्षणका साभेदार संस्थाहरुको संरक्षण र व्यवस्थापनमा सहभागिता	४४
१७.	आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन	४६-५१
१८.	अनुसुचीहरु	५२-१००

१. निकुञ्जको संक्षिप्त परिचय र कार्य क्षेत्र:

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नेपालको पहिलो राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा वि.सं. २०३० साल असोज ४ गते (सन् १९७३ सेप्टेम्बर २०) स्थापना भएको हो। स्थापनाको समयमा यस राष्ट्रिय निकुञ्जको क्षेत्रफल ५४४ बर्ग कि.मी. रहेको थियो भने वि.सं. २०३४ सालमा यसको क्षेत्रफल विस्तार भै ९३२ बर्ग कि.मी. कायम भएको थियो। त्यस्तै वि.सं. २०५३ साल मंसिरमा स्थानीय जनताको वन पैदावारको आवश्यकतालाई सरल र सहज रूपमा परिपूर्ति गर्न तथा निकुञ्जबाट प्रभावित वासिन्दाहरूको आर्थिक तथा सामाजिक विकास गर्ने मुल उद्देश्य लिई निकुञ्ज वरिपरिको ७५० बर्ग कि.मी. क्षेत्रलाई मध्यवर्ति क्षेत्रको रूपमा घोषणा गरिएको थियो। वि.सं. २०७३ साल कार्तिकमा यस राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ति क्षेत्रको सिमानामा केही हेरफेर गरिएको थियो। जस अनुसार निकुञ्जको क्षेत्रफल बढेर ९५२.६३ बर्ग कि.मी. र मध्यवर्ति क्षेत्रको क्षेत्रफल ७२९.३७ बर्ग कि.मी. कायम भएको छ। यो निकुञ्ज चितवन, पर्सा, मकवानपुर र नवलपरासी गरी चार जिल्लामा फैलिएर रहेको छ। राष्ट्रिय निकुञ्जको कुल क्षेत्रफलको ७४.०४% भू-भाग चितवन जिल्लामा, १५.४५% भू-भाग पर्सा जिल्लामा, ६.९७% भू-भाग मकवानपुर जिल्लामा र ३.५४% भू-भाग नवलपरासी जिल्लामा पर्दछ। त्यस्तै नेपालको संविधान २०७२ अनुसार यो राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रदेश नं. २, ३ र ४ मा फैलिएर रहेको छ।

नेपालमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज स्थापना पश्चात जैविक विविधता संरक्षणको संस्थागत शुरुवात भएको देखिन्छ। नेपालमा संरक्षणको इतिहास हेर्ने हो भने यसको अनौपचारिक शुरुवात परापूर्व काल देखि नै भएको पाईन्छ। धार्मिक तथा सांस्कृतिक परम्परा र आस्थाका आधारमा रुख विरुवालाई संरक्षण गर्ने, पुजा गर्ने, वन्यजन्तुलाई भगवानको बहानको रूपमा लिने, वन्यजन्तुको शिकार नगर्ने चलन हालसम्म पनि कायम रहेको छ। वि.सं. १९०४ सालमा राणा शासनको शुरुवातसंगै वि.सं. २००४ साल सम्म चितवनको जंगललाई नेपालको राजपरिवार, राणाहरू र उनीहरूका विशिष्ट स्वदेशी तथा विदेशी पाहुनाहरूको लागि शिकार क्षेत्रको रूपमा छुट्टयाएर भए पनि संरक्षण गरिदै आएको इतिहास रहेका छ।

उक्त समयमा यस क्षेत्रमा औलोको प्रकोपले गर्दा आदिवासी थारु समुदाय बाहेकका अन्य मानव वस्ती रहेको थिएन। औलो उन्मुलनसंगै पहाडी क्षेत्रका मासिनहरू तराईमा बसाई सर्ने क्रम शुरु भयो भने सोही समयमा नै राणा शासनको समाप्ती समेत भएकोले यहाँको जंगल अतिक्रमणमा तिव्रता आएको पाईन्छ। यसरी जंगल फाँडानी गरेर घरहरू बनाउने तथा कृषि योग्य जमिनमा रूपान्तरण गर्ने क्रियाकलापले वन्यजन्तुहरूको बासस्थान संकुचित हुँदै गएको साथै चोरी शिकारीको समेत कारणबाट एकसिंगे गैंडा लगायतका वन्यजन्तुहरूको संख्यामा निकै ह्रास आएको पाईन्छ।

वि.सं. २००७ (सन् १९५०) साल तिर चितवन उपत्यकामा करिब ८०० भन्दा बढीको संख्यामा रहेको अनुमान गरिएको एक सिंगे गैंडा वि.सं. २०२० को दशकमा १०० भन्दा कमको संख्यामा सीमित भएको अनुमान गरियो। उल्लेखित सन्दर्भमा दुर्लभ हुन पुगेका वन्यजन्तुहरूको संरक्षणको आवश्यकता महशुस गरी वि.सं. २०२० (सन् १९६३) मा राप्ती नदी देखि दक्षिणको क्षेत्रलाई गैंडा आरक्ष घोषण गरी सशस्त्र वन रक्षकबाट गैंडा गस्तीको शुरुवात गरियो भने वि.सं. २०२९ सालमा “राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९” लागु भए पश्चात नेपालको पहिलो संरक्षित क्षेत्रको रूपमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको स्थापना भै विधिवत रूपमा वन्यजन्तुको र यिनीहरूको बासस्थान संरक्षणको शुरुवात भएको हो।

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज जैविक विविधता संरक्षणको दृष्टिकोणले विश्वमा नेपालको गौरवको रूपमा रहेका छ। एकसिंगे गैंडा, पाटे बाघ, गौरीगाई, जंगली हात्ति तथा घडियाल गोही यस निकुञ्जमा पाईने केही महत्वपूर्ण दुर्लभ वन्यजन्तुहरू हुन। यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ति क्षेत्र दुर्लभ एक सिंगे गैंडाको महत्वपूर्ण बासस्थान हो। सन्

२०१५ मा गरिएको गणना अनुसार यस राष्ट्रिय निकुञ्जमा एक सिंगो गैंडाको संख्या ६०५ वटा रहेको छ, जुन विश्वमै दोश्रो ठुलो संख्या हो। हरेक चार चार वर्षमा बाघको राष्ट्रिय सर्वेक्षण कार्य गरिदै आएकोमा सन् २०१३ को गणना बमोजिम यस निकुञ्जमा १२० भन्दा बढी प्रजनन उमेरका वयस्क पाटे बाघ रहेकोमा सन् २०१७-२०१८ मा यस निकुञ्जमा ९३ वटा भन्दा बढी वयस्क पाटे बाघको संख्या रहेको तथ्याङ्क प्राप्त भएकोले संरक्षणमा थप चिन्ता उत्पन्न भएको छ।

तालिका १. चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पाइने वन्यजन्तुको विविधता

प्रजाति	नेपालमा पाइने संख्या	चि. रा.नि.मा पाइने संख्या	प्रतिशत	कैफियत
स्तनधारी	२०८	७०	३४	
पंछी	८८६	५७६	६३	
घस्रने	१२३			
उभयचर	११७	५५	४७	
माछा	२३०	१२०	६५	

यस निकुञ्जमा विभिन्न किसिमका वन, घाँसे मैदानहरू तथा सिमसार क्षेत्रहरू पर्ने भएकोले यहाँको पारिस्थिकिय विविधता उच्च रहेको पाईन्छ। सन् १९७० को तथ्याङ्क अनुसार यस राष्ट्रिय निकुञ्जको कुल क्षेत्रफल मध्ये ७० % भन्दा बढी क्षेत्र साल बनले ढाकेको थियो भने घाँसे मैदान २०% रहेको थियो। त्यस्तै ७% नदी तटिय वन क्षेत्र र करिब ३% सिमसार क्षेत्रले ओगटेको थियो। सिमसार क्षेत्रहरूमा बीसहजारी ताल, देवी ताल, तमोर ताल, लामिताल, कमल ताल, शेरा ताल, मुन्ना ताल, लामो ताल, लगायतका ५८ भन्दा तालतलैयाहरू, नारायणी, राप्ती र रीउ नदीहरू तथा स-साना नाला तथा घोलहरू यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ति क्षेत्रमा पर्दछन्।

सन् २०१५ मा गरिएको घाँसे मैदानको सर्वेक्षण अनुसार निकुञ्जको करिब १०% भू-भाग घाँसे मैदानले ओगटेको पाइएको छ। घाँसे मैदान खुम्चनुको मुख्य कारणमा Woody vegetation को अतिक्रमण देखिएको छ। घाँसे मैदानमा भएको Woody vegetation हटाई घाँसे मैदानको पुनर्स्थापना गर्नु आवश्यक देखिन्छ।

अनुपम भौगोलिक वनावट तथा अद्वितीय जैविक विविधताले भरिपूर्ण यो निकुञ्ज वि.सं.२०४१ (सन् १९८४) मा विश्व सम्पदा सुचिमा सूचिकृत भएको थियो भने निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा अवस्थित बीस हजारी तथा वरपरका तालहरू रहेको ३२ बर्ग किलो मिटर क्षेत्रलाई वि.सं.२०६० (सन् २००३) मा अन्तराष्ट्रिय महत्वको सिमसार क्षेत्रमा सूचिकृत गरिएको हो। त्यस्तै गरि सन् २००५ देखि यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ति क्षेत्रमा पर्ने बरण्डभार क्षेत्रलाई महत्वपूर्ण चराहरूको क्षेत्र IBA (Important Bird and Biodiversity Area) मा राखिएको छ भने सन् २०१५ को फेब्रुअरी ६ देखि सन् २०१८ फेब्रुअरी ५ सम्म यो निकुञ्ज बाघ पाईने देशहरूमा CATS (Conservation Assured Tiger Standards) को उपाधि पाउने विश्वको पहिलो निकुञ्ज हो। त्यस्तै आर्थिक तथा सामाजिक दृष्टिकोणबाट हेर्दा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नेपालको तेस्रो पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा रहेको छ।

२. चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको उद्देश्य :

यस राष्ट्रिय निकुञ्जको स्थापना एक सिंगो गैंडा संरक्षण गर्ने उद्देश्यले भएको थियो भने नेपालमा वन्यजन्तु संरक्षणको क्षेत्रमा भएका नीतिगत सुधारसँगै संरक्षित क्षेत्रहरूको कार्य क्षेत्र र उद्देश्यमा समेत सोही अनुरूप परिवर्तन भएको छ। सोही बमोजिम यस राष्ट्रिय निकुञ्जको उद्देश्यमा समेत समयानुकूल परिवर्तन भैरहेको छ। चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट सम्पादन हुने वार्षिक कार्यक्रमहरूको मुख्य उद्देश्य निम्न अनुसार रहेका छन् :

- क. वन्यजन्तु र वनस्पतिको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने,
- ख. वन्यजन्तुहरुको लागि स्थल तथा जलिय पारिस्थिकिय प्रणालीको संरक्षण, सुधार र व्यवस्थापन गर्ने,
- ग. प्रकृतिमा आधारित पर्यटनको माध्यमबाट स्थानीय समुदायको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा टेवा पुऱ्याउने,
- घ. जैविक विविधता संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा जनसहभागिता जुटाई संरक्षण कार्यलाई दिगो बनाउने,
- ङ. स्थानीय जनतामा वन्यजन्तु प्रति अपनत्वको भावना विकास गरि मानव वन्यजन्तु बिच सह-अस्तित्व कायम गर्ने ।

३. निकुञ्ज संरक्षण र व्यवस्थापन गतिविधि:

यस आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारबाट निकुञ्जको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्न राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना, वन्यजन्तु संरक्षणका लागि क्षेत्रिय सहयोग प्रवर्धन आयोजना, राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश विकास समिति (कार्यक्रम), हात्तिसार आयोजना र सामुदायिक वन तथा कवुलियति वन विकास कार्यक्रम गरि ५ वटा आयोजना संचालन भएको थियो । मध्यवर्ति क्षेत्रमा जैविक विविधता संरक्षणको साथ साथै स्थानीय समुदायको आर्थिक तथा सामाजिक विकासको लागि मध्यवर्ति क्षेत्र कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो । यसै गरि निकुञ्जको संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष-जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, तराई भू-परिधि कार्यक्रमबाट विभिन्न कार्यक्रम संचालनमा सहयोग प्राप्त भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा यस निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ति क्षेत्रमा भएका कार्यक्रमहरुको प्रगति अनुसूचि १ मा समावेश गरिएको छ ।

३.१ गस्ती तथा अनुगमन:

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको प्रमुख उद्देश्य वन्यजन्तु र यिनीहरुको बासस्थान संरक्षण गर्नु हो । वन्यजन्तुको चोरी शिकार र वनस्पतिको चोरी निकासी नियन्त्रणका साथै वन्यजन्तुको बासस्थानको अवस्थाको बारेमा जानकारी प्राप्त गर्न निकुञ्ज तथा मध्यवर्ति क्षेत्रमा निकुञ्ज र निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाले वर्ष भरि नै नियमति रूपमा पैदल, साईकल, जिप,

मोटरसाईकल, डुङ्गाबाट गस्ती गर्ने, स्वीपिङ्ग तथा क्याम्पिङ्ग अपरेशन संचालन, लामे दुरीको गस्ती, लिंकप गस्ती जस्ता कार्य गरेको छ । मध्यवर्ति क्षेत्रमा गठन भएको सामुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण उप-समितिका युवाहरु, मध्यवर्ति सामुदायिक वनका वन हेरालुहरु, मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समितिहरु समेतको सहभागितामा मध्यवर्ति क्षेत्रमा विशेष अभियान संचालन गरि गस्ती गर्ने कार्य भएको छ । यस आर्थिक वर्षमा वार्षिक कार्यक्रम अनुसार आयोजनागत रूपमा संचालन गरिएका चोरीशिकार नियन्त्रण स्वीप अपरेशनको विवरण तालिका २ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २: आयोजनाअनुसार सञ्चालन गरिएको स्विप अपरेशनको प्रगति

वार्षिक	आयोजना			जम्मा	कैफियत
	रा.नि.	Tiger	TAL		
लक्ष्य (संख्या)	१०	२४	१६	५०	
प्रगति (संख्या)	१०	२०	१६	४६	

३.२ वासस्थान व्यवस्थापन :

यस राष्ट्रिय निकुञ्जमा वन्यजन्तुको वासस्थान व्यवस्थापन अन्तर्गत घाँसे मैदान व्यवस्थापन (अग्लो घाँस काट्ने, मिचाहा प्रजाति हटाउने, मुना काट्ने, भाडी, पोथ्रा हटाउने, अनावश्यक रुखहरु उखेल्ने) र सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन (पानीपोखरी मर्मत सम्भार, सरसफाई र निर्माण) कार्यहरु सालवसाली रुपमा सञ्चालन भइ रहेको छ।

३.२.१ घाँसे मैदान व्यवस्थापन

पारिस्थिकीय प्रणालीमा घाँसे मैदान प्राथमिक उत्पादक (Primary Producer) को रुपमा रहेको हुन्छ। घाँसे मैदान, गैडा, हात्ती र विभिन्न प्रकारका आहारा जन्य प्रजातिहरुको आहारको प्रमुख श्रोत हो भने यसले वन्यजन्तुहरुलाई आश्रय समेत प्रदान गरि रहेको हुन्छ। विगतका तथ्याङ्कलाई हेर्दा यस राष्ट्रिय निकुञ्जमा घाँसे मैदानले ओगटेको क्षेत्र घट्दै गइरहेको देखिन्छ। सन् १९७० को दशकमा कुल क्षेत्रफलको

२०% रहेको घाँसे मैदान पछिल्लो समय सन् २०१५ मा गरिएको सर्वेक्षण अनुसार निकुञ्जमा ९.६१% र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा २.०६% मा खुम्चिएको छ। घाँसे मैदान घट्नुमा प्राकृतिक चक्र एउटा कारण रहेको छ भने अर्को तर्फ माइकेनिया, पार्थेनियम, वनमारा जस्ता मिचाहा प्रजातिको कारणले घाँसे मैदानको उत्पादकत्वमा नकारात्मक प्रभाव परिरहेको छ।

घाँसे मैदान सर्वेक्षण २०१५ (२०७२) को तथ्याङ्क अनुसार चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा ३३६ स्थानमा ८९५५.२ हेक्टर (९.६१५%) फैलिएर रहेको घाँसे मैदान मध्ये यस आ.व. २०७४/०७५ मा निकुञ्जको विभिन्न आयोजना अनुसारको वार्षिक कार्यक्रमबाट २० स्थानमा कुल ५२ हेक्टर घाँसे मैदान व्यवस्थापन गरिएको छ। घाँसे मैदान व्यवस्थापन अन्तर्गत अग्लो घाँस ढड्डी काट्ने, नियन्त्रित आगो लगाएर जलाउने, जरा सहित रुख हटाउने, स-साना पोथ्रा हटाउने, रुखको मुनाहरु हटाउने तथा मिचाहा प्रजाति नियन्त्रण तथा हटाउने जस्ता कार्यहरु भएको छ।

३.२.२ खर मयुरको लागि घाँसे मैदान व्यवस्थापन

खर मयुरको संरक्षणको लागि वासस्थान व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले निकुञ्ज भित्रको खरकडाफाँटामा १ हेक्टर जग्गामा घाँसहरु काट्ने कार्य भएको छ। यस आ.व. मा व्यवस्थापन गरिएको घाँसे मैदानहरुको विवरण तालिका ३ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ३: आयोजना अनुसार व्यवस्थापन गरिएको घाँसे मैदानको लक्ष्य र प्रगति हेक्टरमा

वार्षिक	आयोजना			जम्मा
	रा.नि.	Tiger	TAL	
लक्ष्य	२०	२५	१२	५७
प्रगति	१५	२५	१२	५२

३.२.३. सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन

सिमसार क्षेत्र अन्य क्षेत्रहरुको तुलनामा बढी उर्वर हुने भएकाले अधिकांश वन्यजन्तुहरु सिमसार क्षेत्र वरपर बस्न रुचाउँछन्। सिमसार क्षेत्र वन्यजन्तुहरुको लागि पानीको उपयुक्तस्रोत पनि हो। यस निकुञ्ज क्षेत्रभित्र सन् २०१३ मा गरिएको अध्ययन अनुसार निकुञ्ज भित्र ३७ वटा र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा २१ वटा गरि जम्मा ५८ वटा साना ठुला तालहरु र घोलहरु रहेका छन्। सिमसार क्षेत्रले जैविक विविधता संरक्षणमा अहम भूमिका निर्वाह गरिरहेको हुन्छ। वन्यजन्तुको लागि पानीको स्रोत, गर्मी मौसममा शरीरको तापक्रम नियन्त्रित गर्नका साथै गैँडा, बाघ जस्ता वन्यजन्तुहरुको लागि आहाल खेल्ने स्थलको रूपमा सिमसार क्षेत्रको आवश्यकता रहेको हुन्छ। पानीको खोजमा वन्यजन्तुहरु मध्यवर्ती क्षेत्रमा समेत पुग्न गई मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व जस्ता समस्या बढ्दै जाने भइ पानीपोखरी निर्माण तथा सरसफाई गरी व्यवस्थापन गरि रहन जरुरी छ। निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका ताल तथा घोलहरुमा क्रमिक रूपमा मिचाह प्रजातिका वनस्पतिहरुको विकास, वरपरबाट तालमा थुप्रिने ढुङ्गा, माटो, बालुवा तथा तालमा जम्मा हुने जैविक तत्व लगायत बाट सिमसार क्षेत्रको आकार तथा गुणात्मक क्षमतामा ह्रास आइ रहेको छ।

उल्लेखित सन्दर्भमा ताल तलैयाहरुमा पानीको निश्चित सतह कायम राख्नका लागि आवश्यकता अनुसारको संरचना निर्माण, तालको पिंधमा थिग्रिएको माटो हटाउने, तालमा उम्रिएको जलकुम्भी, करौंती भ्जार लगायतका मिचाहा प्रजातिका वनस्पतिहरु हटाउने तथा तालको वरपर सरसफाई लगायतका कार्य नियमित रूपमा गर्न आवश्यक छ। यस आ.व. मा जम्मा ११ वटा सिमसार क्षेत्रको सरसफाई तथा मर्मत सुधार गरिएको छ भने २ वटा नयाँ ताल निर्माण गरिएको छ। यस आ.व.मा सरसफाई तथा मर्मत सम्भार र निर्माण गरेका तालहरुको विस्तृत विवरण तालिका ४ मा उल्लेख गरिएको छ।

उल्लेखित सन्दर्भमा ताल तलैयाहरुमा पानीको निश्चित सतह कायम राख्नका लागि आवश्यकता अनुसारको संरचना निर्माण, तालको पिंधमा थिग्रिएको माटो हटाउने, तालमा उम्रिएको जलकुम्भी, करौंती भ्जार लगायतका मिचाहा प्रजातिका वनस्पतिहरु हटाउने तथा तालको वरपर सरसफाई लगायतका कार्य नियमित रूपमा गर्न आवश्यक छ। यस आ.व. मा जम्मा ११ वटा सिमसार क्षेत्रको सरसफाई तथा मर्मत सुधार गरिएको छ भने २ वटा नयाँ ताल निर्माण गरिएको छ। यस आ.व.मा सरसफाई तथा मर्मत सम्भार र निर्माण गरेका तालहरुको विस्तृत विवरण तालिका ४ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ४ 'क' : आयोजनागत सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापनको लक्ष्य र प्रगति

वार्षिक	आयोजना			जम्मा
	रा.नि.	Tiger	TAL	
लक्ष्य (वटा)	२१	५	०	२६
प्रगति (वटा)	१२	०	०	१२

तालिका ४ 'ख' : व्यवस्थापन गरिएका सिमसार क्षेत्रको विवरण

क्र.सं.	सिमसार क्षेत्र	आयोजना	क्र.सं.	सिमसार क्षेत्र	आयोजना	क्र.सं.	सिमसार क्षेत्र	आयोजना
१.	सुकिभार ताल (निर्माण)	रा.नि.	२.	खगेन्द्रमल्ली पश्चिम घोल	रा.नि.	३.	गैंडा मचान घोल (निर्माण)	रा.नि.
४.	ठोठरी ताल	रा.नि.	५.	सुखिभार क्षेत्र (वनपथ उत्तर)	रा.नि.	६.	बोटे सिमरा ताल	रा.नि.
७.	डुमरिया ताल	रा.नि.	८.	राष्ट्रपति ताल	चुरे	९.	घाँघर ताल	रा.नि.
१०.	CJL माथिल्लो घोल (निर्माण)	रा.नि.	११.	सुकिभार क्षेत्र (वनपथ दक्षिण)	रा.नि.	१२.	CJL तल्लो घोल (निर्माण)	
१३.	ईचर्नी ताल	रा.नि.						

३.३ प्रजाति संरक्षण

सन्तुलित पारिस्थिकीय प्रणाली कायम गर्न ठुला र लोपोन्मुख वन्यजन्तुहरूको संरक्षण कार्य निरन्तर रुपमा भई रहेको छ ।

३.३.१ घडियाल संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्र

सन् १९५० को दशकसम्म नेपाल, भारत, भुटान, पाकिस्तान, बङ्गलादेश र बर्माका नदीहरूमा प्रशस्त मात्रामा घडियाल गोही पाईन्थ्यो । त्यस ताका नारायणी नदीमा २३५ वटा घडियाल पाईएको तथ्याङ्क छ । जनसंख्या बृद्धिसँगै बढ्दै गएको मानवीय चाप तथा शहरीकरण एवं औद्योगिकीकरणबाट सृजित जत प्रदुषण लगायतका कारणबाट सन् १९७० को दशकमा घडियाल गोहीको संख्यामा अत्यन्त ह्रास आयो । फलस्वरुप विश्वमा नै घडियाल गोहीको संख्या नेपाल र भारतमा गरी २०० को संख्यामा सिमित हुन

पुग्यो भने नारायणी नदीमा केवल ५३ वटा घडियाल बाँकी रहन गयो । यसरी घडियाल गोही लोप हुँदै जानुमा घडियाल गोहीको विशिष्ट स्वभाव, जस्तै बगी रहने सफा पानी आवश्यक हुनु, आहारको लागि माछा आवश्यक हुनु र सामान्य खालको दबाव पनि सहन गर्न नसक्नु र घडियालको अण्डा तथा बच्चालाई मगर गोही, पानीमा

विचरण गर्ने ठुला खाले पंछीहरु, कछुवा लगायतका अन्य चराहरु तथा स्याल, कुकुरहरुले समेत खाईदिने जस्ता कारणले प्राकृतिक अवस्थामा बच्चा घडियालको मृत्युदर ९९% सम्म रहेको हुँदा घडियाल संरक्षण कार्य थप चुनौतीपूर्ण बनेको छ ।

नेपाल र भारतका केही नदीहरुमा न्युन संख्यामा रहेको घडियालको दिर्घकालीन संरक्षणका लागि घडियाल संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रको आवश्यकता महसुस गरी सन् १९७५ मा भारतमा घडियाल संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रको स्थापना गरिएको थियो भने नेपालमा वि.सं. २०३५ (सन् १९७८) मा फ्रयाङ्कफर्ट जुलोजिकल सोसाईटीको आर्थिक सहयोगमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको कसरामा घडियाल संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रको स्थापना भएको थियो ।

स्थापना कालमा नारायणी नदीको बगरबाट घडियालको अण्डा संकलन गरेर यस केन्द्रमा बच्चा हुर्काईएको थियो भने प्रजनन केन्द्रमा रहेका घडियालहरुले पनि वि.सं. २०५१ साल देखि नै निरन्तर रूपमा बच्चा कोरली रहेका छन् ।

तालिका ५: घडियाल प्रजनन केन्द्रमा रहेका घडियालको संख्या

Hatching Year	Age	Number	Remarks
1978, 079, 080	Adult	13	Including 1 male
2003, 2004	Sub adult	18	
	Disable	7	
2011	Juvenile	10	
2012	Juvenile	45	
2013	Juvenile	14	
2014	Juvenile	93	
2015	Juvenile	90	
2016	Juvenile	122	
2017	Juvenile	103	
2018	Juvenile	170	
Total		685	

घडियाल प्रजनन (In-situ)

विगत वर्षहरु भन्दा यस वर्ष पनि राप्ती र नारायणीको वगरमा घडियालको गुँड खोज्ने क्रममा राप्तीमा १० र नारायणीमा ७ समेत गरी जम्मा १७ गुँड फेला परेका थिए । फेला परेका गुँडहरु मध्ये Risk zone (पानीको छेउमै वालुवाको ढिस्कोमा पारेको अण्डा, पानीले गुँडको ढिस्को काट्दै गरेको, पानीको वहावले वगाउने खतरा रहेको, गुँडहरु पानीको सतहबाट कम उचाईमा रहेकोले सानोतिनो बाढीले पनि वगाउने खतरामा रहेका गुँडहरु र हात्ती, गैंडा हिड्ने बाटोमा परेका गुँडहरु समेत) मा परेका ९ गुँडहरु मात्र संकलन गरिएको थियो । घडियालका गुँडहरुलाई सुरक्षित तवरले ढुङ्गाबाट ढुवानी गरिएको थियो । यसरी संकलन भएका राप्तीका ७ गुँडलाई घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रमा र नारायणीका २ गुँडहरुलाई नारायणी स्थित घडियाल अनुगमन केन्द्र देखि दक्षिणतर्फ रहेको नारायणीको वगरमा प्रजनन गराइएको थियो । संकलन गरिएका राप्तीका गुँडका बच्चाहरु केही प्रजनन केन्द्रका घडियालले गरेका र केहीलाई भने मानिस स्वयंले प्रजनन गराएका थिए भने नारायणीका सम्पूर्ण गुँडहरु भने मानिस स्वयंले नै गराएका थिए । प्रजननको लागि राप्तीका गुँडहरुलाई औसत दिन ७८ र नारायणीका लागि ८७ दिन लागेको थियो र उक्त गुँडहरुबाट जम्मा २६१ वटा बच्चा कोरलएका थिए ।

घडियाल गोहिको अण्डा सङ्कलन

घडियाल गोहिको अण्डाबाट बच्चा कोरलिएको

प्राकृतिक अवस्था (राप्ती र नारायणी वगर)मा रहेका घडियालका गुँड/अण्डाहरुलाई संकलन गरी निस्केका बच्चाहरुको विस्तृत विवरण अनुसूचि ३ मा दिइएको छ ।

घडियाल प्रजनन (Ex-situ)

घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्र वि.सं. २०३५ सालमा स्थापना भएको र सोही साल नारायणीवाट अण्डा ल्याई कोरलिएका मध्ये १३ बाट माऊ वनी हालसम्म पनि घडियालले बच्चा कोरली रहेका छन् । यस केन्द्रमा भालेको संख्या एउटा मात्र रहेको कारणले विगत वर्षहरु जस्तै यस वर्ष पनि बच्चा कोरले कार्यमा सोचे भन्दा कमी नै भएको छ । यस वर्ष ६ गुँडवाट केवल ४७ वटा बच्चा पैदा भएका थिए । उमेर बुढो भएर प्रजननमा ह्रास आएको हो ? या अन्य कारणवाट प्रजनन सफल हुन नसकेको हो ? यस विषयमा गहन अध्ययन अनुसन्धान गर्नु पर्ने अवस्था रहला । तर विगत वर्षहरुको अनुभव हेर्दा प्रजनन केन्द्रमा रहेको भालेको प्रजनन क्षमतामा ह्रास आएकोले तत्काल अर्को भालेको आवश्यकता खड्किएको छ । स्वस्थ भालेको मृत्यु भए पछि भालेको संख्यामा कमी आई बच्चा उत्पादनमा ह्रास आउने गरेको पाइएको छ ।

तालिका ६: आ.व. अनुसार कोरलिएका बच्चाको विवरण

वर्ष	गुँड संख्या	कोरलिएका बच्चाको संख्या	कैफियत
२०७१/२०७२	५	०	अण्डामा प्रष्टरूपमा भाले लागेको पहिचान नभएको
२०७३/२०७४	७	५३	
२०७३/२०७४	९	७	
२०७४/२०७५	६	४७	

घडियालको लागि आहाराको व्यवस्थापन

घडियाल संरक्षणको लागि उचित र नियमित खानाको व्यवस्थापन हुन अति आवश्यक रहेको हुँदा यस आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा घडियाल प्रजनन केन्द्रमा रहेका विभिन्न उमेर समुहका घडियालहरुलाई १४,०८० किलो ग्राम साना तथा ठुला माछा खरिद गरि खुवाईएको छ । साथै कछुवाको लागि मासु, फर्सी, चना खरिद गरि खुवाउने गरिएको छ । मासिक रूपमा खुवाईएको खानाको विवरण तालिका नं.७ मा दिइएको छ ।

तालिका ७: आहारा व्यवस्थापन

विवरण	श्रावण	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र	वैशाख	जेठ	असार	जम्मा (कि.ग्रा.)	दर	जम्मा रकम रु.
भूरा माछा	१२४०	१३६५।३	१५०४।९	९९४।२	३२६।४	१६४	३९	२१९।५	७५८।६	१४१०	१४९१।५	१३०१	१०८१।४	२५०	२७,०३,६००।
ढूलो माछा	१२५	१६३	१८१।५	११२।५	३०	२२	१५	३८	१३३।५	३५४।५	४९२।५	३८७	२०५।५	२७०	५,५४,७१।
जम्मा	१३६५	१५२८	१६८६	११०७	३५६	१८६	५४	२५८	८९२।१	१७६५	१९८४	१६८८	१२८६९		३२,५८,३१।
जिउंदो माछा	२५	१५	०	०	०	५०	०	०	०	०	०	३३	१२३	आफ्नै पोखरीबाट उपलब्ध भएको	
वच्चा गोहीको लागि कर्मचारीले राप्तीमा मारेको माछा	१६९।३	१६६	१७८।७	१३२।५	६३।३	३८।१	१५	२६।६	२२	५५।३	६५।४	१५५।९	१०८८		
कुल जम्मा	१५५९	१७०९	१८६५	१२३९	४२०	२७४	६९	२८४	९१४।१	१८२०	२०४९	१८७७	१४०८०		
(कछुवाको लागि रांगाको मासु, फर्सी र चना) इत्यादी खर्च															
जम्मा खर्च															
३३,३३,३१।															

तालिका ८: घडियाल प्रजनन केन्द्रमा भ्रमण गर्ने पर्यटकहरूको विवरण र भ्रमणबाट उठेको शुल्क

पर्यटक	भ्रमणको संख्याको विवरण												शुल्कको विवरण		
	साउन	भदौ	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फागुन	चैत्र	वैशाख	जेठ	असार	संख्या	दर	जम्मा रकम
विदेशी	२४४	२२५	१०२८	४११६	२२६३	११६८	१२७७	२८२५	४०९५	३५३६	२१८७	६६६	२३६३०	१००	२३,६३,०००।००
नेपाली	१२३	११२	६४२	१३०३	८७८	२५४२	१७५८	२१३०	२०१७४	२३०७	१२१६	४६०	३३६४५	२०	६,७२,९००।००
निःशुल्क	९१	२०८	५५	२७८	५३८	६२५	९८८	४६३	४२३	२६२	३३१	८७	४३४९	०	०
जम्मा	४५८	५४५	१७२५	५६९७	३६७९	४३३५	४०२३	५४१८	२४६९२	६१०५	३७३४	१२१३	६१६२४	०	३०,३५,९००।००

उक्त रकम राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रको खातामा जम्मा हुने प्रावधान रहेको र सो रकम घडियाल प्रजनन केन्द्रमा कार्यरत कर्मचारीहरूको तलवमा खर्च गरिएको छ। देशका विभिन्न स्थानबाट यस केन्द्रको भ्रमण गर्न आउने विद्यार्थी र स्थानीय संघ संस्थाहरूका ४३४९ प्रतिनिधीहरूलाई निःशुल्क प्रवेश गराइएको थियो।

घडियाल प्रजनन् केन्द्रमा भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुको विवरण

यस आर्थिक वर्षमा विदेशी २३६३० जना, नेपाली ३३६४५ जना र निःशुल्क ४३४९ गरी जम्मा ६१६२४ जनाले घडियाल प्रजनन् केन्द्रको अवलोकन गरेको छ। घडियाल प्रजनन् केन्द्रमा भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुको मासिक विवरण तालिका नं. ८ मा दिइएको छ।

मगर गोही घाम ताप्यै

घडियाल अनुगमन

यस आ.व.मा प्राकृतिक अवस्थाका नारायणी र राप्ती नदीमा रहेका घडियालको अनुगमन गर्ने कार्य मिति २०७४।१।२० देखि २०७४।१।२५ सम्पन्न भएको छ। जस अनुसार यी दुवै (राप्ती-६४, नारायणी-८४) नदीमा गरेर तपशिल अनुसारको १४८ वटा घडियालको रेकर्ड गरिएको (तालिका ९) छ। जाडोमा पानीवाट बाहिर घाम ताप्न निस्केका घडियालको मात्र रेकर्ड गरिएको र पानी भित्र भएकाको रेकर्ड नभएकोले यो नै संख्या

अन्तिम भने होइन। घडियाल अनुगमन गर्दा ३ वटा भाले घडियाल (एउटा भाले सौराहा घाँटमा, अर्को बुद्धनगर घाँटमा र अर्को भेलौजी नारायणीमा) देखा परेका थिए। वर्दिया ववईवाट ल्याईएको भालेलाई नारायणीको खोरीया मुहानमा छोडिएकोमा अनुगमानको बेला बुद्धनगर घाँट राप्तीमा देखा परेको थियो।

अनुगमनको विधि

जाडो महिनामा हुस्सु कुहिरो लाग्ने गरेवाट घडियाल अनुगमनको कार्य विहान हुस्सु-कुहिरो हटेपछि घाम लाग्न शुरु हुनासाथ वेलुका घाम नअस्ताएसम्म डुङ्गावाट राप्ती नदीको खगेन्द्रमल्ली देखि नारायणी नदीको विभिन्न भङ्गालो हुँदै त्रिवेणीसम्म ६ दिन लगाएर गरिएको थियो। यस समयमा अधिकांस घडियालहरु पानीवाट घाम ताप्न बाहिर निस्कन्छन् भन्ने तथ्यलाई मनन गरेर अनुगमन कार्य गरिएको हो। घडियालमा प्रजनन केन्द्रमा काम गर्ने दुईजना घडियाल हेरालु समेतको साथ लिई काठको खोपुवा डुङ्गावाट डुङ्गा खियाउँदै अनुगमन गरिएको र रातमा समेत नदीको बगरमा बास बसी सो कार्य गरिएको थियो।

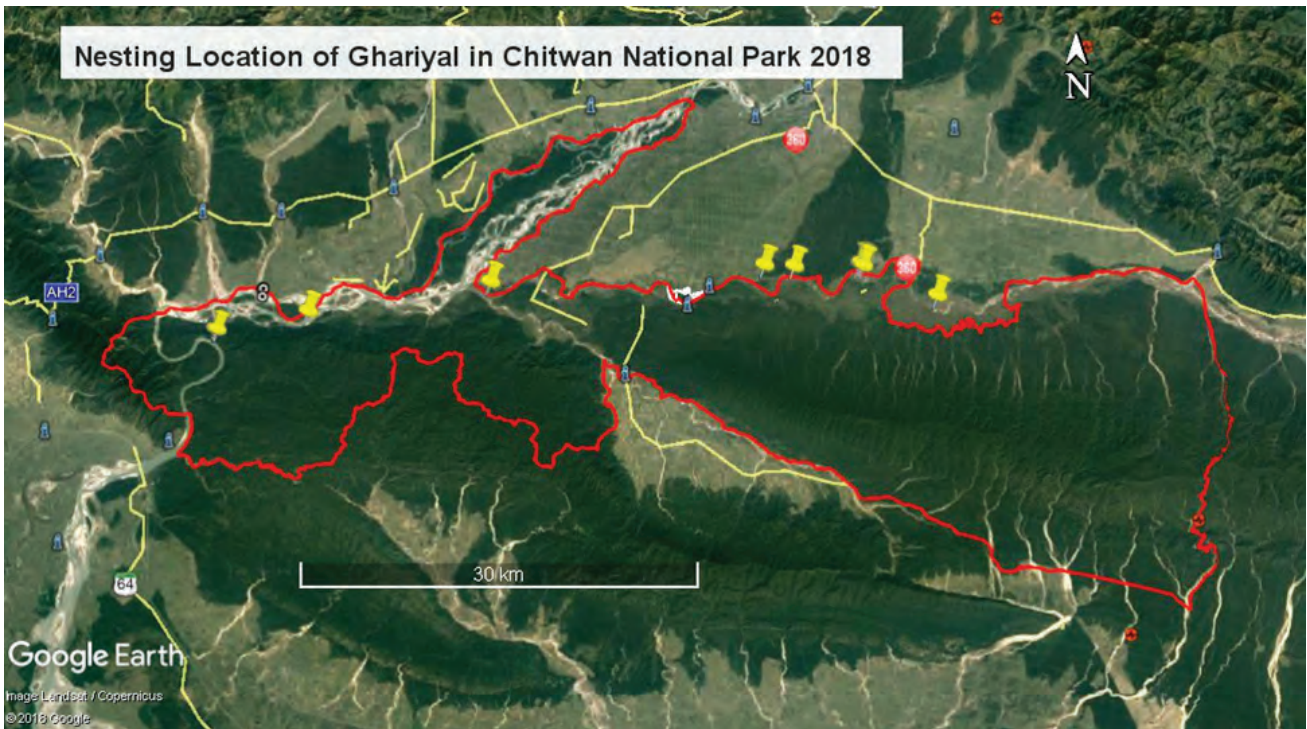

तालिका : ५ प्राकृतिक अवस्थामा रहेका घडियालको विवरण

नदीको नाम	Hatchling	वच्चा (Juvenile)	अर्ध वयस्क	वयस्क	जम्मा संख्या
राप्ती	०	२	४४	१८	६४
नारायणी	२	१	५८	२३	८४
जम्मा	२	३	१०२	४१	१४८

नदीमा अनियन्त्रित रुपमा माछा मार्ने कार्य, वासस्थान विनास (वालुवा, ढुङ्गा लगायत बाढीले बगाएर ल्याएका पानीमा रहेका रुखसमेत भिक्ने), प्रदुषण तथा नदीमा निर्मित बाँधको कारणले वासस्थान खण्डीकरण लगायतका कारणहरुले गर्दा घडियालको स्वस्थानीय संरक्षण चुनौतिपूर्ण छ। घडियाल गोहीलाई विश्व संरक्षण संघले अति संकटापन्न प्रजातिको सूचीमा समावेश गरेको छ।

घडियाल गोहीलाई प्राकृतिक वासस्थानमा छाडिएको

यस कार्यालयको कसरा स्थित घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रमा हुर्काइएका घडियाललाई तिनीहरुको प्राकृतिक वासस्थानमा छोड्दै जाने प्रकृया अन्तर्गत फाल्गुण महिनाको विभिन्न मितिमा ११९ वटा घडियाललाई प्राकृतिक वासस्थानमा छाडिएको (तालिका १०) थियो। घडियाललाई प्राकृतिक वासस्थानमा पुनर्स्थापना/छोड्दै जाने प्रकृया अन्तर्गत नदीमा आश्रित बोटे, मुसहर र माभी समुदायका अग्रजहरुलाई भेला गराई निजहरु मार्फत कसरा स्थित राप्तीमा घडियाल छाडिएको

घडियाललाई प्राकृतिक वासस्थानमा छोड्ने तयारी गर्दै

थियो । नदीमा आश्रित समुदायबाट घडियाल प्राकृतिक वासस्थानमा पुर्नस्थापना गर्दा उक्त समुदायलाई अपनत्व महशुस भई संरक्षणमा प्रभावकारी आउने विश्वास गरिएकोले निजहरुलाई सहभागिता गराई घडियाल छोडिएको हो ।

घडियाललाई प्रजनन केन्द्रबाट हावा छिर्ने काठको बक्सा (२६X३२X२२ से.मी) मा राखी राप्ती नदीमा बनाइएको Soft-release Enclosure सम्म गाडीमा राखी सुरक्षित तवरले लगेर छोडिएको थियो । Soft-release Enclosure बनाएर छोड्नुको मुख्य कारण सानो पोखरीमा हुर्काइएको गोहीलाई एकै चोटी ठूलो नदीमा छोड्दा नआतिओस र उसलाई Acclimatize हुनको लागि यस्तो कार्य गरिएको हो । त्यसरी Enclosure मा गोही छोडी सकेपछि केही दिन त्यहीं बस्छ र पछि उ आफैले तोडेर उसको खाना माछाको खोजिमा नदीमा जाने गर्दछ । वि.सं. २०३९ साल देखि हालसम्म यस प्रजनन केन्द्रबाट १३६५ वटा घडियालहरु देशका प्रमुख नदीहरुमा छोडिएको (तालिका ११) छ ।

घडियाललाई प्राकृतिक वासस्थानमा छोड्दै

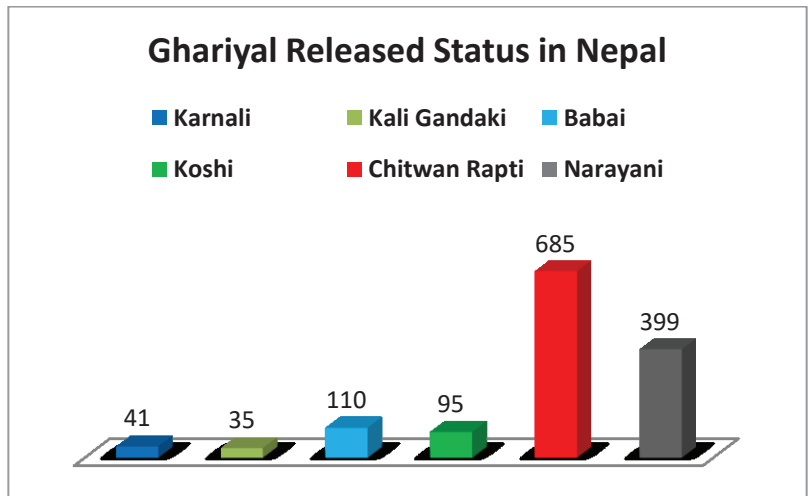
खोजिमा नदीमा जाने गर्दछ । वि.सं. २०३९ साल देखि हालसम्म यस प्रजनन केन्द्रबाट १३६५ वटा घडियालहरु देशका प्रमुख नदीहरुमा छोडिएको (तालिका ११) छ ।

तालिका १०: आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा घडियाललाई नदीमा लगेर छोडेको विवरण

क्र. सं.	कोरलिएको वर्ष/व्याच	छोडेको स्थान	महिना	संख्या	लिङ्ग		औसत ल. (से.मी.)	औसत तौल (कि.ग्रा.)	मार्किङ्ग नं.
					भाले	पोथी			
१.	२०६८	राप्ती नदी, कसरा	फाल्गुण	८१	४	७७	१८६.५०	१८.२२	४४८-५१९ र ५५८-५६६
२.	२०६९	राप्ती नदी, कसरा	फाल्गुण	३८	१	३७	१७८.१८	१४.६०	५२० - ५५७
				११९	५	११४	१८२.३४	१६.४१	

तालिका नं. ११: विगत देखि हालसम्म छोडिएको घडियाल गोहीको विवरण तालिकामा र बार ग्राफ

तालिका नं.११ विभिन्न नदीमा छोडिएको घडियाल गोही	
नदी	संख्या
कर्णाली	४१
काली गण्डकी	३५
बबई	११०
कोशी	९५
राप्ती, चितवन	६८५
नारायणी	३९९
जम्मा	१३६५

Male Gharial Handling, Capturing and Translocation from Babai river to Narayani river

19 -23 December, 2017

Background, Context and Relevance

Nepal's Gharial conservation breeding program was initiated in Chitwan National Park (CNP) from the year 1978. This program has been successful in hatching, rearing and releasing gharials in the main rivers of the country to enhance and supplement the remnant population of gharials in the wild. CNP has reintroduced over 1365 gharials up till March 2018. In Nepal, Gharials are found in Karnali, Babai, Rapti and Narayani rivers, while they have been completely wiped out from Mahakali, Kali Gandaki and Sapta Koshi rivers. They are seasonally reported from Mohana river and other tributaries of Mahakali River during monsoon season. Gharials are considered to be 20 times more endangered than Royal Bengal Tiger (*Panthera tigris tigris*) and seventh most critically endangered species among the crocodylians (Maskey, 1989).

Gharials have been facing challenge such as inadequacy of natural prey (fish) due to over fishing, river pollution, unscientific extraction of river materials, construction of river dam which create hindrances for their upstream and downstream movement, poaching and eggs collection for traditional medicinal purposes, flooding in the nest sites during monsoon, basking and nesting sites are used for sand mining, illegal practice of gill-net fishing that results in to death of the Gharial through entangling their head and mouth. All these kinds of problems have resulted that we had only one male remained in wild habitat of CNP since 2010, while it was killed by local people through Gillnet and found to dead on 2074/2/10. Realizing this critical situation, Department of National Parks and Wildlife Conservation has permitted to capture male Gharial elsewhere so we planned to negotiate with Bardiya National Park, Nepal and Katerniyaghat Tiger Reserve, UP India. So this program was biologically very much significant in the present context.

Process of male Gharial handling, capturing and translocation from Babai river to Narayani river

1. Co-ordination and discussion at Bardiya National Park Nepal : reached by 18th December 2017
 - Visited GCBC Thakurdura, coordinated with BNP staff and planned to visit Katerniyaghat
2. Visited Katerniyaghat Tiger Reserve: reached by 19th December 2017 and following observations were made in coordination with the authorities of the Reserve:-
 - Visited Gharial Conservation Center at Katerniyaghat: had a sharing discussion on knowledge and experiences of Gharial conservation and breeding efforts
 - Plan for field visit with officials of Katerniyaghat - river reconnaissance survey along the Geruwa river with Katerniyaghat Tiger Reserve (KTR) officers
 - It was a tremendous learning of field visit and helped to prepare future plan with proper communication at Government to Government level
 - Ideas gained about the habitat connectivity between Katerniyaghat and Bardiya NP
 - Availability of Ghariyal - number of male available were 2-3 in the upstream of KTR
 - Observed the appropriate site or location for capturing gharial

- Discussed and Planned a Method to capture
 - Means and method of transportation
 - Possible risk factors - season, disturbance factors, seasons of courtship, time and sites of egg laying, time and areas of hatching, chances of capturing female, difficulties due to high volume of water and movement of other animals like Mugger, Dolphin, Tiger
 - Observation visit to different habitat, forest types and wetland of KTR
 - Co-ordination meeting held at KTR: minutes on discussion and understanding made between CNP and KTR officials on 20th December 2017
 - Recommended to Follow the Legal procedure
3. Revisited Bardiya National Park: reconnaissance survey was done in the Babai river on 21st December 2017 and made plans of capturing male gharial in coordination with BNP officials.
 4. Capture operation: all the necessary equipments and accessories were arranged and tried to capture the male ones tirelessly for 21st and 22nd December and finally could capture a male from the Babai river using a net having heavy weight metallic pieces.
 5. Transportation to CNP: whole night of 22nd December 2017 was used to transport the male gharial all the way to confluence of Rapti and Narayani rivers. We had reached in the early morning of 23rd December 2017.
 6. Release operation at CNP: with the help of CNP staff, staff of protection unit Batuk Dal Gan of Nepal Army, local BZUC and community members, hoteliers, were involved to release the male gharial in the sand bank of Khoriyamuhan just below the confluence of Rapti and Narayani rivers on 23rd December 2017.
 7. Recommendation: Quick survey of the status and demography of gharials need to be carried as soon as possible. Official coordination at government level has to be done to acquire some more male gharials from India to assure the ecological balance in order to maintain male to female ratio in the wild habitat of CNP.

Ist : Photography before capturing and 2nd functioning the capturing at Babai River

Captured Male Gharial at Babai River

Photographs during capturing Male Gharial

३.३.२ गिद्ध संरक्षण प्रजनन केन्द्रका गतिविधीहरू :

यस आर्थिक वर्षको सुरुवातमा यस केन्द्रमा कुल ५८ वटा डंगर गिद्ध थिए जसमध्ये आ.व. २०७३/०७४ कोरलिएका ८ वटा बच्चाहरू र यसै केन्द्रमा रहेका ५ वटा माऊसमेत गरी जम्मा १३ वटा गिद्धहरूलाई प्राकृतिक वासस्थानमा पुनर्स्थापन गर्नको लागि यस निकुञ्ज अन्तर्गत नमुना मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा रहेको गिद्ध रेष्टुरेण्ट स्थित Interaction center, जहाँ तार जालीले बनाइएको खोरमा लागि छोडिएको छ। यी गिद्धहरूले उक्त सामुदायिक वनमा रहेका गिद्धहरूसंग चिरपरिचित भई प्राकृतिक वासस्थानमा सजिलै घुलमिल हुन सिकोस भन्ने

उद्देश्यले केही समयका लागि जालीको खोरमा राखिएको छ। बाहिर प्राकृतिक वासस्थानमा रहेका गिद्धहरूले गरेका क्रियाकलापहरू खोरमा रहेका गिद्धले सजिलै देख्दछन्। खोरमा राखेका गिद्धलाई र प्राकृतिक वासस्थानमा रहेका गिद्धलाई आहारा फरक फरक दिनमा दिने गरिन्छ। खोरमा रहेका गिद्धहरूलाई आहार (मासु) दिदा मासु खाई रहेका गिद्धहरूलाई देखि बाहिर प्राकृतिक अवस्थामा रहेका गिद्धहरूले जाली बाहिरबाट मासु खानाका लागि चियाएर हेर्ने, कराउने गर्दछन्। गिद्ध रेष्टुरेण्टले प्राकृतिक अवस्थामा रहेका गिद्धहरूलाई दिइने आहारा उक्त खोर नजिकै दिने गरिन्छ, त्यसै गरी भित्र रहेका गिद्धहरूले जाली नै च्यातुला भै गरी आफ्नो प्रतिक्रिया जनाउँछन्। यो प्रक्रिया ५/६ महिनासम्म गरिन्छ। खोरका गिद्धहरूलाई छोड्ने अवस्था हुन लागे पछि खोरमा मासु दिएपछि ढोका खुलै राखिन्छ। बेलुका भए पछि बाहिर निस्केका गिद्धहरू भित्र पस्न सक्छन् र यदी भित्र पसे भने पुनः ढोका लगाई दिने। किन भने मलसाप्रा जस्ता जनावरले गिद्धलाई मार्ने सम्भावना रहन्छ। पुनः भोलि पल्ट ढोका खोली दिने गरिन्छ। भित्र जान छोडे पछि गिद्धहरू प्राकृतिक वासस्थानमा रमाएको बुझिन्छ। यो क्रम १/२ हप्तासम्म आपसमा अन्तक्रिया भएपछि खोरमा रहेका गिद्धहरू प्राकृतिक अवस्थाका गिद्धसँग घुलमिल भई सजिलैसँग प्राकृतिक वासस्थानमा सँगै रमाउने गरेको पाइएको छ।

आहार व्यवस्थापन

यस आ.व.मा उक्त गिद्धहरूलाई देहाय अनुसारका (तालिका १२) राँगाको मासु खुवाईएको थियो। गिद्ध अण्डावाट निस्केको ४ वर्ष पछि मात्र वयस्क बनि प्रजनन गर्न योग्य हुन्छन् र त्यसपछि एउटा गिद्धले सालमा एउटै मात्र अण्डा पार्दछ। राँगा किनेर ल्याई जगतपुर घैलाघारी स्थित श्री तिलक हरिजनको गोठमा भण्डै १०-१५ जति Diclofenac Free को लागि पालेर राखिन्छ। हरेक राँगाहरूलाई कम्तिमा १० दिन निगरानीमा राखिन्छ। यस अवधि भर कुनै रोगको लक्षण नदेखाएमा मात्र काटेर खुवाईन्छ। यदी कुनै पशुमा Diclofenac औषधी प्रयोग गरिएको रहेछ भने पनि ७ देखि १० दिन भित्रमा पिशाब सँगै शरिरबाट बाहिर निस्कने गर्दछ। त्यस पछि मात्र काटी गिद्धलाई खान दिइन्छ। गिद्धलाई दिएर वाँकी रहेको पाडाको मासु फ्रिजमा राखिन्छ र अर्को पटक आहारा खुवाउने बेलामा उक्त फ्रिजमा जमेको मासुलाई Normal Temperature मा ल्याई गिद्धलाई खान दिइन्छ। Adaptation को लागि गिद्धलाई आहारा Randomly दिइने गरिन्छ। आहारा कहिले २ दिन, कहिले ३ दिनको फरकमा दिइने गरिन्छ। तर गिद्ध सुत्केरी अवस्थामा भने दैनिक जसो मासु दिइने गरिन्छ (तालिका ८)। लगातार वर्षातको समयमा गिद्धहरूको खाना प्रतिको रुचि केही घटेको पाइन्छ।

अन्य अवस्थामा भन्दा प्रजननको बेला गिद्धहरूलाई बढी खानाको ब्यवस्था गरिएको थियो। यस बेलामा Mating गर्न, गुँड बनाउन, गुँड बनाउने सामग्री खोज्न अतिरिक्त शक्तिको आवश्यक पर्दछ। पोथी गिद्धहरूमा अण्डाको निर्माण हुन र अण्डा पार्नका लागि शक्तिको मुख्य भुमिका रहेको हुन्छ। अण्डा ओथारो बस्दा र बच्चा कोरलिए पछि उचित तापक्रम बनाई राख्न पनि गिद्धहरूले आहाराबाट प्राप्त हुने शक्तिको प्रयोग गर्ने गर्दछ।

तालिका: १२ गिद्धलाई मासु खुवाईएको विवरण

क्र.सं.	महिना	राँगाको संख्या	कुल मासु (कि.ग्रा)	नखाएको हड्डी फालिएको
१.	श्रावण	७	१४०६	३६५
२.	भाद्र	७	१३८६	
३.	आश्विन	९	१७७७	
४.	कार्तिक	८	१५५८	
५.	मंसिर	९	१७४१	
६.	पौष	१०	१९७६	

क्र.सं.	महिना	राँगाको संख्या	कुल मासु (कि.ग्रा)	नखाएको हड्डी फालिएको
७.	माघ	७	१३५८	
८.	फाल्गुण	७	१३३४	
९.	चैत्र	६	११६८	
१०.	वैशाख	६	१०११	
११.	जेष्ठ	५	८८३	
१२.	असार	८	१४६३	५०७
	जम्मा	८९	१७,०६१	८७२

प्रजनन क्रियाकलाप

गिद्धहरूले साउन महिना देखि नै प्रजनन क्रियाकलापहरू देखाउन शुरु गरिसकेका थिए । केही गिद्धहरूले गुँड बनाउन भिक्काहरू चुच्चोले च्यापेर आफ्नो गुँडमा लगिरहेको देखिन्थ्यो भने केही गिद्धहरूले आफ्नो गुँडमा आउने अन्य गिद्धहरूलाई धपाउँदै गरेको देखिन्थ्यो । कार्तिक महिनामा यस वर्षको पहिलो अण्डा देखिएको थियो । त्यस पछि फाल्गुन सम्ममा २१ वटा अण्डा देखिएका थिए । जसबाट ६ वटा बच्चा कोरलिएका थिए । अण्डाहरूलाई माँउ गिद्धहरूले राम्रो सँग हेरचाह गरेको र ओथारो बसेको देखिन्थ्यो । दुबै माँउहरूले पालैपालो ओथारो बस्ने गर्दथे । पछि केही माँउहरूले भने अनियमित ओथारो बस्ने गरेका थिए । जसका कारणले बच्चा कोरलिन सफल हुन सकेन । ३ वटा अण्डा नयाँ जोडी गिद्धहरूले पारेका थिए । त्यसै गरी ५ वटा अण्डा Unfertilized eggs थिए । जसमध्ये ३ वटा बालुवामा पारेको थियो । केही गुँडका माऊले पुरा अवधीभर ओथारो नबसेको र केहीले बसे पनि बच्चा कोरलिन सफल हुन सकेन ।

यस केन्द्रमा पौष १४ गतेका दिन २ वटा बच्चाहरू CCTV मार्फत देखिएको थियो । उक्त बच्चाहरूलाई माँउहरूले चारो खुवाईरहेको देखिन्थ्यो । अन्य अवस्थामा भने माँउहरूले नै बच्चाहरूलाई लुकाएर राख्ने गर्दथे । त्यसै गरी पौष १७ र १९, माघ २ र ८ गते बाँकी ४ वटा बच्चाहरू कोरलिएका थिए । सबै बच्चाहरूलाई सम्बन्धित माँउहरूले नै हेरचाह गर्ने गर्दथे ।

बच्चाहरूको उमेर १०० दिन नाघे पछि माँउबाट अलग्याउनु पर्ने हुन्छ । पहिले कोरलिएका २ वटा बच्चाहरू १०० दिन पुग्दै गर्दा यस केन्द्रमा बच्चाहरूलाई राख्ने ठाँउको अभाव देखिएको थियो । त्यसैले गर्दा ती बच्चाहरूलाई Colony Aviary-B को Passage मा राखिएको थियो । पछि Holding Aviary खाली भए पछि त्यहाँ सारिएको थियो । Holding Aviary मा बच्चाहरू सँगै रहँदा शुरुमा केही भगडा गरे जस्तो गरेतापनि चोटपटक लागेको भने देखिएको थिएन । पछि एक आपसमा मिलेर खाने, उड्ने, नुहाउने आदि क्रियाकलापहरू देखाउन थाले ।

३.३.३ कछुवा/ठोटेरी संरक्षण

विश्वमा पाईने ३५६ प्रजातिका कछुवा मध्ये १७ प्रजातिहरू रेकर्ड गरिएका छन् भने चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा मात्र ९ प्रजातिका कछुवा पाइन्छन् । बासस्थानको आधारमा कछुवाहरू जमीनमा बस्ने (Terrestrial) र सिमसार (Wetland) मा बस्ने गरी दुई किसिमका हुन्छन् । घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रको हाता भित्र कछुवा संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । एउटा

बासस्थान (Enclosure) मा जमिनमा बस्ने र अर्कोमा सिमसारमा बस्ने प्रजाति राखिएका छन् । बासस्थान भित्रै सक्दो प्राकृतिक वातावरण सिर्जना गरेर कछुवा प्रजातिलाई हुर्काउने, बढाउने एवं तिनीहरूबाट प्रजनन (Breeding) समेत गराउने र ठुलो भई सकेपछि पुनः प्राकृतिक बासस्थानमा छोड्ने उद्देश्य राखी घडियाल संरक्षण प्रजनन केन्द्रको हाता भित्र कछुवा संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको र जसमा ५ प्रजातिका कछुवा (२ जमीनमा र ३ सिमसार क्षेत्रमा बस्ने) रहेका छन् । सिमसार बासस्थानमा बस्ने कछुवालाई (तालिका १३) घडियाल गोही संगै राखी पालन गरिएको छ ।

तालिका : १३

S.N.	Species Name			Feeding Habitat
	English	Scientific	Nepali	
Terrestrial Species				
1.	Elongated Tortoise	<i>Indotestudo elongata</i>	अगेरी ठोटरी	Purely vegetarian as flowers-fruits, vegetables eater and worms and insects.
2.	Tricarinate Hill Turtle	<i>Melanochelys tricarinata</i>	फर्से ठोटरी	Worms, insects, snails, vegetable, fruits and wild fruits, aquatic vegetation.
Aquatic Species				
3.	Indian flap-shelled turtle	<i>Lissemys punctata</i>	पुतली कछुवा	Everything eater like plants to carrion, insects, fish, snail, frogs and seeds etc.
4.	Indian soft-shell turtle	<i>Aspideretes hurum</i>	कैरी कछुवा	Carnivores- aquatic insects, fishes, crabs and meat eater.
5.	Indian Black Turtle	<i>Melanochelys trijuga</i>	ढोडर ठोटरी	Chiefly vegetarian but known to feed snails, crabs, insects, ants.

कछुवा/ठोटरीको मृत्यु :

जमीनमा बस्ने १/१ वटा अगेरी र फर्से ठोटरीको वैशाख-जेष्ठ महिनामा मृत्यु हुन गएको छ । शुरुशुरुमा मृत्युको कारण पहिलाउन कठिन भएको र पछि नियालेर हेर्दाखेरी कछुवाको शरीर भित्र जर्रो खालको किर्ना फेला परेको र सोही कारणले ठोटरी/कछुवाको मृत्यु भएको पत्ता लाग्यो । उक्त किर्ना जर्रो रहेको र सामान्य अवस्थामा मार्न पनि नसकिने, दुइले किचेर मार्नु पर्ने अवस्था भएकोले चिम्टीले किर्ना टिप्दै फर्मालिनमा राख्ने जस्ता उपचारको पद्धति अपनाई अन्य कछुवालाई थप मर्नबाट जोगाइएको छ ।

यो पनि जानी राखौं

What is the difference between a Turtle, a Tortoise and a Terrapin?

All can generally be called turtles, but in British English they are grouped. Generally, turtles are marine, terrapins inhabiting freshwater and terrestrial turtles are called tortoises. Turtles living in water commonly have soft body parts and often webbed feet that may allow good swimming capabilities. Marine turtles and Softshell turtles are fully aquatic and latter have a leathery cover of their ossified shield. In contrast, land-dwelling tortoises have hard scaled body parts and a hard bony shell. All turtles possess an inner ossified shell and an outer horny shield or leathery cover. All turtles lay calcified hard or parchment shelled eggs. Temperature during incubation may influence sex ratios.

३.३.४ पक्षी सर्वेक्षण २०१८

सिमसार क्षेत्रहरु सिमपक्षीको विचरण, प्रजनन् तथा आहाराका लागि सुरक्षित स्थान हो भने सिमसार क्षेत्रमा पक्षीहरु उपस्थितिलाई स्वस्थ सिमसारको सूचकको रूपमा लिइन्छ। यस निकुञ्जको विभिन्न वासस्थानमा ५७४ प्रजातिका पक्षीहरु पाईने मध्ये भण्डै १२० प्रजातिका जलपक्षीहरु सिमसार क्षेत्रमा निर्भर रहेका छन् जसमा ८० प्रजाति जाडो याममा आउने, ६ प्रजाति गर्मी याममा आउने, २८ प्रजाति रैथाने र ६ प्रजाति फिरन्ते (Vagrant) को रूपमा देखा पर्ने गरेका छन्। यस निकुञ्जमा जाडो छल्ल अधिकांश पक्षीहरु नेपालको उच्च हिमाली भेग, तिब्बत, मंगोलिया, यूरोप एवं साईवेरियाबाट तथा गर्मी याममा प्रजनन्को लागि दक्षिण भारत, फिलिपिन्स, बर्मा लगायतका देशबाट आउने अनुमान गरिएको छ।

पक्षीहरु स्वस्थ वातावरणको सूचक भएको हुनाले यी पक्षीहरु र यिनीहरुको वासस्थानको अवस्था बारे जानकारी लिई संरक्षण कार्य अगाडि बढाउनका लागि यस निकुञ्जको सिमसार क्षेत्रमा पक्षी गणना गरिएको थियो। २ देखि १२ जनवरी, २०१८ मा निकुञ्जको पूर्वी सिमाना सुनाचुरी (राप्ती नदी) देखि राप्ती दोभान हुँदै नारायणीको त्रिवेणीसम्म डुङ्गाबाट १८८ (७१.६० राप्ती र ११६.४० नारायणी) कि.मि.मा गरिएको गणनामा ४४ प्रजातिका १५,०२९ संख्यामा सिम पक्षीहरु रेकर्ड गरिएको थियो।

३.३.५ बाघ गणना तथा अनुगमन

नेपाल बाघको बासस्थानको हिसाबले महत्वपूर्ण देशको रूपमा चिनिन्छ। सन् २०१३ को गणना अनुसार नेपालमा जम्मा १९८ वटा बाघ रहेको अनुमान थियो। सन् २०१८ को गणना अनुसार नेपालमा २३५ वटा वयस्क पाटे बाघ रहेको छ। सन् १९७० ताको टाईगर ईकोलोजि प्रोजेक्टको समाप्तीसगैँ नेपालमा बाघको नियमित अध्ययनको कार्य लामो समयसम्म नभएको पाईन्छ र कहिले काही केही स्थानहरूमा बाघको संख्या अनुमान गर्ने हिसाबले बाघ गणना गर्ने गरेको पाइन्छ। नेपालमा राष्ट्रिय स्तरमा नै बाघ गणना गर्ने कार्य प्रथम राष्ट्रिय बाघ गणना सन् २००८/२००९ बाट शुरु भएको हो र दोश्रो राष्ट्रिय स्तरको बाघ गणना सन् २०१३ मा र तेश्रो राष्ट्रिय स्तरको बाघ गणना सन् २०१८ मा सम्पन्न भएको थियो।

नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको निर्णय अनुसार नेपालको तराई क्षेत्रमा रहेका संरक्षित क्षेत्रहरू तथा बागमति नदी देखी महाकाली नदीसम्म एवं महाभारत पर्वतको तल्लो तटिय क्षेत्रसम्म पाटे बाघको क्यामेरा ट्रयापिङ्ग प्रविधिबाट सर्वेक्षण तथा गणना गरिएको छ। नेपालमा रहेका बाघको संख्यालाई सन् २०२२ सम्ममा दोबर पार्ने उद्देश्यका साथ संचालित अभियानलाई सफल पार्न मिति २०७३।०८।१५ गतेका दिन वन मन्त्रालयका सचिव श्री युवकध्वज जिसीज्यूले क्यामेरा ट्रयापिङ्गको औपचारिक उद्घाटन गर्दै पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्जबाट बाघ गणना शुरु गर्नु भएको थियो। पाटे बाघको गणनामा राष्ट्रिय निकुञ्जका ५० वटा हात्तीहरू तथा तालिम प्राप्त १५० जना प्राविधिक र करिब ६ सय ५० क्यामेराहरू प्रयोग गरिएको थियो।

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा ३०४ तथा आसपासको क्षेत्रमा २०५ गरी जम्मा ५०९ स्थानमा स्वचालित क्यामेराहरू जोडीमा राखेर अध्ययन गरिएको थियो। चितवन र पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्जलाई संगसंगै ३ वटा ब्लकमा विभाजन गरी करिब ६५ दिनमा सर्वेक्षण सम्पन्न गरिएको थियो। उक्त सर्वेक्षणको क्रममा बाघका करिब १५०० फोटोहरू प्राप्त भएको थियो। उक्त फोटोहरूबाट बाघको पहिचान गरी वैज्ञानिक पद्धतीबाट निकुञ्ज भित्र बाघको संख्या निर्धारण गर्दा यस निकुञ्जमा ९३ वटा भन्दा बढी वयस्क बाघ रहेको देखिन्छ जुन सन् २०१३ को गणनाको औसत संख्या १२० मा २७ ले कम रहेको छ।

बाघ गणनाको नतिजाबाट दुर्लभ तथा लोपोन्मुख प्रजातीको बाघ संरक्षणको अवस्था थाहा पाई यसको संरक्षण र नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय समक्ष सन् २०१० मा रसियामा भएको बाघ सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमा प्रतिबद्धता गरे बमोजिम सन् २०२२ सम्म बाघको संख्या दोब्बर (२५० वटा) पुऱ्याउने लक्ष्य पुरा गर्ने बताइएको छ। विश्वको १३ देशमा पाइने बाघका प्रजाती भारतपछि नेपालमा सबैभन्दा बढी छन्। नेपालमा पछिल्लो समय बाघको संख्यामा बृद्धी भएको तथ्याङ्कले देखाएको छ।

बरण्डभार क्षेत्रमा बाघको अनुगमन :

बरण्डभार जैविक मार्ग वन तराई भू-परिधि क्षेत्र मध्येको एक क्षेत्र हो। यसले चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको उत्तर तिरबाट अन्नपूर्ण क्षेत्रसंग जोडने जैविक मार्गको रूपमा काम गर्दछ। धेरै पहिला यो बरण्डभार वन धेरै ठूलो थियो। तर बहुदो जनसंख्याको कारण वन अतिक्रमण र वन फडानीको कारण यो वन क्षेत्र हाल करिब ११२ वर्ग कि.मी.मा खुम्चिन पुगेको छ। करिब २० कि.मी. उत्तर दक्षिण लम्बाई र ४-७ कि.मी. पूर्व पश्चिम चौडाईमा फैलिएको छ।

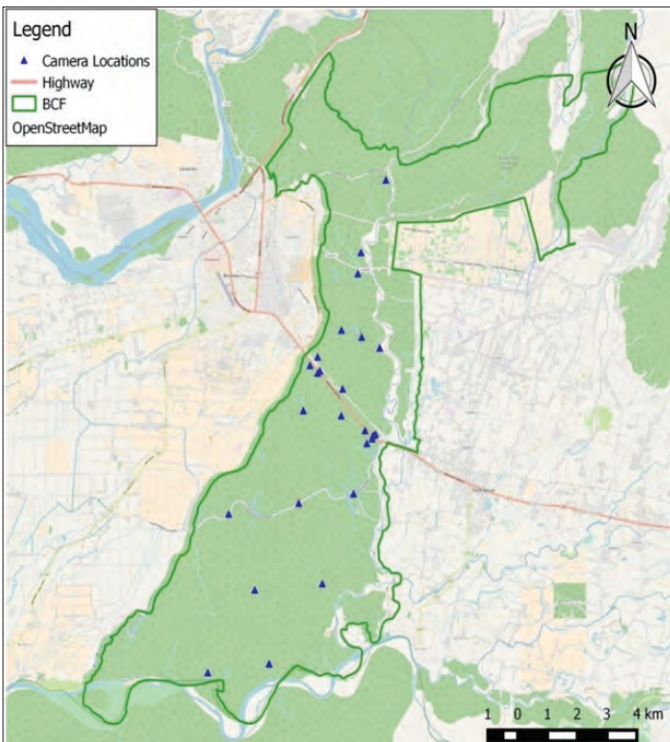
यस क्षेत्रको विच भागबाट पूर्व पश्चिम राजमार्ग छ । जस्ले यो वन क्षेत्रलाई उत्तर र दक्षिण भागमा बाडेको छ । राजमार्ग देखि उत्तर तर्फको वन क्षेत्र डिभिजन वन कार्यालय चितवनको क्षेत्राधिकार भित्र पर्दछ, भने दक्षिण तर्फको वन क्षेत्र चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको क्षेत्राधिकार भित्र पर्दछ ।

हरेक वर्ष भै यस वर्ष पनि बरण्डभार क्षेत्रमा बाघ तथा यसको आहार प्रजातिको सर्वेक्षण तथा अनुगमन कार्य गरिएको थियो । अनुगमन कार्यमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र सौराहाको संयुक्त पहलमा भएको थियो ।

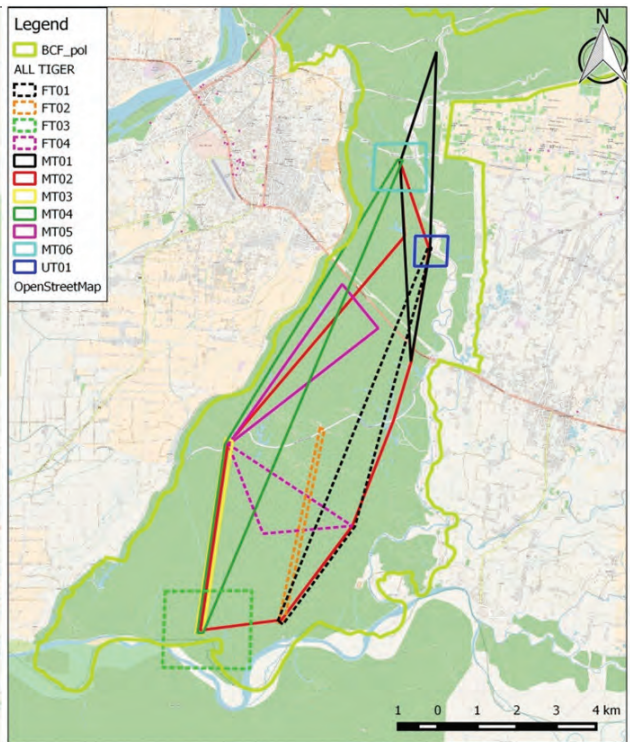

३ महिनाको अवधिसम्म उत्तरमा ६ ठाउँमा र दक्षिणमा १३ ठाउँमा स्वचालित क्यामेराहरु राखी सर्वेक्षण कार्य गरिएको थियो । स्वचालित क्यामेराहरुले ३३२ वटा फोटोहरु खिचेको थियो जसबाट ४ वटा पोथी, ६ वटा भाले र १ वटा भाले पोथी छुट्टयाउन नसकिएको गरी जम्मा ११ वटा बाघहरु बरण्डभार वन क्षेत्रमा रहेको देखिन्छ । जस मध्ये ६ वटा बाघहरु उत्तर तर्फको वनमा रहेको देखियो । ६ वटा मध्ये पनि ४ वटा दक्षिणी क्षेत्र तिर पनि गएको देखियो भने २ वटा उत्तरको वन क्षेत्रमा मात्र रहेको देखियो । ११ वटामा बाकी ५ वटा दक्षिणी क्षेत्रमा देखियो ।

यस सर्वेक्षणबाट के देखियो भने पूर्व पश्चिम राजमार्गको उत्तर तर्फको वन क्षेत्र पनि बाघको लागि उपर्युक्त वासस्थान हो तर बाघहरु राजमार्गलाई पार गर्न मन नगर्ने तथा पार गर्न गाह्रो भएको पाइयो ।

क्यामेराहरु राखिएको ठाउँहरु

बाघको आवतजावतको अवस्था

Figure 2 FT03 left flank

Figure 3 FT03 right flank

Figure 4 MT02 right flank

Figure 5 MT02 left flank

३.३.६ हात्ति प्रजनन् तथा तालिम केन्द्र

नेपालमा वि.सं.२०४४ सालमा ६ वटा भाले र १४ वटा पोथी गरी जम्मा २० वटा हात्तिबाट चितवनको खोरसोरमा हात्ति प्रजनन् केन्द्रको शुरुवात गरिएको थियो । ती २० वटा हात्ति मध्ये १६ वटा भारतबाट ल्याईएको थियो भने २ वटा थाईल्याण्डबाट र २ वटा म्यानमारबाट उपहार स्वरुप प्राप्त भएका थिए । हात्तिको विस्तृत विवरण अनुसुचि ४ मा समावेश गरिएको छ ।

भेटेरीनरी शाखा

यस निकुञ्जको भेटेरीनरी शाखाबाट घरपालुवा हात्तीहरुको नियमित रुपमा स्वास्थ्य उपचार भएको छ । घरपालुवा हात्तीहरुमा यस आ.व. मा प्राय देखिएका समस्याहरु निम्न बमोजिम रहेका छन् :- माटो खाई पेट दुख्ने, पेट फुल्ने, माटो मिसिएको कालो दिशा गर्ने, दिशा गर्न नसकेर आन्द्रा जाम हुने, घाउ खटिरा, पिलोहरु निकल्ने, आँखा धमिलो हुने, आँखामा फुलो पर्ने, विभिन्न कारणले घाइते भएका हात्तिहरुको सामान्य चिरफार र उपचार, आन्तरिक तथा बाह्य परजिवि नियन्त्रणका लागी नियमित औषधी खुवाउने, गर्भिणी हात्तीहरुको हेर विचार, नङ्ग फुट्ने, सोलको संक्रमण नियन्त्रण र अन्य आवश्यक औषधि उपचार गर्ने गरेको छ । सो बाहेक यस शाखाले यस आ.व.मा मृत हात्ती, गैंडा, बाघ, भालु तथा अन्य वन्यजन्तुहरुको मृत्युको कारण पत्ता लगाउन शव परिक्षण गर्ने र नमुना संकलन गर्ने कार्य गरिएको छ । साथै २०७४ साउनमा आएको विनाशकारी बाढीमा बगेर भारतको विहार क्षेत्रको विभिन्न ठाँउमा पुगेका ९ र नेपालको त्रिवेणी क्षेत्रबाट १ गरि जम्मा १० वटा गैंडालाई उद्धार गरि चितवन

राष्ट्रिय निकुञ्जको सौराहा क्षेत्रमा ल्याई छाडिएको छ । अनुसन्धानकर्तालाई सहयोगको लागि हात्तिलाई डार्ट गर्ने र रेडियो कलर जडान गरी नमुना संकलन गर्ने, नरभक्षी तथा मानव वस्तीमा पसि पशुहरु खाई वढी मात्रामा दुख दिने र द्वन्द्व निम्त्याउने खालका बाघलाई नियन्त्रणमा लिने, मध्यवर्ती क्षेत्रभन्दा बाहिरको क्षेत्र र चितवन जिल्ला बाहेकको अन्य जिल्लामा समेत गएर वन्यजन्तुको उपचार गर्ने, समस्याग्रस्त वन्यजन्तुलाई नियन्त्रणमा लिने, कोशी टप्पु आरक्षबाट यस निकुञ्जमा स्थानान्तरित अर्नाहरुको अनुगमन, स्वास्थ्य अवस्थाको निरिक्षण, आहारा तथा पिउने पानीको गुणस्तर तथा मात्राको बारेमा सरोकारवालाहरूसँग छलफल, निकुञ्जका घरपालुवा हात्तिमा मात लागि भाग्ने हात्तीको नियन्त्रण तथा चिन सरकारलाई नेपाल सरकारले उपहार स्वरुप प्रदान गरेको ४ वटा गैँडाहरु समाउने देखि पठाउनेसम्मको कार्यहरु भेटेरिनरी शाखाको नेतृत्वमा हुने गरेको छ ।

हात्ति प्रजनन तथा तालिम केन्द्र खोरसोरमा यस आ. व. मा छावाहरुको जन्म भएका छैन तर ६ वटा हात्तिहरु गर्भिणी अवस्थामा रहेका छन यस आ.व.मा हात्ती प्रजनन तथा तालिम केन्द्र खोरसोरमा कार्यरत हात्तीका कर्मचारीहरु, हात्तीको तालिमको लागि खटिएका माउ हात्तीहरु र ती हात्तीमा काम गर्ने कर्मचारीहरुको सहयोगमा २ वटा छावा हात्तिको तालिम सम्पन्न गरिएको छ भने अब ३ वटा बच्चा हात्तीको तालिम गराउन बाँकी रहेको छ । यसै आ.व.मा हात्तिसारमा काम गर्ने कर्मचारीहरुलाई दुई दिवसिय पुर्नताजगी तालिम भेटेरिनरी शाखाको अगुवाईमा ३० जना हात्ति परिचालक कर्मचारीलाई प्रदान गरिएको छ ।

विषेशत यस आ.व. मा पाल्तु हात्तिहरुको टाउको फुल्ने र हातले ठकठकाउँदा दमाहा जस्तै आवाज आउने र सो फुलाइ कानसम्म फैलिँदै गई कान छाग्दा पाउरोटि जस्तैलाग्ने पाइएको थियो । यस्तो खालको समस्या निकुञ्जको शेर प्रसाद, मोति प्रसाद (ख), सोमेश्वर गज, NTNC को किर्तिकलि र केही निजी हात्तिहरु समेतमा देखा परेको थियो । यो रोगको सटिक पहिचान हुन नसके पनि टाउकोको छालामा प्वाल पारि हावा निस्कासन गराउने, एन्टिबायोटिक सेवन गराउने गरि नियन्त्रण गरिएको थियो ।

तालिका १४: यस आ.व.मा तालिम भएका हात्तिको छावाको विवरण

क्र.सं.	छावाको नाम	जन्म मिति	आमाको नाम	कैफियत
१	रिमभिम कली	२०७२।१।२८	चितवन कली	
२	टेक गंज	२०७०।२।१५	पुजा कली	

तालिका १५: तालिम हुन बाँकी छावाको विवरण

क्र.सं.	छावाको नाम	जन्म मिति	आमाको नाम	कैफियत
१	खोरसोर गंज	२०७२।१।१४	पुजा कली	
२	लक्की गंज	२०७१।५।२६	नारायणी कली	
३	चमचम कली	२०७१।७।२३	एश्वर्यमाला	

४. भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सुधार

यस आर्थिक वर्षमा निर्माण तथा मर्मत सुधार गरिएका भौतिक पूर्वाधारहरूको छोटकरी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

४.१ भवन निर्माण

यस आर्थिक वर्षमा रेञ्ज पोष्ट भवन, वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र, पर्यटक सुचना केन्द्र, आवास भवन तथा नेपाली सेनाको पोष्ट सहित ७ वटा भवनहरू निर्माण भएका छन्। लौखानीमा रेञ्जपोष्ट भवन, खगेन्द्रमल्ली र बगईमा नेपाली सेनाको पोष्ट, देवनगरमा वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र, बनकट्टामा पर्यटक सुचाना केन्द्र, कसरा चेकप्वर्डमा सुचना चौतारी र खोरसोरमा हात्तिसार आवास निर्माण भएको छ।

लौखानी रेञ्जपोष्ट

४.२ वनपथ र काठेपुल

निकुञ्ज भित्रका वनपथ वन्यजन्तुको अनुगमन, आगलागि नियन्त्रण, गस्ती, निकुञ्ज अवलोकन, पर्या-पर्यटन, निकुञ्ज संरक्षण तथा व्यवस्थापन आदि कामको लागि महत्वपूर्ण हुनाले हरेक वर्ष भाद्र महिना देखि निकुञ्ज भित्रका वनपथहरू मर्मत सम्भार र वनपथमा पर्ने काठेपुलहरूको निर्माण तथा मर्मत गर्ने गरिन्छ।

यस आर्थिक वर्षमा विभिन्न आयोजना मार्फत निकुञ्ज भित्र १० कि.मी. वनपथ ग्राभेलिङ्ग, ५० कि.मी. वनपथ मर्मत, सबै मौसममा चल्ने बाटो ६ कि.मी. र वनपथ निर्माण २ कि.मी. गरिएको छ भने १३ कि.मी. गोरेटो बाटो कसरा हात्तिसार देखि डुमरियासम्म निर्माण गरिएको छ। त्यस्तै यस वर्ष ६ स्थानमा काठे पुल मर्मत गरिएको छ।

४.३ मचान निर्माण

वन्यजन्तुको चोरीशिकार नियन्त्रण कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा नियन्त्रण गर्न निकुञ्ज भित्र र मध्यवर्ति क्षेत्रमा समेत सम्बेदनशील क्षेत्रहरूको पहिचान गरी रणनीतिक स्थानहरूमा विशेष गरि रातको समयमा अस्थायी पोष्ट खडा गरी सुरक्षा व्यवस्था मिलाइएको हुन्छ। सो कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन ४ स्थानमा मचान निर्माण गरिएका छन्।

५. वन्यजन्तुको अवस्था

समय समयमा हुने गरेको वन्यजन्तुको गणना तथा अनुगमन अनुसार गैंडा, बाघ, गौरीगाई, घडियाल गोही लगायतका वन्यजन्तुहरूको अवस्था तालिका १६ बमोजिम रहेको छ।

तालिका १६: वन्यजन्तुको अवस्था

क्र.सं.	प्रजाती	संख्या	कैफियत
१	गैंडा	६०५	भाले १७०, पोथी २२५, लिङ्ग नछुट्टिएको २१० (राष्ट्रिय गैंडा गणना सन् २०१५)
२	बाघ	९३	बाघको आहारा प्रजाति ७०.७० वटा प्रति वर्ग कि.मि. (बाघ गणना सन् २०१८)
३	घडियाल गोही	२१९	मिति २०७५ मा गरिएको राष्ट्रिय गणना अनुसार
४	जंगली हात्ती	४०-५०	सन् २००२ मा गरेको गणना अनुसार Seasonal Migratory
५	काठे भालु	२७१	त्रि.वि.वि.का विद्यार्थी दिनेश घिमिरेले सन् २०११ मा गरेको अध्ययन प्रतिवेदन अनुसार
६	गौरीगाई	३६८	२०७३ को गणना अनुसार

७	डल्फिन	२	२०७० माघ महिनामा भएको अनुगमन अनुसार
८	मगर गोही	३८८	मिति २०७२ चैत्र महिनामा गरिएको राष्ट्रिय गणना अनुसार
९	हिउदे आगन्तुक चरा ४५ प्रजाति	१७२१३	२०७२ पौष महिनामा गरिएको अनुगमन अनुसार
१०	खरमयुर	८-१२	०७२।७३ को वन विज्ञान अध्ययन संस्थान पोखरा क्याम्पस पोखराका विद्यार्थी श्री नुरेन्द्र अर्यालको अनुगमन तथा अध्ययन अनुसार

६. समस्याग्रस्त वन्यजन्तु नियन्त्रण र व्यवस्थापन

संरक्षण कायै प्रभावकारी भएसँगै वन्यजन्तुको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि हुनुको साथै मानव वन्यजन्तु विचको असमझदारी (द्वन्द) पनि बढीको छ। गैंडा, हात्ति, बाघ, चितुवा तथा भालु लगायतका वन्यजन्तुको आक्रमणबाट वर्षेनी केही मान्छेको ज्यान जाने, अङ्ग भङ्ग हुने र केहीको घरगोठ भत्काउने, भण्डारण गरेको अन्न खाई दिने, कृषिबाली खाने तथा नष्ट गर्ने कार्यले गर्दा यसको नियन्त्रण निकुञ्ज र मध्यवर्ति क्षेत्रका बासिन्दाको लागि ठुलो चुनौतीको रूपमा रहेको छ। यस आर्थिक वर्षमा नियन्त्रण र व्यवस्थापन गरिएका केही वन्यजन्तुको विवरण निम्न बमोजिमको रहेको छ।

६.१ बाघ

यस आर्थिक वर्षमा ३ वटा समस्याग्रस्त बाघको उद्धार गरिएको छ। मिति २०७४।११।१३ गते रमौली प्रतापपुरबाट भाले, मिति २०७५।१।२८ गते शुक्रनगर लेवरनगर क्षेत्रबाट पोथी र मिति २०७५।२।१५ गते मुडाभार जंगल प्यारीढापबाट भाले बाघलाई यस निकुञ्जको कर्मचारीहरूले उद्धार गरी गोही प्रजनन केन्द्र नजिकको बाघको खोरमा राखिएको थियो।

६.२ गैंडा

वि.सं. २०७४ साल श्रावण २९ गतेको लगातार वर्षा पछि राप्ति नदिमा आएको बाढीले बगाएर भारतको वाल्मीकि टाइगर रिजर्भ लगायतका विभिन्न स्थानमा पुगेको ९ वटा गैंडा र नेपालको त्रिवेणी क्षेत्रबाट एउटा गैंडालाई उद्धार गरी चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको पूर्वी सेक्टरका विभिन्न स्थानमा उसकै बासस्थानमा फर्काइएको छ। नेपालबाट गएका चार हात्ती र भण्डै ७० जना जनशक्तिहरूको प्रयासबाट डार्ट गरेर गैंडालाई बेहोस बनाई खोरमा राखेर ट्रक मार्फत नेपाल ल्याइएको थियो। राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, सौराहाले आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गरेको थियो। लगातारको वर्षा पछि राप्ति नदिमा आएको बाढीले चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट ठुलो संख्यामा गैंडा भारत बगाएको थियो। बाढीले घेरै जसो पोथी, उमेर नपुगेका गैंडा बगाएको थियो। त्यस्तै गरी राप्ति नदीले बगाई लगेको २ वटा गैंडाका बच्चाहरूलाई मेघौलीको खेतबारीबाट समेत उद्धार गरिएको थियो।

तालिका १७: भारतबाट उद्धार गरि ल्याइएका वन्यजन्तुहरू

क्र. स.	मिति	वन्यजन्तुको नाम	लिङ्ग	उमेर	उद्धार गरिएको स्थान	संख्या
१	२०७४।०५।०१	गैंडा	पोथी	४/५ वर्ष	बगाहा, विहार, भारत	१
२	२०७४।०५।०४	गैंडा	पोथी	१४/१५ वर्ष	चुनभट्टी, विहार, भारत	१
३	२०७४।०५।०५	गैंडा	पोथी	१८/२० वर्ष	चुनभट्टी, विहार, भारत	१

क्र. स.	मिति	वन्यजन्तुको नाम	लिङ्ग	उमेर	उद्धार गरिएको स्थान	संख्या
४	२०७४।०५।०६	गैडा	भाले बच्चा	२/३ वर्ष	जडाहा शंकर क्षेत्र, विहार, भारत	१
५	२०७४।०५।०९	गैडा	पोथी	५/६ महिना	टंकी बजार नजिक, विहार, भारत	१
६	२०७४।०५।१५	गैडा	पोथी	१८/२० वर्ष	भेडियारी, विहार, भारत	१
७	२०७४।०५।१६	गैडा	पोथी	१८/२० वर्ष	चुनभट्टी, विहार, भारत	१
८	२०७४।०५।२३	गैडा	पोथी	१८/२० वर्ष	मदनपुर, विहार, भारत	१
९	२०७४।०८।०३	गैडा	पोथी	१८/२० वर्ष	पिपरासी, युपीमा नारायणीको भंगालाबाट	१
१०	२०७४।०५।१०	गैडा	भाले बच्चा	२/३ महिना	त्रिवेणी नेपाल	१

७. वन्यजन्तुको मृत्यु

यस आर्थिक वर्षमा विभिन्न कारणबाट मृत्यु भएका दुर्लभ वन्यजन्तुहरु गैडा, बाघ, अर्ना लगायतका वन्यजन्तुहरुको मृत्युको विवरण निम्नअनुसार रहेको छ ।

७.१ गैडा

यस आर्थिक वर्षमा निकुञ्जको विभिन्न भागमा १२ वटा भाले र १४ वटा पोथी गरी जम्मा २६ वटा गैडाको मृत्यु भएको छ । जसमा जुधेर, बुढो भै कालगतिले, बच्चा जन्माउन नसकेर जस्ता विविध कारणले मृत्यु भएको सम्पूर्ण विवरण अनुसूचि ६ मा दिइएको छ ।

७.२ बाघ

यस आर्थिक वर्षमा १ वटा भाले, ३ वटा पोथी र २ वटा लिङ्ग पहिचान हुन नसकेको गरी जम्मा ६ वटा बाघको मृत्यु भएको छ । मृत्यु भएका बाघहरु जुधेर र अन्य विविध कारणले मरेको सम्पूर्ण विवरण अनुसूचि ६ मा दिइएको छ ।

७.३ अर्ना

सदर चिडियाखाना, जावलाखेल ललितपुरबाट यस निकुञ्जको पदमपुर क्षेत्रमा स्थानान्तरण गरि ल्याईएको १५ वटा अर्नामा यस आर्थिक वर्षमा ४ वटा पोथी अर्नाको मृत्यु भएको छ ।

८. सांगठनिक संरचना

निकुञ्ज प्रशासन तर्फ निकुञ्जलाई मुख्य कार्यालय सहित सौराहा सेक्टर, कसरा सेक्टर, अमलटारी सेक्टर र बगईमाडी सेक्टर गरी जम्मा ४ सेक्टरमा विभाजन गरी ५७ वटा पोष्टबाट निकुञ्ज संरक्षण, व्यवस्थापन र प्रशासनिक कार्यलाई व्यवस्थित गरिएको छ । साथै निकुञ्ज सुरक्षा तर्फ श्री बटुक दल गण विभिन्न ठाउँमा पोष्ट राखी सुरक्षा व्यवस्थाको जिम्मा लिई तैनाथ भएको छ ।

हाल निकुञ्ज प्रशासन तर्फ २२१ र हात्तिसार तर्फ १५५ गरी जम्मा ३७६ जनाको स्वीकृत दरबन्दी रहेकोमा

प्रशासन तर्फ १६१ स्थायी र ९ जना सेवा करार गरी जम्मा १७० जना कार्यरत रहेको छ । त्यस्तै हात्तिसार तर्फ ५६ जना स्थायी र ७२ जना सेवा करार गरी जम्मा १२८ जना कार्यरत रहेको छ । यसरी जम्मा हाल यस कार्यालयमा २९८ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।

यस आर्थिक वर्षमा लोक सेवा आयोगमा माग आकृती फारम भरि पठाईएको रेञ्जर ५, ना.सु.२, खरिदार ३, सिनियर गेमस्काउट ८, गेमस्काउट ६६, दरोगा १, महुत १९ जना सिफारिस भई यस कार्यालयमा रिक्त रहेका पदहरु पूर्ति भई निकुञ्ज व्यवस्थापनमा सहज भएको छ । त्यसै गरी निकुञ्जमा हात्ति प्रजनन तथा तालिम केन्द्र समेत रहेको छ । निकुञ्जमा रहेका हात्तिहरुको विस्तृत विवरण अनुसूचि २ मा उल्लेख गरिएको छ ।

५. मुद्दा

यस आर्थिक वर्षमा वन र वन्यजन्तु सम्बन्धि २४ वटा मुद्दा दायर भएका छन् । जस मध्येमा सम्बन्धि १२, काठ सम्बन्धी ५ वटा, वन्यजन्तु सम्बन्धि २ र अन्य ५ वटा मुद्दा यस कार्यालयमा दर्ता भएका छन् भने गैंडा सम्बन्धी १ वटा मुद्दा जिल्ला अदालतमा दर्ता भएको छ । यस आर्थिक वर्षमा २४ वटा मुद्दामा ७० जना पक्राउ परेका छन् भने १३ जना व्यक्तिहरु फरार छन् । जस्को विस्तृत विवरण अनुसूचिमा दिईएको छ ।

१०. जिल्ला स्तरिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाईको बैठक

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशक एवं केन्द्रिय स्तरको वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाईका संयोजकको उपस्थितीमा मिति २०६८।४।२५ गते पहिलो जिल्लाको रुपमा चितवन जिल्ला स्तरिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ईकाई (Wildlife Crime Control Beauru, Chitwan) गठन भएको थियो । यस आर्थिक वर्षमा २ पटक यो बैठक सम्पन्न भएको छ ।

११. गैंडा उपहार

मिति २०७३।३।२६ गतेको नेपाल सरकारको मन्त्रिस्तरको निर्णय अनुसार मित्र राष्ट्र चिनलाई उपहार स्वरुप २ जोडी गैंडा दिने निर्णयानुसार एक जोडी गैंडा रुपसी र भद्र पहिलो पटक मिति २०७५।३।२८ गते यस राष्ट्रिय निकुञ्जबाट काठमाडौं लागि मिति २०७५।३।३० गते काठमाडौंबाट चिन लगिएको थियो ।

१२. अन्य विविध

१२.१ कार्यालयको भण्डा अनावरण

वन्यजन्तु सप्ताहको अवसरमा मिति २०७५।१।१ गतेका दिन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका उपसचिव श्री शुस्मा रानाद्वारा निकुञ्ज कार्यालयको नव निर्मित भवनमा भण्डोत्तोलन कार्य गरिएको थियो । वन्यजन्तु सप्ताहको अवसरमा स्थानीय पत्रकारहरु, सरोकारवाला निकायहरु बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरिनुका साथै मेघौलीका स्थानीय माभी, बोटे, कुमाल जातिहरूसँग समेत घडियाल संरक्षण सम्बन्धमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम भएको थियो ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका उपसचिव श्री शुस्मा राना चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयको भण्डा अनावरण गर्नु हुँदै

१२.२ कर्मचारी स्तरमा तालिम

यस निकुञ्जमा नयाँ नियुक्ती भए भएका ११ जना सिनियर गेमस्काउट, १३ जना खरिदार र ६७ जना गेमस्काउटहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले नेपालको संरक्षण क्षेत्रहरुको बारेमा, निकुञ्जको ऐन कानून, नीति नियम, मध्यवर्ति सामुदायिक वन, चोरी शिकार तथा चोरी निकासी जस्ता अवैध क्रियाकलाप, मुद्दा सम्बन्धि विविध जानकारीहरु सहित नियमित गस्ती तथा नेपाली सेनासंगको समन्वय र सहकार्य बारेमा जानकारी गराईएको थियो। नेपालमा वन्यजन्तु संरक्षणमा निकुञ्ज प्रशासन, नेपाली सेना र स्थानीय जनसमुदायको भूमिका र योगदानको बारेमा समेत जानकारी गराईएको थियो।

प्रमुख संरक्षण अधिकृत श्री वेद कुमार ढकाल कर्मचारीहरुलाई तालिम दिनु हुँदै

१२.३ विश्व वातावरण दिवस

“प्लाष्टिक प्रदुषण निर्मुल पारौं: पुन प्रयोग गर्न नसके बहिस्कार गरौं” २४ औं विश्व वातावरण दिवसको अवसरमा कसरा सेक्टरको चेक प्वाइन्ट क्षेत्र र सोहि ठाउँ देखि घटगाई क्षेत्र तथा बनकट्टा क्षेत्र सम्म सरसफाई कार्य गरिनुका साथै निकुञ्जको केही पोष्टहरु र कसरा कार्यालय परिसर, नेपाली सेनाको गण हेडक्वार्टरमा निम, तेजपात, आप, गुलमोहर, धुपी जातका बिरुवाहरु रोपिएको थियो।

श्री बटुक दल गणका प्रमुख सेनानी तथा निकुञ्ज कार्यालयका कर्मचारीहरु वृक्षारोपण गर्दै

विश्व वातावरण दिवसको अवसरमा वृक्षारोपण तथा सरसफाई कार्यक्रममा सहभागी कर्मचारीहरु

१३. मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन

संक्षिप्त परिचय

मध्यवर्ति क्षेत्र घोषण : २०५३।०।१७ (सन् १९९३)
 क्षेत्रफल : ७२९.३७ वर्ग कि.मी. (२०७३।७।१ गतेको राजपत्रको सूचनाबाट)
 जिल्ला : चितवन, पर्सा, नवलपरासी र मकवानपुर

जिल्ला अनुसार गाउँपालिका/नगरपालिका/महानगरपालिकाको संख्या

म.न.पा./न.पा./गा.पा.	चितवन	पर्सा	नवलपरासी	मकवानपुर	जम्मा
गाउँपालिका	०	१	१	१	३
नगरपालिका	४	०	४	०	८
महानगरपालिका	१	०	०	०	१

वडा संख्या : १२२ (साविक २२३)
 उपभोक्ता समिति : २१ उपभोक्ता समिति र १ उपभोक्ता उप-समिति
 उपभोक्ता समूह : १७८१ (महिला ८५६, पुरुष ८५२ र मिश्रित ७३)
 घरधुरी संख्या : ५९,७०७
 जनसंख्या : २,७३,९७७ (पुरुष १,२२,८८५ र महिला १,४२,६२४)

भू-उपयोगको अवस्था

क्र.सं.	विवरण	वर्ग कि.मी.	प्रतिशत	कैफियत
१	आवादी	३५५.०१	४६.२५	
२	वन	३२९.३०	४२.९	
३	घाँसे मैदान	८.७	१.१३	
४	बुट्ट्यान	९.७४	१.२६	

मध्यवर्ति सामुदायिक वनको अवस्था

विधान दर्ता: ७५
 हस्तान्तरण: ६८
 हस्तान्तरित सामुदायिक वनको क्षेत्रफल: १३४१८.८५ हेक्टर
 हस्तान्तरित सामुदायिक वनको घरधुरी संख्या: ४२८८६
 हस्तान्तरित सामुदायिक वनको उपभोक्ता संख्या: २२३५५५

मध्यवर्ति निजी वन

वन दर्ता: १३ वटा
 निजी वनको क्षेत्रफल: २०-०५-२०/२

मध्यवर्ति कबुलियती वन

वन दर्ता: ३ वटा
 कबुलियती वनको क्षेत्रफल: १९.६८ हेक्टर
 कबुलियती वनको घरधुरी संख्या: २१ (लाभान्वित जनसंख्या: १६०)

मध्यवर्ति सहकारी संस्था

सहकारी संख्या: २३ वटा

सहकारी सदस्य संख्या: २१८९६ जना (महिला १२३२५, पुरुष ९३४२ र संस्थागत २३० वटा)

समुदायमा आधारित चोरीशिकार नियन्त्रण युवा जागरण उपसमिति: २२ वटा

१३.१ नीति तथा उद्देश्य

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९, मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली २०५२, मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका २०५६, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन योजना अनुरूप जनसहभागिताको आधारमा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण र सदुपयोग, सामुदायिक विकास तथा जीविकोपार्जन सुधारका कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति रहेको छ। स्थानीय उपभोक्ता समूह/समिति मार्फत मध्यवर्ति क्षेत्रमा सामुदायिक विकास, संरक्षण, आयआर्जन, सीपमुलक एवं चेतनामुलक कार्यक्रम, मध्यवर्ति क्षेत्रको वन व्यवस्थापन, मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरण, राहत वितरण, पर्यापर्यटन, पशुस्वास्थ्य, नदी कटान क्षतिपुर्ति वितरण र निकुञ्ज व्यवस्थापनमा सहयोगी कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा संचालन गरी प्राकृतिक स्रोतमा आत्मनिर्भर बनाई निकुञ्जको दिगो संरक्षण गर्ने उद्देश्य रहेको छ।

१३.२ संगठन तालिका

मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समितिहरुको प्रतिनिधि मुलक संस्थाको रुपमा मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति रहेको छ। पहिलो मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिको गठन मिति २०५४।११।२५ मा भएको थियो। उक्त समितिको ५ वर्षको अवधि पुरा भए पछि मिति २०५९।१२।१४ मा गठन भएको दोश्रो समितिको पदावधि समाप्त भएको करिब एक वर्ष पछि मिति २०६५।११।१८ मा तेस्रो पटक मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गठन भएको थियो। यस समितिको कार्यकाल समाप्त भएको १० महिना पछि मिति २०७१।०८।०५ मा चौथो पटक मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ। मध्यवर्ति क्षेत्रमा वन पैदावारको व्यवस्थापन र सामुदायिक विकासका लागि रकम निर्धारण गर्न मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिको बैठकमा निकुञ्जका प्रमुख संरक्षण अधिकृतले सदस्य सचिव भूमिका निर्वाह गर्ने र सम्बन्धित स्थानीय तहका प्रतिनिधीहरु सदस्य रहने प्रावधान रहेको छ। हालको व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरुको विवरण अनुसूचि ११ मा समावेश गरिएको छ।

१३.३ मध्यवर्ति क्षेत्रका कार्यक्रम

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, उपभोक्ता समिति, उपभोक्ता उप-समिति तथा उपभोक्ता समूह मार्फत मध्यवर्ति क्षेत्रका कार्यक्रमहरु संचालन हुँदै आएको छ।

१३.३.१ उपभोक्ता समितिको बर्गीकरण र बजेट विनियोजन तथा निकास

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को प्रावधान बमोजिम मध्यवर्ति क्षेत्रको संरक्षण, सामुदायिक विकास, आयआर्जन, संरक्षण शिक्षा र प्रशासनिक खर्च लगायतका कार्यका लागि निकुञ्जको आम्दानीको ३०% देखि ५०% सम्म प्राप्त हुने रकम मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ ले गरेको व्यवस्था बमोजिम विनियोजन गरी खर्च गर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। यस आर्थिक वर्षमा रु.१२,८७,७४,०००/- रकम निकास भई २१ वटा उपभोक्ता समिति, १ वटा उपसमिति र मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिमा स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार कार्यान्वयन भएकोमा रु.१२,७०,६३,४९३/- रकम खर्च भएको छ। सो कार्यक्रमको प्रगति विवरण अनुसूचि १ मा उल्लेख गरिएको छ।

प्रभावित क्षेत्र, जनसंख्या, क्षेत्रफल र वन्यजन्तुले पुऱ्याएको क्षतिको आधारमा उपभोक्ता समितिहरुको वर्गिकरण गरिएको छ । मध्यवर्ति क्षेत्र घोषण पश्चात आ.व.०५२/५३ देखि ०७४/७५ सम्म मध्यवर्ति क्षेत्रको संरक्षण र विकासका लागि निकुञ्जले आम्दानी गरेको रकमबाट रु.८३,२३,२७,८८४.७५ प्राप्त भई स्वीकृत कार्यक्रममा खर्च भएको छ । आ.व.अनुसारको विस्तृत विवरण अनुसूचि १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

१३.३.१.१ संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये ३०% रकम संरक्षण कार्यक्रममा लगाउन सक्ने प्रावधान रहेको छ । २१ वटा उपभोक्ता समिति र १ वटा उपसमितिहरुले आ-आफ्नो स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापनका लागि विद्युतीय तारवार, मचान निर्माण, मेसजाली, डयाम निर्माण तथा कर्कट पर्खाल लगाउने कार्य भएको छ । त्यसै गरी यस कार्यक्रमबाट नदी तटबन्धन, वन व्यवस्थापन, वृक्षारोपण, तालतलैया, घाँसे मैदान, चोरीशिकार नियन्त्रण, नर्सरी स्थापना, राहत वितरणका कामहरु भएको छ । यस शिर्षक अन्तरगत रु.३,४७,६९,०००/- रकम निकासा भै उल्लेखित विभिन्न कार्यक्रमहरुमा रु.३,४५,८१,०७०/- रकम खर्च भएको छ ।

संरक्षणका केही भलकहरु

त्रिवेणी उपभोक्ता समितिको डि.पि.सी.सहितको मेस जाली निर्माण कार्यक्रम

अमलटारी उपभोक्ता समितिको डि.पि.सी. सहितको मेसजाली निर्माण कार्यक्रम

लोथर उपभोक्ता समितिको पर्खाल निर्माण कार्यक्रम

खगेन्द्रमल्ली उपभोक्ता समितिको मचान निर्माण कार्यक्रम

केरुङ्गा उपभोक्ता समितिको डि.पि.सी.सहितको
मेसजाली निर्माण कार्यक्रम

अयोध्यापुरी उपभोक्ता समितिको मेसजाली निर्माण कार्यक्रम

१३.३.१.२ सामुदायिक विकास

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये ३०% रकम सामुदायिक विकास कार्यमा लगाउन सक्ने प्रावधान रहेको छ। उपभोक्ता समितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम विद्यालय भवन, समितिको कार्यालय भवन, सामुदायिक भवन, प्रतिक्षालय, बाटो ग्राभेल, खानेपानी, कल्भर्ट, कजवे, सिंचाई, फर्निचर, मन्दिर, शौचालय आदि निर्माण तथा मर्मत सुधारका कार्यहरू भएको छ। यस आर्थिक वर्षमा सामुदायिक विकास शिर्षक अन्तरगत विभिन्न कार्यक्रमहरूमा रु. ३,४७,६९,०००/- रकम स्वीकृत भएकोमा उल्लेखित कार्यक्रमहरूमा रु. ३,४४,०४,७४८/- रकम खर्च भएको छ।

सामुदायिक विकासका केही भलकहरू

त्रिवेणी उपभोक्ता समितिको तटवन्धन निर्माण कार्यक्रम

दाउन्नेदेवी उपभोक्ता समितिको कार्यालय भवन
निर्माण कार्यक्रम

सिसवार उपभोक्ता समितिको बाटो ग्राभेल कार्यक्रम

लामिचौर उपभोक्ता समितिको कल्भर्ट निर्माण कार्यक्रम

कालावञ्जर उपभोक्ता समितिको भवन निर्माण कार्यक्रम

वघौडा उपभोक्ता समितिको सिंचाई कुलो निर्माण कार्यक्रम

१३.३.१.३ आय आर्जन तथा सीप विकास

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये २०% रकम आय आर्जन तथा सीप विकास कार्यमा लगाउन सक्ने प्रावधान रहेको छ । उपभोक्ता समितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत २१ वटा उपभोक्ता समितिमा कार्यक्रम बमोजिम सीप सिक्नका लागि सिलाई कटाई तालिम, ईलेक्ट्रिक सामान मर्मत जस्ता तालिम दिनुका साथै जिवीकोपार्जन गर्न आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराउने तथा उपभोक्ता समुहमा बचत गरेको रकमबाट सुलभ ब्याजदरमा ऋण लिने दिने व्यवस्था गरिएको छ । यस शिर्षक अन्तरगत रु.२,३१,८०,०००/- रकम निकासामै विभिन्न कार्यक्रमहरूमा रु. २,२२,८९,६८५/- रकम खर्च भएको छ ।

आय आर्जन तथा सिप विकास कार्यक्रमका केही भलकहरू

दाउन्नेदेवी उपभोक्ता समितिको सिलाईकटाई तालिम कार्यक्रम

अमलटारी उपभोक्ता समितिको बोरिङ्ग निर्माण कार्यक्रम

पाँचपाण्डव उपभोक्ता समितिको माछा पोखरी निर्माण कार्यक्रम

लामिचौर उपभोक्ता समितिको पोखरी निर्माण कार्यक्रम

३.३.१.४ संरक्षण शिक्षा

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजित हुने रकम मध्ये १०% रकम संरक्षण शिक्षा कार्यमा लगाउन सक्ने प्रावधान रहेको छ । उपभोक्ता समितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत कार्यक्रमा बमोजिम विभिन्न प्रकारका चेतना मुलक तालिम, गोष्ठी, अध्ययन अवलोकन भ्रमण, स्कूल, सांगितिक श्रव्यदृष्य, रेडियो, टि.भी., दिवस समारोह, सडक नाटक आदि कार्यक्रमहरू संचालन गरिको छन् । यस शिर्षक अन्तरगत रु.१,१५,८९,०००/- रकम निकासामा भै विभिन्न कार्यक्रमहरूमा रु.१,१४,३५,९८३/- रकम खर्च भएको छ ।

संरक्षण शिक्षा अन्तरगतका कार्यक्रमहरूको भलकहरू

खगेन्द्रमल्ली उपभोक्ता समितिको वन्यजन्तु सप्ताह कार्यक्रम

१३.३.१.५ नदी कटान क्षतिपूर्ति

यस कार्यालयमा रहेको अभिलेख अनुसार निकुञ्जको सीमानामा पर्ने १५८४-०८-१८.५ क्षेत्रफल निजी जग्गा नारायणी, राप्ती र रीउ नदीले कटान गरी निकुञ्जको प्राकृतिक सिमाना भित्र परेकोमा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को दफा ३ (ग) मा भएको कानुनी प्रावधान बमोजिम यस आर्थिक वर्षमा नदी कटान बापत रु.१,१५,९०,०००/- रकम विनियोजन भै रु.१,१४,९६,५००/- रकम क्षतिपूर्ति वितरण गरिएको छ । हाल सम्म निकुञ्जबाट जग्गाको रु.७,३१,६३,७८५/- क्षतिपूर्ति दिईएको छ भने अब १४९०-१०-९.५ क्षेत्रफल जग्गाको क्षतिपूर्ति दिन बाकी रहेको छ । नदी कटान क्षतिपूर्ति सम्बन्धी विवरण अनुसूचि १६ मा समावेश गरिएको छ ।

१३.३.१.६ प्रशासनिक खर्च

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ अनुसार उपभोक्ता समितिमा विनियोजन हुने रकम मध्ये १०% रकम प्रशासनिक खर्चमा खर्च गर्न सक्ने प्रावधान रहेको छ। मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समिति र यस अन्तरगतका उपभोक्ता समितिहरूले आ-आफ्नो स्वीकृत बजेट बमोजिम आ-आफ्नो कार्यालयको दैनिक प्रशासनिक कार्यमा आवश्यक कार्यालय सामग्री खरिद, कर्मचारीको लागि तलब, समितिका अध्यक्षहरूलाई अनुगमन परिवहन खर्च, विद्युत महसुल, संचार, ईन्धन, मर्मत तथा विविध जस्ता बजेट शिर्षकहरूमा खर्च गरिएका छन्। यस आर्थिक वर्षमा प्रशासनिक खर्च शिर्षक अन्तरगत रु.१,२८,७७,०००/- रकम विनियोजन भएकोमा रु.१,२८,५५,५०७/- रकम खर्च भएको छ।

१३.३.१.७ मानव - वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन एक चुनौतिको रूपमा रहेको छ। यस निकुञ्ज र मध्यवर्ति क्षेत्रमा मुख्य गरी मानव र गैँडा, बाघ, हात्ति, बँदेल, भालु, चित्तल, अजिंगर मगर गोही जस्ता वन्यजन्तुहरूको द्वन्द्व बढि देखिएको छ। द्वन्द्व न्युनिकरण अन्तरगत मध्यवर्ति क्षेत्रमा उपभोक्ता समितिहरू मार्फत मेस जाली निर्माण, आर.सि.सि.पर्खाल, विद्युतीय तारबार निर्माण जस्ता कार्यक्रमहरू भएको छ भने विशेष कार्यक्रमको रूपमा घैलाघारी मध्यवर्ति सामुदायिक वन क्षेत्रमा रु.एक करोड पचास लाख निकासी भै पी.सि.सी सहितको मेस जाली निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरण कार्यक्रमका केही भलकहरू

पाँचपाण्डव उपभोक्ता समितिको तट्वन्धन (ड्याम) निर्माण कार्यक्रम

लामिचौर उपभोक्ता समितिको डि.पि.सी.सहितको मेस जाली निर्माण कार्यक्रम

निर्मलठोरी उपभोक्ता समितिको डि.पि.सी.सहितको मेस जाली निर्माण कार्यक्रम

अयोध्यापुरी उपभोक्ता समितिको मेसजाली लगाउने कार्यक्रम

मेघौली उपभोक्ता समितिको मेसजाली निर्माण कार्यक्रम

रेवा उपभोक्ता समितिको ड्याम निर्माण कार्यक्रम

१३.३.२ क्षतिपूर्ती तथा राहत

वन क्षेत्रबाट जंगली जनावरहरु बाहिर आई क्षति पुऱ्याउने कारण स्थानीय जनाताबाट पटक-पटक वन्यजन्तुले पुऱ्याएको क्षतिको राहत माग भै आएको सन्दर्भमा पीडितलाई राहत उपलब्ध गराई वन्यजन्तु र मानव बीच अन्तर सम्बन्ध घनिष्ट राख्न नेपाल सरकारले मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन तथा न्युनिकरणको लागि वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६९ नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) बाट मिति २६९।१०।१८ मा स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आइसकेको छ । यो निर्देशिकाको मिति २०७२।१।३१ मा पहिलो र मिति २०७४।२।१९ मा दोश्रो संशोधन र २०७५ मा तेस्रो संशोधन भई सकेको छ । वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत सहयोग सम्बन्धी निर्देशिका, २०६९ को दोश्रो संशोधन बमोजिम मानवीय क्षति (मृत्यु) को लागि रु. १०,००,०००।- (दस लाख), सख्त घाईतेको लागि रु. २,००,०००।- (दुई लाख) सम्म, रु. दुई लाख भन्दा बढी खर्च लाग्ने भएमा नजिकको जुनसुकै अस्पतालमा आकस्मिक (इमरजेन्सी) उपचार गराउँदा लागेको खर्च र तत्पश्चात सरकारी अस्पतालमा उपचार गराउँदा लाग्ने सम्पूर्ण खर्च त्यस्तो अस्पतालको सिफारिसमा नेपाल सरकारले व्यहोर्ने प्रावधान रहेको छ । सामान्य घाईतेको लागि रु. २०,०००।- (बिस हजार) सम्म, पशु धन वयस्क भैंसी वा जोत्ने उमेरको रांगो वा गोरु वा उन्नत जातको गाई वा साँढेको मृत्यु भएमा रु. ३०,०००।- (तीस हजार) सम्म, अन्य पशु धनको लागि वस्तु भाउको प्रकार हेरी बढीमा रु. १०,०००।- (दस हजार) सम्म, घरगोठको क्षतिको मुल्याङ्कन गरी बढीमा रु. १०,०००।- (दस हजार) सम्म, भण्डारण गरी राखिएको अन्न क्षति भएमा मुल्याङ्कन गरी बढीमा रु. १०,०००।- (दस हजार) सम्म र खाद्यन्न बालीको क्षतिको लागि बढीमा रु. १०,०००।- (दस हजार) सम्म राहत सहयोग उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१३.३.२.१ वन्यजन्तुबाट भएको क्षति तथा राहत

यस आर्थिक वर्षमा यस निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा गैंडा र हात्तिबाट ५ जना पुरुषले ज्यान गुमाएको छन् । गैंडा, हात्ति लगायतका वन्यजन्तुको आक्रमणबाट ३२ जना घाईते भएका छन् । त्यसै गरी यस आ.व.मा मध्यवर्ति क्षेत्रमा हात्ति, गैंडा, बाघ, चितुवा लगायतका विभिन्न वन्यजन्तुहरुबाट १२० जनाको पशुधन क्षति, ९२ जनाको घरगोठ क्षति, १९ जनाको भण्डारण गरेको अन्न क्षति र ७६६ जनाको बाली नाली क्षति गरी जम्मा १०३४ घटना भएको छ । यी घटनामा राहत उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारसँग रु. १,४८,०१,९६५।- रकम पीडित पक्षबाट माग भएकोमा निर्देशिका बमोजिम यस कार्यालयबाट सिफारिस गरी पठाएकोमा रु. ३४,५३,८५२।- रकम निकासी प्राप्त भई वितरण गरिएको थियो भने रु. १,१३,४८,११३।- रकम निकासी हुन बाँकी रहेको छ । गत आ.व. २०७३/७४ मा माग भएको क्षतिको रकम रु. २०,८०,२६५।- रकम यस आ.व.मा प्राप्त भै वितरण भएको थियो । उपलब्ध गराईएको राहतको विवरण अनुसूचि १४ र १५ मा दिईएको छ ।

१३.४ मध्यवर्ति क्षेत्रको वन व्यवस्थापन

यस निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा २६४२१ हेक्टर वन क्षेत्र रहेको छ । जसमा साल वन १३०५३ हेक्टर, नदी तटिय वन १६५० हेक्टर र मिश्रित वन ११७०९ हेक्टर छ । मध्यवर्ति क्षेत्रमा भएका वन क्षेत्रलाई मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ मा भएको प्रावधान बमोजिम मध्यवर्ति सामुदायिक वन, मध्यवर्ति धार्मिक वन, र निजी वन गरी ४ किसिमले व्यवस्थापन गर्न सकिने छ । सबै प्रकारका वन र मध्यवर्ति क्षेत्र घोषण हुनु अगाडि जिल्ला वन कार्यालय मकवानपुरबाट हस्तान्तरण भएका ३ वटा कवुलियती वन मध्यवर्ति क्षेत्रको सिमाना निर्धारण गर्दा मध्यवर्ति क्षेत्र भित्र परेकोले उक्त वनको पनि व्यवस्थापन हेर्ने जिम्मेवारी रहेको छ । मध्यवर्ति सामुदायिक वनको व्यवस्थापन गरी पर्या-पर्यटनको समेत विकास भइ सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह मार्फत स्थानीय उपभोक्ताहरुमा रोजगारी तथा आय आर्जनका अवसरहरु पनि प्राप्त भएका छन् ।

१३.४.१ मध्यवर्ति क्षेत्रको वन

मध्यवर्ति क्षेत्र भित्र रहेका तर स्थानीय उपभोक्ताहरुलाई हस्तान्तरण गरिएको वन क्षेत्र र निजी वन क्षेत्र बाहेकको वन क्षेत्रलाई कार्यालयबाट स्थानीय उपभोक्ताहरु समेतको सहयोगमा संरक्षण गरिदै आएको छ । यस अन्तरगत बरण्डाभार क्षेत्रको दुवै तर्फको आवादिबाट करिब ५०० मिटरसम्मको वन क्षेत्र स्थानीय उपभोक्ताहरुलाई मध्यवर्ति सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण गरिएको छ भने सो भन्दा भित्रको वनलाई मध्यवर्ति क्षेत्र वनको रूपमा संरक्षण गरिदै आएको छ । जसले चुरे र महाभारत पहाड जोड्ने जैविक मार्गको रूपमा काम गरेको छ । त्यस्तै गरी चितवनको माडी नगरपालिकाको दक्षिण तर्फको वन क्षेत्र, पर्साको ठोरी गा.पा अन्तरगतको वन क्षेत्र, नवलपरासीको नयाँ मध्यविन्दु न.पा. र विनयी त्रिवेणी गा.पा.को वन क्षेत्रहरु मध्य आवादी तर्फको वन क्षेत्र उपभोक्ताहरुलाई मध्यवर्ति सामुदायिक वनको रूपमा व्यवस्थापन गर्न दिइएको छ भने बाँकी वन क्षेत्र स्थानीय उपभोक्ताहरु समेतको सहयोगमा यसै कार्यालयबाट मध्यवर्ति क्षेत्र वनको रूपमा संरक्षण गरिदै आएको छ ।

१३.४.२ मध्यवर्ति सामुदायिक वन

मध्यवर्ति क्षेत्र भित्रको वन व्यवस्थापन गर्न स्थानीय उपभोक्ताहरुले परापूर्व काल देखि भोग चलन गर्दै आएको पायक पर्ने वन क्षेत्रलाई मध्यवर्ति सामुदायिक वनको रूपमा वन समूह गठन गरेर हस्तान्तरण गर्न सकिने कानुनी प्रावधान बमोजिम यस निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा हाल सम्म ७५ वटा वन क्षेत्रको संरक्षणको लागि वन समूह गठन गरी संरक्षण थालिएको छ । जस मध्ये ७ वटा वन समूह दर्ता भएका छन् भने ६८ वटा मध्यवर्ति सामुदायिक वनहरु निकुञ्ज कार्यालय, सम्बन्धित उपभोक्ता र मध्यवर्ति सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह बीच त्रिपक्षिय सम्झौता गरी हस्तान्तरण गरिएको छ । आ.व.२०७४/७५ सम्ममा हस्तान्तरण गरिएका ६८ वटा मध्यवर्ति सामुदायिक वनहरुको कुल क्षेत्रफल १३,४८८.१३ हेक्टर छ । जसबाट ४१,२९५ घरधुरीका २१९८८९ जना लाभान्वीत भएका छन् । यस आ.व.मा १ वटा वन समूह (विधान) दर्ता, २ वटा वन समूहको विधान संशोधन, ९ वटा वन समूहको कार्ययोजना पुनरावलोकन गरी स्वीकृत भएको र ३ वटा वन समूहको कार्ययोजना निर्माण गरी हस्तान्तरण गरिएको । यस आर्थिक वर्षमा विधान दर्ता भएका, कार्ययोजना नविकरण भएका र हस्तान्तरण भएका वनको विवरण अनुसूची १७ मा दिइएको छ ।

१३.४.३ निजी वन

मध्यवर्ति क्षेत्र भित्रको आफ्नो हक पुग्ने जग्गा धनीले आफ्नो ईच्छा अनुसार मध्यवर्ति निजी वनका संरक्षण, विकास तथा वन पैदावरको उपभोग गर्न सक्ने व्यवस्था अनुसार आफ्नो निजी जग्गामा वृक्षारोपण गरी निजी

वन व्यवस्थापन गर्न आ.व.२०७४/७५ सम्ममा यस निकुञ्जमा २०-०५-०२.२५ विगाह क्षेत्रफल भएका १३ वटा मध्यवर्ति निजी वनहरु यस निकुञ्ज कार्यालयमा दर्ता गरिएका छन्। यसको विवरण अनुसूचि १८ मा दिइएको छ।

१३.४.४ कबुलियती वन

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली २०५२ मा कबुलियती वनको प्रावधान नभएता पनि मध्यवर्ति क्षेत्र घोषण हुनु पूर्व जिल्ला वन कार्यालय मकावनपुरबाट हस्तान्तरण भएका मध्यवर्ति घोषण भए पछि जिम्मेवारी सरी आएका ३ वटा कबुलियती वनहरु यस निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा पर्दछन्। जस्को कुल क्षेत्रफल १९.६८ हेक्टर छ भने २१ घरधुरीका १६० व्यक्तिहरु लाभान्वित भएका छन्। कबुलियती वनको विवरण अनुसूचि १९ मा दिइएको छ।

मध्यवर्ति सामुदायिक वन सम्बन्धि गतिविधिहरु

वन समूहहरुले उपभोक्ता समिति तथा अन्य निकायहरुको समेत सहयोग लिई मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरणका लागि पि.सि.सि.सहित मेस जाली लगाउने कार्य गरेका छन्। त्यस्तै वन समूहका नियमित कार्यक्रमहरुमा वन संरक्षण अन्तरगत आगलागी नियन्त्रण, चरिचरण नियन्त्रण, अग्नी पथ निर्माण लगायतका कार्यहरु गरेका छन् भने वन सम्बर्धनमा भाडी सफाई, एकल्याउने, पत्ल्याउने कार्यहरु भएका छन्। सिमसार व्यवस्थापनका लागि तालहरु सफाई गर्ने, पोखरीहरु निर्माण गर्ने, सुख्खा समयमा पानी अभाव हुँदा पानीको आपूर्तिको लागि सोलार बोरिङ्ग निर्माण लगायतका कार्यहरु भएका छन्। यसका अलवा पर्यटक व्यवस्थापनका लागि हरियाली पार्क, मचान निर्माण लगायतका आवश्यक पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दै आएका छन्। वन तथा वन्यजन्तु संरक्षणका लागि सिमसार व्यवस्थापनका साथै प्रचार प्रसारका कार्यक्रमहरु गरिएका छन्। वन समूहको क्षमता अभिवृद्धि गर्न मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिको आर्थिक सहयोगमा बगाई माडी र अमलटारी सेक्टर अन्तरगतका ४५ वटा वन समूहका अध्यक्ष, कर्मचारीहरुलाई २/२ दिने मध्यवर्ति सामुदायिक वन सचेतना कार्यक्रम संचालन गरी वन वन्यजन्तु संरक्षण, वन पैदावारको सदुपयोग, परिमार्जन भएका नीति नियम आदिका विषयमा जानकारी गराईएको थियो।

१३.५ निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रमा वन अतिक्रमण व्यवस्थापन

यस निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रको विभिन्न स्थानमा वन अतिक्रमण गरी मानव वस्ती बसोबास भएका छन्। अतिक्रमित क्षेत्रहरुको अनुगमन तथा नक्साङ्कन कार्यको लागि स्थानीय मानिसहरु तथा प्राविधिक समेतको सहभागितामा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा अतिक्रमण भएका क्षेत्रहरुको तथ्याङ्क अध्यावधिक गरि नक्साङ्कन कार्य गरिएको थियो। उक्त तथ्याङ्कको आधारमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ति क्षेत्रको १२०८.४९ हेक्टर क्षेत्र अतिक्रमण भएको देखिएको छ। थप अतिक्रमण हुन नदिन कार्यालयबाट नियमित रुपमा अतिक्रमित क्षेत्रको अनुगमन भएको छ तथा पुरानो अतिक्रमण हटाउन विस्तृत कार्ययोजना तयार भई रहेको छ।

१३.६ कार्यक्रमको अनुगमन

मध्यवर्ति क्षेत्रमा सञ्चालन भएका कार्यक्रमहरुको अनुगमन नियमित रुपमा हुने गरेको छ। कार्यक्रमको अनुगमन मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष, प्रमुख संरक्षण अधिकृत, मध्यवर्ति शाखाका कर्मचारीहरु, सब-ईन्जिनियर र फिल्ड स्तरमा सम्बन्धित सेक्टर र नजिकको रेञ्जपोष्टबाट नियमित रुपमा अनुगमन गर्ने कार्य गरिएको छ। समितिमा प्राप्त कार्यक्रम तथा बजेटको बारेमा उपभोक्ताहरुलाई जानकारी र सहभागी गराउने कार्य उपभोक्ता समितिले गरेको छ। त्यसै गरी यस आ.व.मा निकुञ्ज र मध्यवर्ति क्षेत्रमा भए गरेका गतिविधि तथा विकासका कार्यक्रम वन तथा वातावरण मन्त्रालय, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग लगायतका निकायहरुबाट समय समयमा अनुगमन भएको छ।

१३.७ मध्यवर्ति पशु सेवा केन्द्र

मध्यवर्ति क्षेत्रमा रहेका पशुहरुको स्वास्थ्य तथा नश्लमा सुधार ल्याई निकुञ्जका वन्यजन्तुहरु दिर्घकालीन रुपमा सुरक्षा प्रदान गर्ने उद्देश्य अनुरूप चितवनको बछौली, जगतपुर र कल्याणपुर तथा नवलपुरको कोल्हुवामा गरी ४ वटा मध्यवर्ति पशु सेवा केन्द्रको स्थापना गरिएको छ। यी पशु सेवा केन्द्रहरु पशु सेवा उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालित छन्। ४ वटै पशु सेवा केन्द्रबाट पशु स्वस्थ सेवा उपलब्ध गराउदै आएका छन्। सेवा केन्द्रका लागि भवन, रोग परिक्षणको लागि ल्याब र सोको लागि चाहिने आवश्यक उपकरण समेत व्यवस्था गरिएको छ। सेवा केन्द्रहरुबाट प्रदान गरेका प्रमुख सेवाहरुमा घरघरमा गई पशुहरुको रोग परिक्षण तथा औषधी प्रदान, गोबर तथा मुत्र परिक्षण राष्ट्रिय निकुञ्जसंग समन्वय गरी समय समयमा खोप कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको छ। वार्षिक रुपमा औषधी खरिदको लागि मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन समितिबाट केही रकम उपलब्ध हुँदै आएको छ। आ.व.२०७४/७५ मा प्रत्येक सेक्टर अन्तरगत रहेका पशु सेवा केन्द्रमा रु.१,००,०००।- (एक लाख) का दरले रु.४ (चार) लाख रकम उपलब्ध गराइएको छ।

१३.८ युवा जागरण अभियान

वन्यजन्तुको चोरी शिकार विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा युवाहरुलाई परिचालन गर्नको लागि मध्यवर्ति क्षेत्र उपभोक्ता समिति स्तरमा समुदायमा आधारित चोरशिकार नियन्त्रण युवा जागरण अभियान सञ्चालन गरिएको छ। यस कार्यलाई अझ बढी शसक्त र प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याउन तथा समुदायको स्तरबाट तुरुन्त सम्बोधन गर्न र मानव-वन्यजन्तु बीच द्वन्द्व हुन नदिन स्थानीय समुदायमा चेतना फैलाउने, द्वन्द्व भएमा तुरुन्त उद्धार, उपचार तथा थप घटना घटन नदिन व्यवस्थापन गर्ने र अन्य प्रकोप भएमा पनि सक्रिय रुपमा सहभागी हुने, एक आपसमा समन्वय र सुचना आदान प्रदान गर्ने, घाईते, असहाय, टुहुरा, उद्धार गर्नु पर्ने वन्यजन्तुको उद्धार, रेखदेख गर्ने लगायतका कार्य गर्ने उद्देश्यले २२ वटा मध्यवर्ति उपभोक्ता समिति अन्तरगत प्रत्येक समितिमा समुदायमा आधारित चोरी शिकार नियन्त्रण युवा जागरण उप-समितिको गठन भएको छ। उक्त उप-समितिको उद्देश्य बमोजिम वन-वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन तथा समस्यामा परेका वन्यजन्तुको उद्धार गर्ने कार्यमा समुदायको सकृय सहभागिता र समुदायबाट छिटो भन्दा छिटो उक्त कार्यको सम्बोधन गर्ने उद्देश्यका साथ प्रत्येक CBAPU मा ५ जनाको Rapid Responce Team निर्माण भएको छ। सोको लागि प्रत्येक उपभोक्ता समितिबाट ५ जनाको दरले २२ समितिमा ११० जना युवाहरु तयार गरिएको छ।

त्यसै गरी मध्यवर्ति क्षेत्रमा हुने मानव-वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्व तथा समस्यालाई व्यवस्थापन गर्नको लागि समुदायको स्तरमा निकुञ्ज कार्यालय, मध्यवर्ति क्षेत्रको कार्यक्रम, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, तराई भू-परिधि कार्यक्रम WWF नेपाल, गाउँपालिका, नगरपालिका, महानगरपालिका, मध्यवर्ति सामुदायिक वन समूहहरु लगायतका सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरुको समन्वय र सहकार्यमा गतविगत देखिने विभिन्न कार्यक्रम हुने गरेको छ। यस प्रकारको समस्यालाई व्यवस्थापन तथा न्युनिकरण गर्नको लागि विद्युतिय तारवार निर्माण, डि.पि.सि. सहितको मेस जाली निर्माण, मचान निर्माण, कंक्रीट पर्खाल निर्माण लगायत यसको मर्मत सुधारका भौतिक कार्यहरु गरिएको छ। यसको साथै समुदायको स्तरमा विभिन्न प्रकारका तालिम, गोष्ठी, भ्रमण लगायतका जनचेतनामुलक कार्यहरु सञ्चालन गरिएको छ।

१३.९ निजी आवादीको वन पैदावार व्यवस्थापन

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ को नियम २३ बमोजिम मध्यवर्ति क्षेत्र भित्रको आफ्नो हक पुग्ने जग्गा धनीले आफ्नो ईच्छा अनुसार निजी वनको संरक्षण, विकास र उक्त वन पैदावार उपयोग गर्न पाउने व्यवस्था छ। उक्त नियमावलीको २३ (४) मा जग्गा धनीले मध्यवर्ति क्षेत्र बाहिर पनि स्वतन्त्र रुपमा काठ दाउराको ओसार

पसार र विक्री वितरण गर्न पाउने प्रावधान रहेको छ ।

१३.१० मध्यवर्ति क्षेत्रमा उद्योग स्थापना

मध्यवर्ति क्षेत्र भित्र विभिन्न प्रकारका घरेलु उद्योग स्थापनाको लागि घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयमा दर्ता हुनु अगाडि उद्योग दर्ता गर्ने अधिकारीले मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२ को नियम २० बमोजिम राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको सहमति लिनु पर्ने प्रावधान बमोजिम यस आ.व.मा घरेलु उद्योग दर्ताको लागि यस कार्यालयबाट सिफारिस गरिएका विभिन्न २६० वटा उद्योगहरूको दर्ता भएको छ ।

१३.११ सहकारी व्यवस्थापन र जैविक विविधता संरक्षण सुविधा कोष

मध्यवर्ति क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०५६ को दफा १२ को उपदफा (१७) मा समुहले आफ्नो सदस्यहरूबाट साप्ताहिक रुपमा सवैलाई मान्य हुने रकम बचत संकलन तथा संकलित रकम लगानी गर्न सक्नेछ भन्ने व्यवस्था भएको र सोही निर्देशिकाको अनुसूचि २ बमोजिम स्वीकृत भएको उपभोक्ता समितिको विधानमा समेत उपभोक्ता समितिले आफ्नो क्षेत्रका स्थानीय जनताहरूको जीवन उन्नतिको लागि सहकारीतामुलक बचत कार्यक्रम संचालन गर्ने, गराउने भन्ने कानुनी व्यवस्था भएकोले मध्यवर्ति सहकारी संस्थाहरू सम्बन्धित सहकारी डिभिजन कार्यालयसँग समन्वय गरी गठन र सञ्चालनमा सहयोग एवं सहकार्य गर्ने नीति अनुरूप सहकारी प्रवर्द्धन क्षेत्रमा यस निकुञ्जबाट काम हुँदै आएको छ । सहकारी संस्था गठनको प्रमुख उद्देश्य मध्यवर्ती क्षेत्रका उपभोक्ताको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक विकास गर्दै जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा टेवा पुऱ्याउनु हो । नेपाल राष्ट्र बैकको स्वीकृतिमा वित्तीय संस्थाहरूले र सहकारी डिभिजन कार्यालयको स्वीकृतिमा सहकारी संस्थाहरूले मात्र बचत तथा ऋणको आर्थिक कारोबार गर्न पाउने कानुनी प्रावधान भएको हुँदा मध्यवर्ती क्षेत्रमा समूह, समितिहरूले आफ्नो विधान बमोजिम संकलन गर्ने बचत रकमलाई परिचालन गर्नको लागि सहकारी ऐन नियम अनुसार मध्यवर्ती सहकारी संस्थाहरू सञ्चालित छन् । मध्यवर्ती सहकारी संस्थाहरूको विवरण अनुसूचिमा उल्लेख गरिएको छ ।

विगत वर्षहरूदेखि यस कार्यालयबाट सहकारी संस्थाहरूको गठन प्रकृत्यामा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध भएको छ । संस्थाको कारोवारलाई व्यवस्थित गरी राख्न सहकारी संस्थाका व्यवस्थापकहरूलाई आधारभूत लेखापाल तालिम प्रदान गरिएको थियो भने सहकारी संस्थाका अध्यक्षहरूलाई सहकारी व्यवस्थापन विषयक तालिम प्रदान गरिएको छ । संस्थाको कारोवार र व्यवस्थापन पक्षलाई बलियो बनाउन संस्थाका व्यवस्थापकहरूलाई पल्स, नीति तथा योजना विषयहरूमा प्रशिक्षण गराइएको छ ।

विगतमा संयुक्त राष्ट्रसंघिय विकास कार्यक्रमको आर्थिक सहयोगमा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालित सहभागितात्मक संरक्षण कार्यक्रमबाट २०५७ सालमा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिलाई हस्तान्तरण भएको रु.५७ लाखको कोष नै जैविक विविधता संरक्षण कोष हो । उक्त कोषबाट २०६० साल जेष्ठदेखि मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था मार्फत आय आर्जन, कृषि व्यवसाय, हरित उद्यम, वैकल्पिक उर्जा लगायतका क्षेत्रहरूमा ऋण प्रवाह हुँदै आएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्र सामुदायिक बचत तथा ऋण कार्य निर्देशिका, २०६१ (पहिलो संशोधन, २०६३) को अधिनमा रहि जैविक विविधता संरक्षण कोष परिचालन गरिएको छ । यसको विवरण अनुसूचि २० मा उल्लेख गरिएको छ ।

संस्थाको बचत, शेयर सदस्य संख्या र शेयर रकमको आधारमा पहिलो पटक रु.३ (तीन) लाख र ऋण असुलीको आधारमा दोस्रो पटक रु.१० (दस) लाखसम्म ऋण प्रवाह गरिएको छ । ऋण लगानी गर्दा ६% ब्याज दर र २ वर्षको भुक्तानी अवधि तय गरी ६/६ महिनामा सावाँ र व्याज असुल गर्ने सम्झौता गरी सोहि बमोजिम गरिएको छ । यसरी गरिएको ऋण लगानीले मध्यवर्ती क्षेत्रमा भएका उपभोक्ताहरूको आय आर्जन र जिविकोपार्जनमा समेत टेवा पुगेको छ । कोषको हालको अवस्था तालिका १८ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १८: आ.व. २०७४/७५ को सहकारी क्षेत्रको संक्षिप्त वार्षिक प्रगति विवरण

क्र.सं.	विवरण	गत वर्ष	गत वर्ष थप	जम्मा
१	बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	२२	०	२२
	पर्यटन सहकारी संस्था	१	०	१
	जम्मा	२३	०	२३
२	कुल शेयर सदस्य संख्या	१८७६४	३१३२	२१८९६
	महिला	१०६३५	१९५९	१२६२४
	पुरुष	७९५२	१३९०	९३४२
	संस्थागत	१७७	५३	२३०
३	कुल शेयर पूँजी	५०१७९,३६०।-	१११५,३६२।-	६२३३२९,८८।-
४	कुल बचत रकम	२६२०२१५६।-	८७६३७२०।-	३४९६५८३६३।-
५	कुल ऋण लगानी	३६३४६८५८३।-	९१६५७३२।-	४५५१२५९१०।-
६	जैविक विविधता संरक्षण सुविधा कोष			
	लगानी			५३३५८३५।-
	बैंक			१३९३९३५।-
	जम्मा कोष	६७५५७४।-	२५९७६।-	६७२९७०।-

तालिका १९: जैविक विविधता संरक्षण कोषको अवस्था

सहकारी संस्था : २३ वटा	शेयर सदस्य १८,७६४ (पुरुष ९,३४८, महिला १२,३२४), संस्थागत सदस्य २३०
कुल शेयर पूँजी : रु ६,१३,३२,९८८।-	संस्थाको कुल बचत रु. ३४,९६,५८,३६३।-
	BCF लगानी भएका संस्था : ११ वटा
संस्थाहरुमा लगानी भएको कुल BCF ऋण रु. ६९,९४,१०५।०	बैंक मौज्जात : रु. १९,५५,२६४।-
समूह अन्तर्गत रहेको असुल हुनु पर्ने ऋण रु. १,१३,७२८।-	कुल BCF कोष रकम रु ९०,५४,७७०।-

१४. पर्या-पर्याटन

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नेपालको तेस्रो पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा स्थापित भएको छ। अपार जैविक विविधताको धनी यस निकुञ्ज स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरुको आकर्षण बनेको छ। यस निकुञ्जको राजश्व आम्दानीको प्रमुख स्रोत पर्यटन हो। पर्यटकलाई आकर्षित गर्न वन्यजन्तु विचरण भई रहेको दृश्य अवलोकनको लागि विभिन्न स्थानहरुमा टावर निर्माण, जीप सफारी, पैदल यात्रा, डुङ्गा विहार, हात्ती सफारी आदि सेवाहरु निरन्तर उपलब्ध छन्। सौराहा संग्रहालय, गोही संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्र, हात्ती प्रजनन केन्द्र, थारु सांस्कृतिक सूचना केन्द्रको स्थापना, होमस्टेको शुरुवात र सञ्चालनले पर्या-पर्याटन व्यवसाय प्रवर्द्धनमा टेवापुगेको छ। व्यवसायिक पर्या-पर्याटन सेवा प्रदान गर्नको लागि नेचर गाइड तालिम जस्ता कार्य सञ्चालन गरिएका छन्।

आ.व. २०७४।०७५ मा यस निकुञ्जको भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुको संख्या १,५२,६७१ रहेको छ। जसमा महिला ७०८८१ र पुरुष ८१७८० छन् भने विदेशी, सार्क र नेपाली क्रमश ९८९२५, १९६९६ र ३४०५० रहेको छ। यस

निकुञ्ज भ्रमण गर्ने पर्यटकहरु मध्ये ६५% विदेशी, १३% सार्क तथा २२ % नेपाली नागरिक रहेका छन् । निकुञ्जको सौराहा, घटगाई, कसरा, वनकट्टा, भिम्ले (मेघौली), कुजौली लौखानी र अमलटारी गरी ८ स्थानबाट पर्यटकहरुलाई निकुञ्ज प्रवेश गर्ने सुविधा रहेको छ । पर्यटक सम्बन्धि विस्तृत विवरण अनुसूचि २२ मा रहेको छ ।

१५. राजश्व विवरण

यस आर्थिक वर्षमा कुल राजश्व रु २५,१९,६०,९९८।२९ संकलन भएको छ भने वन क्षेत्रबाट मात्र रु २१,८५,६४,८४८।५९ राजश्व प्राप्त भएको छ । स्थापना कालमा वार्षिक रु १७२९।- रहेको राजश्व आ.व. ०७४।७५ मा आइ पुग्दा मूल्य अभिवृद्धि कर बाहेक रु २२,७०,००,१२८।७१ पुगेको छ । स्थापना काल देखि हालसम्मको राजश्व अनुसूचि २३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २०: राजश्व विवरण २०७४।०७५

क्र.सं.	शिर्षक	रकम
१	प्रवेश शुल्क	१६७८५४६५०.००
२	हात्ती भाडा	१८२५०.००
३	सवारी शुल्क (सफारी)	३२५६००००.००
४	सुविधा प्राप्त बाटो	१४४६२१३.००
५	ढुंगा, गिट्टी, बालुवा	१३१३३६२३.५०
६	खर, खडाई	०.००
७	घाट ठेक्का	२९६४०००.००
८	वन पैदावर	२२२२१२.०९
९	विविध	३६५९००.००
क)	वन क्षेत्रको जम्मा आय	२१,८५,६४,८४८.५९
१०	बेरुजु	१६१९५८९.१२
११	दण्ड जरिवाना	२६२५६९१.००
१२	बोलपत्रफारम	४१९००००.००
१३	मू.अ.कर	२४९७०८६९.५८
ख)	वन क्षेत्र बाहेक जम्मा	२,९६,३५,१४९.७०
	कुल जम्मा (क+ख)	२५,१९,७०,९९८.२९

१६. मुख्य संरक्षणका साभेदार संस्थाहरुको संरक्षण र व्यवस्थापनमा सहभागिता

यस निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण एवं विकासका लागि राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, WWF Nepal, ZSL Nepal र पंक्षी संरक्षण संघ, नेपाल (B.C.N.) मुख्य साभेदारका रुपमा रहेका छन् । नेपाल सरकारले WWF, नेपालको आर्थिक सहयोगमा तराई भू-परिधि कार्यक्रम र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषले जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र मार्फत विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरेका छन् । त्यस्तै पंक्षी संरक्षण संघ नेपाल र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष मार्फत कसरामा गिद्ध संरक्षण तथा प्रजनन केन्द्रको व्यवस्थापन तथा प्राकृतिक वासस्थानमा गिद्धको संरक्षणमा सहयोग प्याउँदै आएको छ । ZSL Nepal र राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष मार्फत घडियाल संरक्षणका कार्यक्रममा सहयोग पुग्दै आएको छ ।

HOME ABOUT LOGIN REGISTER EDITORS SUBMIT POLICIES SEARCH ARCHIVES JOTTINGS DONATE VOLUNTEER PARTNER ZOO/WILD

Home > Vol 9, No 6 (2017) > Khadka

Population status and species diversity of wetland birds in the Rapti and Narayani rivers and associated wetlands of Chitwan National Park, Nepal

Bed Bahadur Khadka, Paras Mani Acharya, Sunil Lal Rajbhandari

Abstract

In autumn and winter, 24 migratory waterfowl species from the north utilise the wetlands of Chitwan National Park, which provide vital staging, roosting, resting, foraging and breeding places. The birds stay for about eight months before returning north in March and April. These birds are indicators of healthy wetlands, and they distribute nutrients through their droppings that increase primary production of aquatic vegetation and fish. A population census of wetland birds was conducted during January 2014 in Chitwan National Park on the Rapti and Narayani rivers and associated wetlands, including Lami Tal, Tamor Tal, Garud Tal, Devi Tal and marshes and lakes around Temple Tiger. The study found that the Ruddy Shelduck *Tadorna ferruginea* was the migratory waterfowl with the largest population in these rivers.

Keywords

Chitwan National Park; Narayani River; Rapti River; Ruddy Shelduck; species diversity; wetlands.

Full Text:

PDF/A HTML

References

Acharya, P.M. (2002). The status of wetland environment and threat analysis. A report to UNDP-GEF Conservation and sustainable use of wetlands in Nepal, IUCN Nepal, 114 pp.

Support Us

We have kept JoTT a free peer-reviewed scientific journal to promote conservation. We have not put up a payroll to readers, and we do not charge for publishing. But running a monthly journal costs a lot. While we do have some partners, we still require support to keep the journal alive. If our readers help fund it, our future will be more secure.

[Donate](#)Artistic Windows
Conservationist, Dr.
Russ Mittermeier on
JoTT

Conservation Science

Rediscovery of the hispid hare (*Caprolagus hispidus*) in Chitwan National Park, Nepal after three decades

Bed Bahadur Khadka^{1,2*}, Bhupendra Prasad Yadav², Nurendra Aryal¹, Achyut Aryal^{1,2,3,4,5}

SUMMARY

The critical endangered hispid hare (*Caprolagus hispidus*) was first recorded as present in Chitwan, Bardiya and Shuklaphanta National Parks of Nepal in 1984. Since then, the species was recorded only in Bardiya and Suklaphanta National Parks. For more than three decades, it had not been observed in Chitwan National Park (CNP), where it was consequently considered extinct. In January 2016, a new recording for the hispid hare took place in CNP, placing that rare mammal again within CNP mammal assemblages. We reported the first photographic confirmation of the presence (30 Jan 2016) of the species in the CNP after 1984. The presence of hispid hare is confined to isolate patched of grassland of the national park. The population of the hispid hare is rapidly declining due to anthropogenic pressure and grassland fire from its distributed range (only found in Nepal, India, and Bhutan). Therefore, further study about their presence-absence, population status need to do throughout the grassland of the low land of Nepal including the newly rediscovering park.

KEYWORDS Hispid hare, Chitwan National Park, new records, small mammals

"The rediscovery of a species is a good piece of news, but species may still on the brink of extinction"

Conservation Note

ARTICLE HISTORY

Received 05 October 2017
Revised 25 October 2017
Accepted 26 October 2017

ACADEMIC EDITOR

Vasileios A. Bontzorlos

CORRESPONDENCE

¹Chitwan National Park, Chitwan, Nepal

Email: bed.khadka@gmail.com

²Department of Forest and Resource

Management, Toi Ohomai Institute of

Technology, Rotorua 3046, New Zealand

E-mail: savefauna@gmail.com

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन

१. आर्थिक वर्ष: २०७४/७५
 २. बजेट उपशीर्षक नं.: ३२९११५
 ३. मन्त्रालय: वन तथा भू-संरक्षण
 ४. विभागको नाम: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
 ५. कार्यक्रम/आयोजनाको नाम: राष्ट्रिय निकुञ्ज आयोजना (चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज)
 ६. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नाम: वेद कुमार ढकाल
 ७. यस अवधिको बजेट रु.: ०
- क. आन्तरिक (१) नेपाल सरकार : ०
 (२) संस्था :
 (३) जनसहभागिता :
 ख. वैदेशिक (१) ऋण
 (२) अनुदान :
१. नेपाल सरकार:
 १. स्थानीय निकाय/संस्था:
 ३. जनसहभागिता
 ख. वैदेशिक
 १. अनुदान
१. चालु आ.व.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिशत:
 १०. कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अबधि सम्मको कुल खर्च रकम र प्रतिशत :
 ११. आयोजनाको शुरुदेखि यस अबधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिशत :
 १२. आयोजनाको कुल अवधि मध्य वितेको समय प्रतिशतमा :

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	युनिट	आ.वा. २०७४/७५ को						सूचकांकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि										
			वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक लक्ष्य		दोश्रो चौमासिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति									
			परिमाण	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	भार		परिमाण	भार	भार	बजेट						
अ)	पूँजीगत खर्च शिर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु																		
	भवन निर्माण कार्यालय प्रयोजनको लागि																		
	पोष्ट भवन निर्माण	वटा	२	६६२	१००००														
	पर्यटक सूचना केन्द्र निर्माण	वटा	१	१३२	२०००														
	पोष्ट भवन निर्माण	वटा																	
	सुरक्षा पोष्ट निर्माण	वटा																	
	कोठा, तल्ला थप	वटा																	
	अधुरो भवन निर्माण	वटा	१	०९९	१५००														
	रेन्जपोष्ट भवन निर्माण	संख्या	१	४६३	७०००														
	कार्यालय भवन तल्ला थप	वटा																	
	कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स																		

(रकम रु. हजारमा)

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	युनिट	आ.वा. २०७४/७५ को												मूलांकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि
			वार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक लक्ष्य			दोश्रो चौमासिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
	टेबुल	वटा	५	०।०२	३५							५	०।०३९	३५	१००.००
	दराज	वटा	५	०।०२	३०							५	०।०३४	३०	१००.००
	कुर्सी (घुम्ने)	वटा	५	०।०२	३५							५	०।०३९	३५	१००.००
	कुर्सी (साधारण)	वटा	३०	०।०४	६०							३०	०।०६७	५९।४७८	९९.९३
	सवारी साधन											०	०।०००	०	०
	मोटरसाइकलरस्कुटर खरिद	वटा	१	०।१७	२५०							१	०।२८०	२४९।०००	९९.६०
	गस्ती प्रयोजनका लागि साइकल खरीद	वटा	१५	०।१०	१५०							१५	०।१६८	१५०।०००	१००.००
	मेशिन औजार				०।०६							०	०।०००		
	कम्प्युटर/ल्यापटप/प्रिन्टर/प्रोजेक्टर/सर्बर/स्थानर											०	०।०००		
	डेस्कटप सेट	वटा										०	०।०००		
	प्रिन्टर	वटा										०	०।०००		
	फोटोकपी मेशिन											०	०।०००		
	फोटोकपी मेशिन खरिद	वटा										०	०।०००		
	नेटवर्क इक्विपमेन्ट											०	०।०००		
	इन्टरनेट जडान र अपग्रेड	पटक										०	०।०००		
	सार्वजनिक निर्माण											०	०।०००		
	वनपथ ग्रामभिलांग	कि.मि.	१०	२।३२	३५००							१०	१।८९८	१६९०।४००	४८.३०
	वनपथ निर्माण	कि.मि.	१०	०।४६	७००							१०	०।१०१	८९।९००	१२.८४
	गोरेटो बाटो निर्माण	कि.मि.	१०	०।२०	३००							१०	०।३१२	२७८।०५२	९२.६८
	काठे पुल निर्माण	वटा	२	०।४०	६००							०	०।०००	०।०	०.००
	घोडेटो बाटो	वटा										०	०।०००		
	घोडेटो बाटो निर्माण	वटा										०	०।०००		

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	एकक	आ.वा. २०७४/७५ को												मूल्यांकन आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि		
			वार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक लक्ष्य			दोश्रो चौमासिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति					
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट			
	गोरेटो बाटो	वटा		०/०६													
	गोरेटो बाटो निर्माण	वटा		०/०६													
	खानेपानी तथा सरसफाई	वटा		०/०६													
	खानेपानी टयुवेल निर्माण	वटा	३	०/०६	९०												०.००
	सोलार फेन्स निर्माण (बागाईं/माडी)	कि.मि.	१	०/५३	८००												५३.७५
	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युकरण आर.सी.सी. वाल निर्माण	क्षेत्र	१	३/९७	६०००												९७.५३
	मसान निर्माण	वटा	२	०/३३	५००												९७.६१
	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन																
	वन्यजन्तु उद्धारपुनर्स्थापन केन्द्र निर्माण	वटा	१	६/६२	१००००												६५.१८
	विद्युतीय तारवारआर.सी.सी.वाल निर्माण	क्षेत्र	१	१/३२४	२००००												१००.००
	पूँजीगत खर्चको जम्मा			४२/०६	६३५५०												७९.७०
आ	चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु																
	निर्मित सा.सम्पतिको मर्मत सम्भार																
	सडक																
	वनपथ मर्मत	कि.मि.	४०	०/७९	१२००												१००.००
	गोरेटो बाटो मर्मत	कि.मि.															
	पुल																
	काठे पुल मर्मत	वटा	६	०/२४	३६०												५९.२८
	भवन																
	कार्यालय भवन मर्मत	वटा															
	सौचालय मर्मत	वटा	२	०/०७	१००												१००.००

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	युनिट	आ.वा. २०७४/७५ को												मूल्यांकन आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि
			वार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक लक्ष्य			दोश्रो चौमासिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
	पोष्ट भवन मर्मत	संख्या	३	०।४०	६००							३	०।६७	६००।००	१००.००
	मन्दिररगुम्बारसंग्रहालय	वटा	१	०।०३	५०							०	०।०४	३५।३५७	७०.५१
	सार्वजनिक संरचना मर्मत											०	०।००		
	खानेपानी मर्मत	संख्या	१	०।०३	५०							१	०।०५	४८।८३५	९७.६५
	मन्दिर											०	०।००		
	मन्दिर गुम्बा मर्मत	वटा										०	०।००		
	खानेपानी ट्युबेल मर्मत	वटा	५	०।१०	१५०							४	०।१२	११०।४१८	७३.६१
	मचान मर्मत	वटा	१	०।०३	५०							०	०।००	०।००	०.००
	रोमस्काउटरहातिसारसेना पुनर्ताजकी तालिम	जना	१	०।०१	१५०							१	०।१७	१५०।००	१००.००
	गोष्ठी रकार्यशाला											०	०।००		
	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण व्युरो संचलन र बैठक	पटक	३	०।१०	१५०							१	०।०५	४८।००	३२.००
	अर्ना स्थान्तरण	पटक	१	०।७९	१२००							०	०।००	०।००	०.००
	घडियालरगिहरकछुवा संरक्षण तथा सर्वेक्षण	स्थान	३	१।५९	२४००							३	२।६९	२४००।००	१००.००
	वातावरणीय सेवाको मुल्यांकन (पी.इ.एस.) अध्ययन	पटक			०							०	०।००		
	जैविक विविधता सूची तयारी (वन्यजन्तु, चरा, विरुवा)	पटक										०	०।००		
	चरा अध्ययन तथा सूची तयार	पटक										०	०।००		
	संरक्षण सम्बन्धि प्रचार प्रसार											०	०।००		
	संचार मध्यमबाट सूचना प्रसारण	महिना	३	०।०६	९०							३	०।०४	३९।९४०	४४.३८
	प्रतिवेदन तयारी											०	०।००		
	वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन	प्रति	२००	०।२०	३००							२००	०।३३	२९५।४७९	९८.४९
	वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन (केन्द्रस्तर)	प्रति										०	०।००		
	वातावरण सुधार तथा भौतिक पूर्वाधारमा सुधार											०	०।००		

क्र.सं.	क्रियाकलापको विवरण	पिपि	आ.वा. २०७४/७५ को												मूलांकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उम्लेखि
			वार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक लक्ष्य			दोश्रो चौमासिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			
			परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	
	खर मयुरको लागि घाँसे मैदान	हेक्टर	३	०।२०	३००							२	०।२२	१९९।५२	६६.५१
	घाँसे मैदान व्यवस्थापन (सालबसाली)	हेक्टर	२०	०।७९	१२००							१५	०।६६	७६३।१४	६५.२६
	वन्यजन्तुका लागि खर्क व्यवस्थापन	हेक्टर										०	०।००		
	मिचाहा प्रजाति नियन्त्रण	हेक्टर			०							०	०।००		
	सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन	क्षेत्र	१५	४।९७	७५००							१२	५।९६	५३१।६४०	७०.६२
	मानव वन्यजन्तु इन्टर न्यूनीकरणका लागि आय आर्जन	पटक	१	१।४६	२२००							१	२।४७	२२००	१००.००
	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण कार्यक्रम	पटक	३	०।५०	७५०							३	०।६४	७५०।०००	१००.००
	डहेलो व्यवस्थापन											०	०।००		
	संरक्षित क्षेत्रमा सरोकारवालाहरु संग अन्तरक्रिया	पटक	१	०।०२	२५							१	०।०३	२४।६७	९९.४६
	सेना, प्रहरी प्रशासन, नागरिक समाजसंगको समन्वय तथा सहकार्यमा डहेलो नियन्त्रण	पटक	१	०।२३	३५०							०	०।००	०	०.००
	गाउँ बस्ति नजिक डहेलो जोखिमयुक्त वन क्षेत्रमा प्रज्वलनशिल प्रदार्थ व्यवस्थापन	क्षेत्र	३	०।२०	३००							१	०।११	९९।७६	३३.२५
	आगो नियन्त्रण कार्यमा प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्ने समूह संस्था निकायलाई पुरस्कृत	क्षेत्र	१	०।०३	५०							०	०।००	०	०.००
	संरक्षित क्षेत्रमा पानी पोखरी निर्माणरमर्त तथा सुधार	वटा	६	०।४०	६००							२	०।२३	२०७।९६२	३४.६६
	नयाँ अग्निरेखा निर्माणरमर्त सुधार	क्षेत्र	५	०।३३	५००							२	०।२२	१९६।९४	३९.७९
	डहेलो सचेतना तालिम (उपभोक्ता समूह स्तर)	पटक	१	०।०२	२५							१	०।०३	२५।०००	१००.००
	डहेलो सचेतना तालिम (कर्मचारी स्तर)	पटक	१	०।०३	५०							१	०।०५	४३।४००	६६.६०
	वन डहेलो सम्बन्धि प्रचार प्रसार (पम्पलेट, डिस्क्रे)	पटक	१	०।०२	३०							०	०।००	०।०००	०.००
	वन डहेलो सम्बन्धि प्रचार प्रसार (एफ.एम. स्थानीय पत्रिका)	पटक	१	०।०३	५०							०	०।००	०।०००	०.००

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	पुस्तक संख्या	आ.वा. २०७४/७५ को												मूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि
			वार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक लक्ष्य			दोश्रो चौमासिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति			
			परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	
	सुराकीरस्वयं सेवक परिचालन	जना	५०	०१७	२५०							५०	०१२	२५०१०००	१००.००
	गैडा संरक्षणका लागि खेलकुद कार्यक्रम (अन्य)	पटक	१	०१९९	१५००							१	१५६	१५००१०००	१००.००
	वन्यजन्तु सप्ताह (१/७ वैशाख) (दिवस सम्बन्धि खर्च)	क्षेत्र/जिल्ला	७	०१६६	२४५							७	०१२३	२०९१२४	६५.३६
	विश्व वातावरण दिवस (दिवस सम्बन्धी खर्च)	पटक	१	०१०३	५०							१	०१०५	४१०४०	६२.०६
	दुहुरा तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तुका लागि औषधी खरिद	वटा	३०	०१०	१५०							३	०१६	१४५	९६.४२
	चोरि शिकार नियन्त्रण स्वप अपरेशन	पटक	१०	०१०	१५०							०	०१२	११०५६०	७३.७१
	अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन	स्थान	३	०४०	६००							२	०३६	३२०१२९७	५३.३६
	बराभद वन पैदावार व्यवस्थापन	पटक	३	०१०५	७५							१	०१०१	१०१७३७	१४.३२
	अनुगमन तथा मूल्यांकन											०	०१००		
	कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा संचालन भ्रमण	पटक	११	०१०९	१३६							११	०१५	१३६१०००	१००.००
	अन्य											०	०१००		
	दुहुरा तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तु व्यवस्थापन	वटा	३	०१०६	९०							३	०११०	६९१९००	९९.६९
	संरक्षित क्षेत्र र प्रजाति कार्ययोजना निर्माण	वटा	१	०१९९	१५००							१	०१६९	७९६११६	५३.०७
	चालु कार्यक्रम खर्च जम्मा				१६६१	२५५२६							२०१९९	१६६९६१६९	७३.२४
ई.	उपभोग तथा कार्यालय संचालन खर्च (प्रशासनिक खर्च)				६१९४९										०.००
	पुजीगत तथा चालु कार्यक्रम खर्चको जम्मा			५७९२	६९०७६								७६१७६	७०१७९४०६	७६.७६
	कुल जम्मा खर्च			१००	१५१०२७										०.००

अनुसूची १

आर्थिक बर्ष २०७४/७५ को वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन

१. आर्थिक बर्ष : २०७४/७५
 २. बजेट उपशीर्षक नं.: ३२९.०१९
 ३. मन्त्रालय : वन तथा भू-संरक्षण
 ४. विभागको नाम : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
 ५. कार्यक्रम/आयोजनाको नाम : हात्तीसार आयोजना/चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज
 ६. आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नाम : बेद कुमार ढकाल
 ७. यस अवधिको बजेट रु : ७३३९
 क. आन्तरिक (१) नेपाल सरकार : ७३३९
 (२) संस्था :
 (३) जनसहभागिता :
 ख. वैदेशिक (१) ऋण
 (२) अनुदान :
 ९. चालु आ.ब.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिशत :
 १० कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अबधि सम्मको कुल खर्च रकम र प्रतिशत :
 ११ आयोजनाको शुरुदेखि यस अबधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिशत :
 १२ आयोजनाको कुल अबधि मध्य बितेको समय प्रतिशतमा :

- क. आन्तरिक
 १ नेपाल सरकार:
 २ स्थानीय निकाय/संस्था:
 ३ जनसहभागिता
 १
 २ अनुदान

- ख. वैदेशिक
 १
 २ अनुदान

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	रा.ब.को	आ.ब. २०७४/७५ को										सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि	कैफियत				
			वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक लक्ष्य		दोश्रो चौमासिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगती		परिमाण	भार			बजेट			
			परिमाण	भार	वजेट	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट						परिमाण	भार	वजेट
अ)	पूँजीगत खर्च शिर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु																	
	विद्यमान कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स																	
	दराज	वटा	१	०१२०४	१५									१	०१२०४	१५१००	१००.००	
	अफिस मेच	वटा	५	०१३३६	१०									५	०१३३६	१०१००	१००.००	
	अफिस टेबल	वटा	१	०१३३६	१०									१	०१३३६	१०१००	१००.००	
	डेस्कटप कम्प्युटर	वटा	१	०१५०४	३७									१	०१५२०	३७१००	१००.००	
	खानेपानी तथा सरसफाई																	
	खानेपानी निर्माण	वटा	२	१६३५	१२०									२	०१६८९	४९१०४१	४०.८७	
	फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी निर्माण कार्य																	

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	पिपु	आ.ना. २०७४२७५ को												सूचांकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि	कैफियत
			वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक लक्ष्य		दोश्रो चौमासिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगती							
			परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट					
	फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि खाडल निर्माण	वटा	२	०।४०९	३०							०	०।००	०।००	०.००	
आ	पुंजीगत खर्चको जम्मा			३।०२	२२२								१।६९४	१२१।०४१	५४.५२	
	चालु खर्च अन्तर्गतका कार्याक्रमहरू															
	निर्मित सा.सम्पतिको मर्मत सम्भार															
	कार्यालय भवन मर्मत	वटा	१	१।३६	१००							०	०	०।००	०.००	
	शौचालय मर्मत	वटा	२	१।६४	१२०							०	१।४८१	१०८।६८	९०.५७	
	हात्तिको सेड घर मर्मत	वटा	२	१।६४	१२०							०	०।००	०।००	०.००	
	हात्तिको हौडा, गद्दा मर्मत	वटा	१०	१।६४	१२०							०	१।६३३	११९।८१	९९.८४	
	हात्तीसार व्यवस्थापन	क्षेत्र	२	८.७४०	६४१४							०	५.८७७	४३०९।२५	६७.१८	निर्माण व्यवसाहिले कम कबोल गरि कार्य गरेको
	तालिम											०				
	हात्तीसार कर्मचारीलाई पुनर्ताजकी तालिम	जना	३०	२।०४	१५०							०	२।०४४	१५.०।००	१००.००	
	बच्चा हात्ती तालिम	वटा	१	१।२७	९३							०	१।२६१	९.२।५६	९९.५३	
	चालु खर्चको जम्मा			९६।९८	७११७								६५।१३६	४७८।३०	६७.१७	
	कार्यक्रम तर्फको जम्मा			१००।००	७३३९								६८।८७	४९०।३४	६६.७८	

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

१. आ.व. २०७४/०७५
 २. बजेट उपशीर्षक नं. ३२९०१७३
 ३. मन्त्रालय : वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
 ४. कार्यक्रम/आयोजनाको नाम : मध्यवर्ती कार्यक्रम
 ५. कार्यालय प्रमुखको नाम : वेद कुमार ढकाल
 ६. यस अवधिको वजेट : रु १३३७७४०००.०
 क आन्तरिक : १) नेपाल सरकार : रु १३३७७४०००.०
 २) संस्था :
 ३) जनसहभागिता :
 ख वैदेशिक : १) ऋण :
 २) अनुदान :
 ७. यस अवधिको खर्च रकम र प्रतिशत : रु १३२०६७.२९३ / ९८.७२
 क) आन्तरिक : १. नेपाल सरकार :
 २. संस्था :
 ३. जनसहभागिता :
 ख) वैदेशिक : १. ऋण :
 २. अनुदान :
 ८. चालु आ.व.को हालसम्मको खर्च रकम र प्रतिशत
 ९. कुल लागत मध्य हालसम्म शुरु देखि यस अवधि सम्मको कुल खर्च रकम र प्रतिशत
 १०. आयोजनाको शुरुदेखि यस अवधिसम्मको भौतिक प्रगती प्रतिशत
 ११. आयोजनाको कुल अवधि मध्य वित्तको समय प्रतिशतमा

सि.नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	इकाई	आ.व. २०७४/०७५ को		प्रगती				प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति			सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धी	कोषियत	
			वार्षिक कार्य लक्ष्य	वजेट	चौमासिक लक्ष्य	वार्षिक प्रगती	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार			वजेट
अ	संरक्षण कार्यक्रम													
	तटबन्धन र चेकड्याम निर्माण	घ.मी.	३११	२३२	३११	२३२	३११	२३२	३११	२३२	३११	२३२	३११	२३२
	काडे तारवार निर्माण	कि.मी.	२	०७३	२	०७३	२	०७३	२	०७३	२	०७३	२	०७३
	मेस जालीयुक्त तारवार निर्माण	कि.मी.	१२	१४२९	१२	१४३५	१२	१४३५	१२	१४३५	१२	१४३५	१२	१४३५
	पर्खाल निर्माण	मी.	४२३	३०१	४२३	३०१	४२३	३०१	४२३	३०१	४२३	३०१	४२३	३०१
	नर्सरी निर्माण तथा व्यवस्थापन	वटा	१	०१२	१	०१२	१	०१२	१	०१२	१	०१२	१	०१२
	वैकषिक उर्जा अनुदान	वटा	४६७	१७५	४६७	१७५	४६७	१७५	४६७	१७५	४६७	१७५	४६७	१७५
	सामूदायिक वन व्यवस्थापन	पटक	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५
	वन्यजन्तुवाट भएको क्षतिको राहत अनुदान	पटक	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५
	चोरी शिकारी नियन्त्रण (गस्ती र स्विप अप्रेशन)	पटक	४	०२२	४	०२२	४	०२२	४	०२२	४	०२२	४	०२२
	समस्याग्रथ वन्यजन्तु व्यवस्थापन	पटक	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५
	गोही कछुवा संरक्षण	पटक	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५	१	०१५
	निकुञ्ज व्यवस्थापन	पटक	१	१५०	१	१५०	१	१५०	१	१५०	१	१५०	१	१५०
	सिमसार व्यवस्थापन	पटक	१	०११	१	०११	१	०११	१	०११	१	०११	१	०११
	रयापस्टिग बोट तथा लाईफ ज्याकेट खरिद	पटक	१	०६०	१	०६०	१	०६०	१	०६०	१	०६०	१	०६०
	जम्मा		२५१९९	३४७६९	२५१९९	३४७६९	२५१९९	३४७६९	२५१९९	३४७६९	२५१९९	३४७६९	२५१९९	३४७६९

सि. नं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	आ. व. २०१४-१५ को		चौमासिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगती		प्रतिवेदन अवधि सम्म यस आ. व. को प्रगति			सर्चोक्रमा आधारित प्रमुख उपलब्धी	कैफियत	
			परिमाण	भार	परिमाण	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार			वजेट
आ	सामुदायिक विकास कार्यक्रम													
	तटबन्धन निर्माण	च. मी.	१६५	१२३	१६५०	१६५००००१००	१६५	१२३	१६५००००१००	१६५१०	१२३	१६५००००१००	१००	
	सेस जालीयूक्त तारवार निर्माण	कि. मी.	६	७३४	९८१५	९८१५०००१००	६	७३४	९८१५०००१००	६१०	७३४	९८१५०००१००	१००	
	वाटो शौभलांग	मी.	९५७	२५८	३४४५	३४४५०००१००	९५७	२५८	३४४५०००१००	९५७१९	२५८	३४४५०००१००	१००	
	पखाल निर्माण	मी.	२७३	१९४	२५९०	२५९००००१००	२७३	१९४	२५९००००१००	२७३६	१९४	२५९००००१००	१००	
	ढल, नाला निर्माण	मी.	२१८	०४९	६५४	६५४००००१००	२१८	०४९	६५४००००१००	२१८१०	०४९	६५४००००१००	१००	
	कलभर्ट, हम्पाईप, स्ल्याप निर्माण	वटा	१४	१५६	२०८५	२०८५०००१००	१४	१५६	२०८५०००१००	१४१०	१५६	२०८५०००१००	१००	
	खानेपानी निर्माण र समेत	वटा	३१	०४९	६५०	६५००००१००	३१	०४९	६५००००१००	३११०	०४९	६५००००१००	१००	
	खानेपानी ट्युबवेल जडान	वटा	३५	०१३	१७५	१७५०००१००	३५	०१३	१७५०००१००	३५१०	०१३	१७५०००१००	१००	
	भवन, गेट र सचान निर्माण	वटा	२७	५१७	७७२१	७७२१०००१००	२७	५१७	७७२१०००१००	२७६८	५१७	७७२१०००१००	९५१९	
	शौचालय निर्माण	वटा	२	०२२	३००	३०००००१००	२	०२२	३०००००१००	२१०	०२२	३०००००१००	६३६	
	खेल मैदान तथा प्रशिक्षण केन्द्र निर्माण	वटा	१	०४७	६३०	६३००००१००	१	०४७	६३००००१००	११०	०४७	६३००००१००	१००	
	सिंचाई व्यवस्थापन (कुलो, वोरिड, ईनार, पोखरी)	वटा	३३	१२५	१६७०	१६७००००१००	३३	१२५	१६७००००१००	३३४	१२५	१६७००००१००	१००	
	मानव बन्धजन्तु ढुन्ड व्यवस्थापन	पटक	१	१२४	१६६४	१६६४०००१००	१	१२४	१६६४०००१००	११०	१२४	१६६४०००१००	१००	
	विद्यालय र कलेजलाई सहयोग	पटक	१	०९१	१२२०	१२२००००१००	१	०९१	१२२००००१००	११०	०९१	१२२००००१००	१००	
	विधुतीकरण सहयोग	पटक	१	०२२	३००	३०००००१००	१	०२२	३०००००१००	११०	०२२	३०००००१००	१००	
	आवास सुधार कार्यक्रम	पटक	१	०१५	२००	२०००००१००	१	०१५	२०००००१००	११०	०१५	२०००००१००	१००	
	जम्मा		२५१९९	३४७६९		३४७६९०००१००	२५१७२	३४७६९	३४७६९०००१००	०१०	२५१७	३४७६९०००१००	९९१०	
इ	आयआर्जन तथा सिपविकास कार्यक्रम													
	होटल व्यवस्थापन र नेचर गाईड तालिम	जना	१०	०११	१५०	१५००००१००	१०	०११	१५००००१००	१०१०	०११	१५००००१००	१००	
	मोवाईल र कम्प्युटर मर्मत तालिम	जना	४२	०३१	४२०	४२००००१००	४२	०३१	४२००००१००	४२१०	०३१	४२००००१००	१००	
	डार्डीभिड तालिम	जना	२६	०१९	२६०	२६००००१००	२६	०१९	२६००००१००	२६१०	०१९	२६००००१००	१००	
	सिलाई कटाई र कपडामा बुट्टा भर्ने तालिम	जना	५७	०४३	५७०	५७००००१००	५७	०४३	५७००००१००	५७१०	०४३	५७००००१००	१००	
	हस्तकला सामाग्री बुनाई तालिम	जना	५०	०३७	५००	५०००००१००	५०	०३७	५०००००१००	५०१०	०३७	५०००००१००	१००	
	सीप विकास र आयआर्जन तालिम	जना	११२	१२६	१६८७	१६८७०००१००	११२	१२६	१६८७०००१००	११२१५	१२६	१६८७०००१००	९६११	
	समूह र सहकारी व्यवस्थापन	पटक	१	१०१	१३४९	१३४९०००१००	१	१०१	१३४९०००१००	११०	१०१	१३४९०००१००	१००	
	वन्यजन्तुवाट टुहुरा वनाईएका वालवालिकालाई छात्रवृत्ति	पटक	१	०२०	२७०	२७००००१००	१	०२०	२७००००१००	११०	०२०	२७००००१००	१००	
	पशुपालन, गोठसुधार, भेटेनी तालिम	पटक	१	१३०	१७४५	१७४५०००१००	१	१३०	१७४५०००१००	११०	१३०	१७४५०००१००	१००	

सि. नं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	आ. व. २०७४/०७५ को				प्रगती				प्रतिवेदन अवधि सम्म यस आ. व. को प्रगति			सर्चाकमा आधारित प्रमुख उपलब्धी	
			वार्षिक कार्य लक्ष्य		चौमासिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगती		परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार		वजेट
			परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट							
	कृषि तालिम	पटक	१	०१५५	७३५			१	०१५५	७३५०००१००	११०	०१५	७३५०००१०	१००	
	तारवार रेखेदेख व्यवस्थापन	पटक	१	०१०७	१००			१	०१०७	१०००००१००	११०	०१५	१०००००१०	१००	
	वन्यजन्तुबाट भएकौ क्षति राहत	पटक	१	०१६३	८४०			१	०१६३	८४००००१००	११०	०१६	८४००००१०	१००	
	पशु स्वास्थ्य सेवा सुधार अनुदान	पटक	१	०१७८	१०४५			१	०१७८	१०४५०००१००	११०	०१८	१०४५०००१०	१००	
	लक्षित वर्गका लागि आय आर्जन कार्यक्रम	पटक	१	०१६०	८००			१	०१६०	८०००००१००	११०	०१६	८०००००१०	१००	
	लघु उद्यम सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	पटक	१	०१६४	८६०			१	०१६४	८६००००१००	११०	०१६	८६००००१०	१००	
	दैनिक प्रकोप राहत	पटक	१	०११४	१८९			१	०११४	१८९०००१००	११०	०११	१८९०००१०	९७९	
	पर्या पर्यटन प्रवर्द्धन	पटक	१	११६१	२१५०			१	११६१	२१५००००१००	११०	११६	२१५००००१०	१००	
	कार्यक्रम अनुगमन, मूल्यांकन परिवहन	पटक	३	१११७	१५६०			३	१११७	१५६००००१००	३१०	११२	१५६००००१०	१००१०	
	उपकरण खरिद	पटक	१	०१११	१५०			१	०१११	१५००००१००	११०	०११	१५००००१०	१००	
	सामुदायिक माछा पोखरी निर्माण	वटा	२	०११८	२४०			२	०११८	२४००००१००	२१०	०१२	२४००००१०	१००१०	
	सिंचाई व्यवस्थापन (कूलो, ईनार, बोरीड, पोखरी)	वटा	४४	११६५	२२०१			४४	११६५	२२०१०००१००	४४१०	११६	२२०१०००१०	९७६	
	अदुवा, वेसार खेती	हे.	२	०१०७	१००			२	०१०७	१०००००१००	२१०	०११	१०००००१०	१००	
	विद्युतीय तारवार निर्माण तथा समेत	मी.	७०५	११०६	१४२१			७०५	११०६	१४२१०००१००	७०५१०	१११	१४२१०००१०	१००	
	मेस जालीयुक्त तारवार निर्माण	मी.	६८३	२१४०	३२१२			६८३	२१४०	३२१२०००१००	६८३०४	११८	३२१२०००१०	७६११	
	पर्खाल निर्माण	मी.	६६	०१४७	६२६			६६	०१४७	६२६०००१००	६६१९	०१५	६२६०००१०	१००	
	जम्मा			१७३३	२३१८०				१६६६	२२२८९६९	०१०	१६१७	२२२८९६७	९६१२	
ई	संरक्षण शिक्षा												०१०		
	संरक्षण सम्बन्धी विद्यालय शिक्षा	स्थान	६	०११५	२०५			६	०११५	२०५०००१००	६१०	०१२	२०५०००१०	१००	
	संरक्षण सम्बन्धि दिवस समारोह	पटक	६	०१६५	८६४			६	०१६५	८६४०००१००	६१०	०१६	८६४०००१०	९४१२	
	संरक्षण संवन्धि गोष्ठी र अन्तीक्रियार प्रवचन	पटक	९	०१३३	४३८			९	०१३३	४३८०००१००	९१०	०१३	४३८०००१०	१००	
	कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धिका लागि तालिम तथा भ्रमण	पटक	१	०१३७	५००			१	०१३७	५०००००१००	११०	०१४	५०००००१०	१००	
	अध्यायन अबलोकन भ्रमण	पटक	१	११५०	२०००			१	११५०	२०००००१००	११०	११५	२०००००१०	१००	
	योजना छुनैट, समिक्षा गोष्ठी	पटक	२	०१२२	३००			२	०१२२	३०६९८३००	२१०	०१२	३०६९८३०	९९१०	
	संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार सामाग्री प्रकाशन, प्रसारण	पटक	१२	०१६७	९०१			१२	०१६७	९०१०००१००	१२१०	०१७	९०१०००१०	१००	
	जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	पटक	६	०१२५	३३०			६	०१२५	३३००००१००	६१०	०१२	३३००००१०	१००	
	वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन	पटक	१	०१०७	१००			१	०१००	०१००	११०	०१०	०१०	०	

सि. नं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	इकाई	आ. व. २०७४/०७५ को				प्रगती				प्रतिवेदन अवधि सम्म यस आ. व. को प्रगती			सर्चाकमा आधारित प्रमुख उपलब्धी	कैफियत	
			वार्षिक कार्य लक्ष्य		चौमासिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगती		परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार			वजेट
			परिमाण	भार	वजेट	भार	परिमाण	भार								
	चोरी शिकारी नियन्त्रणका लागि युवा परिचालन	पटक	१८	११४	१५३०	१८	११४	१५३००००१००	१८	११४	१५३००००१०	११	०१६	१५३००००१०	१००	
	संरक्षणमा प्रतिबद्ध ब्यक्ति संघ सस्थालाई पुरस्कार, छात्रवृत्ति	पटक	१	०१५५	७३६	१	०१५५	७३६००००१००	१	०१५५	७३६००००१०	०१६	०१६	७३६००००१०	१००	
	संरक्षण मूलक खेलकूद कार्यक्रम	पटक	१	०१५६	७४०	१	०१५६	७४०००००१००	१	०१५६	७४०००००१०	०१६	०१६	७४०००००१०	१००	
	कार्यक्रमको सार्वजनिक सुनाई	पटक	१	०१०३	४०	१	०१०३	४०००००१००	१	०१०३	४०००००१०	०१०	०१०	४०००००१०	१००	
	डडेलो नियन्त्रण	पटक	२	०१०४	६०	२	०१०४	६०००००१००	२	०१०४	६०००००१०	०१०	०१०	६०००००१०	१००	
	प्राकृतिक प्रकोप बाढी पिडित विपन्न छात्रछात्रा लाई छात्रवृत्ति सहयोग	पटक	६०	२१०१	२६९५	६०	२१०१	२६९५०००१००	६०	२१०१	२६९५०००१००	२१०	२१०	२६९५०००१०	१००	
	नेतृत्व विकास र लेखा व्यवस्थापन तालिम	जना	५६	०११०	१४०	५६	०११०	१४००००१००	५६	०११०	१४००००१०	०११	०११	१४००००१०	१००	
	जम्मा			८१६६	११५८९		८१६६	११५८९०००१००		८१६६	११५८९०००१०	८१६	८१६	११५८९०००१०	९८१७	
उ	प्रसाशनिक खर्च			९१६३	१२८७७		९१६३	१२८७७००१००		९१६३	१२८७७००१०	८१६	८१६	१२८७७००१०	८९१३	
ऊ	नदिकटान क्षतिपूर्ती	विद्या	४	८१६६	११५९०	४	८१६६	११५९०००१००	४	८१६६	११५९०००१०	८१६	८१६	११५९०००१०	९९१२	
ए	मेस जालीयूक्त तारवार निर्माण कार्यका लागि थप	मी.	१८००	३१७४	५०००	१८००	३१७४	५०००००१००	१८००	३१७४	५०००००१०	३१७	३१७	५०००००१०	१००	
	कुल जम्मा			१००१००	१३३७७४		१००१००	१३३७७४०००१००		१००१००	१३३७७४०००१०	९८१७	९८१७	१३३७७४०००१०	९८१७	

अनुसुची १

आर्थिक बर्ष २०७४/७५ को वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन

१. आर्थिक वर्ष : २०७४/७५
 २. बजेट उपशीर्षक नं.: ३२९१२४
 ३. मन्त्रालय : वन तथा भू-संरक्षण
 ४. विभागको नाम : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
 ५. कार्यक्रम / आयोजनाको नाम : राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास कार्यक्रम/चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज
- क. आन्तरिक
 १ नेपाल सरकार :
 २ स्थानीय निकाय/संस्था :
 ३ जनसहभागिता
- ख. वैदेशिक
 १ अनुदान
 २ अन्तर्गत
- क. आन्तरिक
 (१) नेपाल सरकार :
 (२) संस्था :
 (३) जनसहभागिता :
 (१) ऋण
 (२) अनुदान :
- ख. वैदेशिक
 (१) ऋण
 (२) अनुदान :
- क. आन्तरिक
 (१) नेपाल सरकार :
 (२) संस्था :
 (३) जनसहभागिता :
 (१) ऋण
 (२) अनुदान :
- ख. वैदेशिक
 (१) ऋण
 (२) अनुदान :

क्र. स.	क्रियाकलापको विवरण	वि. क्र. सं.	आ.बा. २०७४/७५ को										सूचकांकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि				
			वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक लक्ष्य		दोस्रो चौमासिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति		परिमाणु	वर्षािक प्रगति					
			भार	बजेट	भार	बजेट	भार	बजेट	भार	बजेट							
क)	पूँजीगत खर्च शिर्षक अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू																
१	पानीमुहान संरक्षणर पानीपोखरी निर्माण	वटा	२१००	४५१३७	१०००							१	२२१४०७	४९३३८५			४९१३८५
२	चुरे क्षेत्रमा ढढेलो नियन्त्रण	सिजन	११००	९१०७	२००							१	८११०५	१७८८६४			८९१३२
३	माटोको ड्यम/वर्षातको पनि संकलन पोखरी निर्माण	वटा	३	२७२२	६००							११०	४१०७३	९०			१४१६३
४	मचान निर्माण	वटा	१	९१०७	२००							११०	९१०७४	२००			१००
ख)	पूँजीगत खर्चको जम्मा			९०१७३	२०००								४३३६६०	९६२१२६८			४८१११३
	चालु खर्च तर्फ											०१०	०	०			
२	कार्यक्रम अनुगमन खर्च		१	२१९०	६४							११०	२१९०४	६४			१००
	चालु खर्चको जम्मा			२१९०	६४							०१०	०	०			०
	पूँजीगत तथा चालु खर्चको जम्मा			९२३६३	२०६४							०१०	०	०			०
ग)	कार्यालय संचालन खर्च		१	६३५	१४०							११०	६३५२	१४०			१००
	कार्यालय संचालन तर्फको जम्मा																
	कुल जम्मा (क+ख+ग)				२२०४							०१०	५२१९९६	११६६१७			५२१९९६

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	मु.सं.	आ.वा. २०७४/७५ को												सूचकाङ्कमा आधारित प्रमुख प्रतिफल र उपलब्धि			
			वार्षिक लक्ष्य		प्रथम चौमासिक लक्ष्य		दोश्रो चौमासिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति		प्रथम चौमासिक लक्ष्य		दोश्रो चौमासिक लक्ष्य					
			परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
			भार	भार	भार	भार	भार	भार	भार	भार	भार	भार	भार	भार				
	चेतनामूलक प्रचार प्रसार																	
	बाघ संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन तथा वितरण	पटक	१	१.३४	१५०												१३२.५०	
	अध्ययन/सर्वेक्षण/अनुशुन्धान	पटक																
	बाघको आहारा प्रजातिको अनुगमन	पटक	१	२.६७	३००												२४०.०	
	बाघको नियमित अनुगमन	पटक	१	६.७७	७६०												७६०.०	
	वातावरण सुधार तथा भौतिक पूर्वाधारमा सुधार	हेक्टर	२५	१२.४८	१४००												१०७.०७	
	घाँसे मैदान व्यवस्थापन (सालबसाली)	कि.मि.	४०	८.९१	१०००												२०१.०२	
	वनपथ मर्मत	वटा	५	६.६८	७५०												०.०	
	व्ययजन्तुका लागि पानीपोखरी व्यवस्थापन																	
	अनुगमन तथा मूल्यांकन																	
	कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्यांकन	पटक	३	३.१४	३००												०.००	
	भौतिक संरचना मर्मत सुधार																	
	पोष्ट मर्मत सुधार	वटा	२	३.५७	४००												९८.९६	
	काठे पुल मर्मत सुधार	वटा	५	४.४६	५००												१९.७२	
	अन्य																	
	चोरी शिकार नियन्त्रणका लागि रयापिड रेस्पन्स टिम परिचालन	जना	२२	३.९२	४४०												७७.२७	
	चोरी शिकार नियन्त्रण स्थिप अपरेशन	पटक	२४	३.२१	३६०												८०.९३	
	अग्रपतिमा काम गर्ने कर्मचारीको लागि संचार सहयोग	पटक	३	१.६०	१८०												१००.००	
	गस्ती प्रयोजनका लागि सवारी इन्धन तथा मर्मत	पटक	३	५.८८	६६०												८६.६९	
	चालु खर्चको जम्मा			६२.३८	७०००												६९.१०	
	कार्यक्रमको जम्मा			१००.०	११२२०												६९.३८	

अनुसूची २ हात्तीको विवरण

सि.नं.	हात्तीको नाम	लिंग	जन्ममिति	उमेर	माउ हात्तीको नाम	प्राप्त श्रोत
१	दिपेन्द्रगज	भाले	०२८मा३ वर्ष	४९		भारतबाट खरिद
२	बहादुरगज	भाले	०४९।१२।२२	२५	रामप्यारी	हा.प्र.के.मा जन्म
३	मोतीप्रसाद ख	भाले	०४२मा७ वर्ष	४०		०४२मा सर्लाही
४	बिनायकप्रसाद	भाले	०४२मा२९ वर्ष	६१		भारतबाट खरिद
५	भोलाप्रसाद	भाले	०३४मा९ वर्ष	४९		०३४मा रौतहट
६	सुन्दरमाला	पोथी	०३६मा३४ वर्ष	७३		सर्लाहीबाट खरिद
७	रामगज ठुलो	भाले	०४६।६।६	२९	भृकूटीकली	हा.प्र.के.मा जन्म
८	लक्ष्मणगज	भाले	०६५।७।११	१०	देवकली	हा.प्र.के.मा जन्म
९	कसरगज	भाले	०६९।१।१	६	गणेशकली	" "
१०	शेरप्रसाद	भाले	०६९।६।११	१४	शशीकली	हा.प्र.के.मा जन्म
११	रामप्यारी	पोथी	०३४ मा ९ वर्ष	५०		सर्लाहीबाट खरिद
१२	पुजाकली	पोथी	०३८साल	३७	रुपकली	कोशी टप्पू
१३	खोरसोरगज	भाले	२०७२।१०।३		पुजाकली	
१४	लोकतन्त्रकली	पोथी	०६३।६।१०	१२	लक्ष्मीकली	हा.प्र.के.मा जन्म
१५	रिमभिमकली	पोथी	२०७०।३।५	१५	चितवन कली	
१६	गणेशकली	पोथी	०४५ असार	३०	रुपकली	कोशी टप्पू
१७	कृष्णचन्द्रगज	भाले	०६९।५।२१	१४	देवकली	हा.प्र.के.मा जन्म
१८	चितवनकली	पोथी	०४६।६।३	२९	रामप्यारी	" "
१९	सिमसिमकली	पोथी	२०७२।१।२।८	१३	चितवन कली	
२०	प्रेरणाकली	पोथी	२०४४माघ	३१	त्रिभुवनकली	कोशीटप्पू
२१	नारायणीकली	पोथी	०५।७।१७	१८	शशीकली	हा.प्र.के.मा जन्म
२२	लक्कीगज	भाले	२०७२।१०।२०	३	नारायणीकली	
२३	कर्णालीकली	पोथी	०५।५।४।२	२०	सिताम्माकली	हा.प्र.के.मा जन्म
२४	अम्बेकली	पोथी	२०७२।१०।२०	३		
२५	सिमसारकली	पोथी	०६६।१।२	९	लक्ष्मीकली	हा.प्र.के.मा जन्म
२६	चमचमकली	पोथी	२०७१।७।२३	४	ऐश्वर्य माला	
२७	टेकगज	भाले	०७०।२।५	५	पुजाकली	हा.प्र.के.मा जन्म
२८	ऐश्वर्यमाला	पोथी	०४३मा८ वर्ष	४०		थाइल्याण्डबाट उ.
२९	सोनाकली	पोथी	०४६मा४० वर्ष	६९		सर्लाहीबाट खरिद
३०	शशीकली	पोथी	०४२मा२२ वर्ष	५५		भारतबाट खरिद
३१	सानोचन्चलकली	पोथी	०३९मा२२ वर्ष	५८		सर्लाहीबाट खरिद
३२	सौराहागज	भाले	०६६।१।२।९	६	कर्णालीकली	हा.प्र.के.मा जन्म

सि.नं.	हात्तीको नाम	लिंग	जन्ममिति	उमेर	माउ हात्तीको नाम	प्राप्त श्रोत
३३	माडीगज	भाले	०६दादा२८	७	नारायणीकली	” ”
३४	सोमेश्वर गज	भाले	०६९।९।२२वर्ष	५	देवकली	हा.प्र.के.मा जन्म
३५	देवीकली	पोथी	०४२मा२५वर्ष	५८		भारतबाट खरिद
३६	कोमलकली	पोथी	२०२८ साल	५९		०४६मा भारत
३७	लक्ष्मीकली	पोथी	०४९मा९ वर्ष	४३		सर्लाहीबाट खरिद
३८	तमोरकली	पोथी	०६०।७।९९	९५	कोमलकली	हा.प्र.के.मा जन्म
३९	सानो रामगज	भाले	०६५।७।९९	९०	देवकली	हा.प्र.के.मा जन्म
४०	अमलटारीगज	भाले	०६४।९।९९	९०	कोशीकली	” ”
४१	गण्डकीकली	पोथी	०५४।५।३०	२९	प्रेरणाकली	हा.प्र.के.मा जन्म
४२	हिमानीकली	पोथी	०५दा३।४ वर्ष	९७	पुजाकली	हा.प्र.के.मा जन्म
४३	रुपकली	पोथी	०३४मा९० वर्ष	५९		सर्लाहीबाट खरिद
४४	विक्रमप्रसाद	भाले	०५दा९।२।२५	९६	शमशेरकली	हा.प्र.के.मा जन्म
४५	हिमालगज	भाले	०६४।९।९९	९०	प्रेरणाकली	हा.प्र.के.मा जन्म
४६	कोशीकली	पोथी	२०४५ साल	३०	धिरेन्द्रकली	कोशीटप्पू
४७	चुरेगज	भाले	०६५।२।७	९०	गणेशकली	हा.प्र.के.मा जन्म
४८	कृष्णप्रसाद	भाले	२०६९।५।२९	९४	देवकली	
४९	धिरेन्द्रकली	पोथी	०२५मा९५ वर्ष	६५		जंगलमासमाएको
५०	लम्बोदरप्रसाद	भाले	०४२मा३२ वर्ष	६५		भारतबाट खरिद
५१	मोतीप्रसाद क	भाले	०३४मा७ वर्ष	४८		पर्साबाट खरिद
५२	शमशेरकली	पोथी	०२०मा९० वर्ष	६५		बाराजंगलबाट
५३	शंकर प्रसाद	भाले	०४०मा ७ वर्ष	४९		रौतहटबाट खरिद
५४	रुद्रकली	पोथी	२०७५।६।२३		पुजाकली	
५५	कमल प्रसाद	भाले	२०७५।७।९६		गणेशकली	
५६	विश्व गज	भाले	२०७५।दा।३		तमोर कली	
कोशीटप्पू व.ज.आ.मा दरवन्दी भई यस कार्यालयमा काजमा आएका हात्ती						
१	पृथ्वीकली	पोथी				
२	पारसगज	भाले	०५दा३।२	९७	प्रेरणाकली	
३	तिर्थमानकली	पोथी	०६३।२।५	९२	कोमलकली	
४	पार्वतीकली	पोथी				
५	कुशप्रसाद	भाले	०६९।६।९४	९४	शमशेरकली	

अनुसूची ३
Hatching status of Gharial in 2018

NS	Nest ID	Location	GPS Location		Egg laid date	Eggs Status				Hatching status						Remarks
			Northing	Eastng		Clutch size	Dent eggs	Absent of mating sign (infertile) eggs	Viable eggs	Damage eggs	Late (full-term) Death	Hatchlings no.	Hatchlings(% of eggs)	Hatch Date	Incubation Period (d)	
1	R1	HD	248771	3052007	27-Mar	29	1	2	26	5	2	19	65.52	13-Jun	78	One hatching, hatching from black tape placed on crack egg but it is abnormal or swelling shape of navel/belly similar like to smaller balloon.
2	R2	HD	248771	3052007	5-Apr	46	0	2	44	30	4	10	21.74	16-Jun	72	
3	R3	HD	248772	3052004	27-Mar	37	0	0	37	5	0	32	86.49	13-Jun	79	Abnormal navel/belly or swelling shape of 3 hatchlings, similar like to smaller balloon
4	R4	HD	248767	3052009	28-Mar	21	0	0	21	1	0	20	95.24	13-Jun	77	
5	R5	BL	243699	3051907	29-Mar	37	3	4	30	17	1	12	32.43	16-Jun	79	Three crack eggs were placed black Plastic tape but didn't hatch due to eggs damaged
6	R6	XI	241449	3052051	1-Apr	34	0	0	34	8	3	23	67.65	16-Jun	76	
7	R7	RRC	220705	3051279	29-Mar	31	5	23	3	0	1	2	6.452	17-Jun	80	
8	R8	BHI	254469	3049445	30-Mar											Left In-situ but nest sand bank cutting by current water after two month of eggs laid date.
9	R9	HD	248939	3051840	5-Apr											Left In-situ habitat
10	R10	HD	248771	3052007	30-Mar											Left In-situ habitat
11	N1	VL	792642	3048131	28-Mar	44	2	1	41	6	2	33	80.49	19-Jun	83	Left In-situ habitat
12	N2	VL	792551	3048175	1-Apr	38	13	0	25	11	1	13	65.79	26-Jun	90	Five crack eggs were placed black plastic tape but 3 hatching and remaining 2 eggs were damaged
13	N3	VL	792551	3048175	12-Apr											Left In-situ habitat
14	N4	VL	792551	3048175	23-Mar											Left In-situ habitat
15	N5	VL	792551	3048175	27-Mar											Left In-situ habitat
16	N6	VL	792551	3048175	5-Apr											Left In-situ habitat
17	N7	GK/LD	206854	3049405	6-Apr											Left in-situ habitat but didn't hatch due to possible humidity high/lowering water table in the nest through seepage of flood water.
		Total				317	24	32	261	83	14	164	57.98		79.3	

Loc.: HD= Hati Dundi, BL = Belsar, XI = Xitamain, RRC=Rapti/Reu confluence, BHI = Bhimpur, VL= Velauji, GK/LD = Gainda Khasa/Lenda Ghat

अनुसूची ४

Midwinter Water Birds Count in 2018 Chitwan National Park

Common Name	Scientific Name	Counting Location							Total
		A	B	C	D	E	F	G	
Grebe									
Great Crested Grebe	<i>Podiceps cristatus</i>	0	0	0	14	0	0	1	15
ST		0	0	0	14	0	0	1	15
Darter and cormorant						0			
Darter	<i>Anhinga melanogaster</i>	2	7	5	2	2	5	2	25
Little Cormorant	<i>Phalacrocorax niger</i>	13	12	15	0	0	8	0	48
Great Cormorant	<i>Phalacrocorax carbo</i>	116	7	8	85	617	2	40	875
ST		131	26	28	87	619	15	42	948
Egrets and herons		0	0	0	0	0	0	0	0
Little Egret	<i>Egretta garzetta</i>	5	8	12	6	1	8	17	57
Great Egret	<i>Casmerodius albus</i>	10	4	11	3	2	7	3	40
Intermediate Egret	<i>Mesophoyx intermedia</i>	5	6	8	2	3	2	3	29
Cattle Egret	<i>Bubulcus ibis</i>	0	13	8	0	0	7	0	28
Indian Pond Heron	<i>Ardeola grayii</i>	0	15	5	3		5	3	31
Little Heron	<i>Butorides striatus</i>	1	3	2	5	3	4	5	23
Black-crowned Night Heron	<i>Nycticorax nycticorax</i>	0	221	0	0	0	0	0	221
Grey Heron	<i>Ardea cinera</i>	21	1	3	7	1	6	0	39
Purple Heron	<i>Ardea purpurea</i>	0	2	0	0	0	0	0	2
ST		42	273	49	26	10	39	31	470
Ibis		0	0	0	0	0	0	0	0
Black Ibis	<i>Pseudibis papillosa</i>	24	4	66	4	14	29	29	170
ST		24	4	66	4	14	29	29	170
Storks		0	0	0	0	0	0	0	0
Asian Openbill	<i>Anastomus oscitans</i>	2	11	9	0	0	4	2	28
Woolly-necked Stork	<i>Ciconia episcopus</i>	0	2	8	0	0	4	1	15
Black Stork	<i>Ciconia nigra</i>	1	0	2	5	3	0	5	16
Lesser Adjutant	<i>Leptoptilos javanicus</i>	2	2	5	2	1	2	2	16
ST		5	15	24	7	4	10	10	75
Crane		0	0	0	0	0	0	0	0
Common Crane	<i>Grus grus</i>	0	0	0	0	20	0	0	20
ST		0	0	0	0	20	0	0	20
Geese and ducks		0	0	0	0		0	0	0
Lesser Whistling-duck	<i>Dendrocygna javanica</i>	0	57	0	0	0	0	0	57
Ruddy Shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	1773	1210	1461	579	2293	1751	1321	10388
Common Shelduck	<i>Tadorna tadorna</i>	0	0	0	1	0	0	0	1
Gadwall	<i>Anas strepera</i>	201	2	70	26	39	291	201	830
Bar-headed Goose	<i>Anser indicus</i>	0	1	7	38	22	482	0	550
Mallard	<i>Anas platyrhynchos</i>	26	0	9	6	10	25	23	99

Common Name	Scientific Name	Counting Location							Total
		A	B	C	D	E	F	G	
Common Teal	<i>Anas crecca</i>	0	2	0	1	13	184	0	200
Northern Pintail	<i>Anas acuta</i>	0	0	0	0	2	0	11	13
Common Merganser	<i>Mergus merganser</i>	61	12	40	62	29	37	145	386
ST		2061	1284	1587	713	2408	2770	1701	12524
Waterhen and moorhen		0	0	0	0	0	0	0	0
White-breasted Waterhen	<i>Amaurornis phoenicurus</i>	0	4	0	0	0	0	3	7
Common Moorhen	<i>Gallinula chloropus</i>	0	17	0	0	0	0	5	22
Purple Swamphen	<i>Porphyrio porphyrio</i>	0	2	0	0	0	0	0	2
Brown Crake	<i>Amaurornis akool</i>	0	3	0	0	0	0	3	6
Common Coot	<i>Fulica atra</i>	7	13	0	0	0	0	0	20
ST		7	39	0	0	0	0	11	57
Jacana		0	0	0	0	0	0	0	0
Bronze-winged Jacana	<i>Metopidius indicus</i>	0	13	0	0	0	0	5	18
ST		0	13	0	0	0	0	5	18
Shorebirds and waders		0	0	0	0	0	0	0	0
Common Redshank	<i>Tringa totanus</i>	7	2	0	0	0	0	2	11
Common Greenshank	<i>Tringa nebularia</i>	9	6	20	28	1	10	21	95
Green Sandpiper	<i>Tringa ochropus</i>	5	3	5	5	3	3	3	27
Common Sandpiper	<i>Actitis hypoleucos</i>	12	7	10	5	7	7	5	53
Timmnick's Stint	<i>Callidris temminckii</i>	37	9	20	17	13	15	21	132
Little Ringed Plover	<i>Charadrius dubius</i>	19	15	13	19	7	5	12	90
Small Pratincole	<i>Glareola lactea</i>	0	0	70	2	163	0	1	236
Brown-headed Gull	<i>Larus brunnicephalus</i>	0	0	0	0	1	0	25	26
River Lapwing	<i>Vanellus duvaucelii</i>	5	5	5	2	3	2	22	44
Red –wattled Lapwing	<i>Vanellus indicus</i>	2	3	5	2	0	3	7	22
ST		96	50	148	80	198	45	119	736
Grand-total		2366	1704	1902	931	3269	2908	1949	15029
Wetland dependent raptors									
Osprey	<i>Pandion haliaetus</i>	1	1	1	1	1	3	2	10
Grey-headed Fish Eagle	<i>Ichthyophaga ichthyaetus</i>	1	5	0	0	1	1	1	9
Total		2	6	1	1	2	4	3	19

अनुसूची ५ वन्धजन्तुको मृत्यु विवरण

सि. न.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	मृत्युको कारण	Post Mortem भएको/नभएको	मृत्यु भएको वन्धजन्तुको कुनै अङ्क सुरक्षित राखिएको भए सोको		कैफियत
						नाम	परिणाम	
१	२०७४।४।६	दुधौराबाट करिब २०० मि. तल दुधौरा पुच्छर	पोथी गैडा	व्याउने समयमा वच्चा अडकिएर मरेको	भएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-
२	२०७४।४।८	४४R0७९२५८५/३०५००६७, शुक्रराज टापु	पोथी वच्चा गैडा	प्राप्त जानकारीका आधारमा आमा माउ गैडासंग प्रजननको समयमा वच्चालाई भाले गैडाले हानी मारेको हुन सक्ने अनुमान गरिएको	नभएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-
३	२०७४।४।१२	४५R0२२३७८५/३०५१३९६ जोतुवा घाट, शुक्रनगर	भाले गैडा	बुढो भएर	भएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-
४	२०७४।४।१६	४५R0२१२८१९/३०५१६१८, अमलटारी घाट	पोथी गैडा	वेक्टरियल संक्रमण वाट मरेको अनुमान गरिएको	भएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-
५	२०७४।४।१६	४५R0२५२७९७/३०४३४०२, पुरानो पदमपुर तारजाली क्षेत्र	पोथी अर्ना	पुरै कुहिएको अवस्थामा भेटिएकाले मृत्युको कारण पत्ता लगाउन नसकिएको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
६	२०७४।४।१५	जनकपुर पोष्ट नजदिक, कुमरोज	भाले गैडा	बाढीले गर्दा चोटपटक लागी उपचारको कममा मरेको	भएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-
७	२०७४।४।१८	NTNC Premise	मयुरे भाले	आन्द्राको संक्रमणले मरेको	भएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-
८	२०७४।४।१९	कछुवानी क्षेत्र, पुरानो TT Camp नजदिक	भाले गैडा	जुधेर मरेको अनुमान गरिएको	भएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-
९	२०७४।४।२३	०२५१६९७/३०६२०३०, पंचकन्या सा.व.को खगेरी खोला	वाघ	वाघ मरेको क्षेत्रमा केही समय पहिला वाघले मान्छे मारेको र घर पालुवा जनावर मारेको आधारमा तथा वाघको लाशको प्रकृतीको आधारमा विषको प्रयोग गरी वाघ मारेको हुन सक्ने देखिएको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको/ जि.व.का.चितवन मा गाढेको
१०	२०७४।४।२३	०२५४८४२/३५१४६५, ईचर्नी खोला	भाले गैडा	दुई भाले एक आपसमा जुध्दा जुध्दै खोलामा खसेर रुखमुनी टाउको च्यापिएर मरेको	भएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	-

सि. न.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	मृत्युको कारण	Post Mortem भएको/नभएको	मृत्यु भएको वन्यजन्तुको कुनै अङ्ग सुरक्षित राखिएको भए सोको		कौफियत
						नाम	परिणाम	
११	२०७४।१।२५	४५R०२५०५४२/३०५१८३२ दुई नं. मंचान छेउ	पोथी गैडा	वाढी पछीको असरले गर्दा मरेको हुन सक्ने अनुमान गरिएको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	- केहीपनी नराखेको
१२	२०७४।१।२९	०२५२६५४/३०४८४६३, पुरानो पदमपुर तारजाली क्षेत्र	पोथी अर्ना	हाड र छाला मात्र भेटिएकाले मृत्युको कारण थाहा पाउन नसकिएको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको
१३	२०७४।१।२९	पुरानो पदमपुर तारजाली क्षेत्र	पोथी अर्ना	वाढी पछीको प्रदुशित पानीले गर्दा विषाणु संक्रमणले गर्दा मरेको हुन सक्ने अनुमान गरिएको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
१४	२०७४।६।९	०२४३७८५/३०५१००८, डुमरिया घोल	पोथी गैडा	वाढी पछीको असरले गर्दा मरेको हुन सक्ने अनुमान गरिएको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
१५	२०७४।७।१	४५R०२५०७१५/३०५३८३५ वाघमारा सा. व. क्षेत्र	पोथी गैडा	श्वशानली फुटेकाले निमोनियाले गर्दा मृत्यु भएको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
१६	२०७४।७।४	टिकौली वनक्षेत्र वाट प्राप्त हुन आएको	चित्तल भाले	शक भएर मरेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
१७	२०७४।७।५	NTNC-BCC Premise	भाले गैडा	सोत्तर इलेक्ट्रीक शकका कारणले मरेको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
१८	२०७४।७।३०	डग्रेखोला, माडी	चित्तुवा पोथी	गाँउलेले कुटेको चोटले गर्दा पछी मरेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
१९	२०७४।८।६	खोरियामुहान क्षेत्र	गैडा	प्राप्त जानकारीका आधारमा वुढो भएर मरेको अनुमान गरिएको	नगरिएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
२०	२०७४।८।१५	जनकौली सा.व.क्षेत्र, गैडा क्याम्प होटल नजिक	भाले गैडा	वाघको आक्रमण वाट मरेको, वाल्मीकी टाडुगर रिजर्व वाट ल्याएको गैडा हुन सक्ने अनुमान गरिएको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
२१	२०७४।८।२६	लोथर क्षेत्र वाट सौराहा ल्याईएको	भाले वंदेल	घाउ संक्रमणले गर्दा मरेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
२२	२०७४।८।२६	पुरानो पदमपुर तारजाली क्षेत्र	पोथी अर्ना	तारजाली क्षेत्रमा वाघ पसि गर्भवती अर्ना मारेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
२३	२०७४।९।१	०२२५१७३/३०५१६६४, मेघौली घाट	भाले गैडा	जानकारीका आधारमा वुढो भएर मरेको अनुमान गरिएको	नभएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-

सि. न.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	मृत्युको कारण	Post Mortem भएको/नभएको	मृत्यु भएको वन्यजन्तुको कुनै अङ्ग सुरक्षित राखिएको भए सोको		कौफियत
						नाम	परिणाम	
२४	२०७४/१९/४	सुखिभार क्षेत्रको बुढीराप्ती घोल	भाले गैडा	बुढो भएर मरेको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
२५	२०७४/१९/१०	सौराहा सेक्टरमा रहेको वुमा	पोथी गैडा	उपचारको क्रममा वाघको आक्रमणले गर्दा भएको घाउको कारणले गर्दा मरेको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	VTR वाट उद्धार गरेको गैडा
२६	२०७४/१९/४	रिउ-राप्ती दोभान	पोथी गैडा	प्राप्त जानकारीका आधारमा वाघको आक्रमण वाट मरेको अनुमान गरिएको	नभएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
२७	२०७४/१९/१९	जि.व.का. भरतपुर वाट प्राप्त	पोथी चित्तल	पछाडीको दुवै खुट्टा काम नलाग्ने गरी भाँचिएकोले ईथोनाइज गरिएको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको
२८	२०७४/१९/२९	सौराहा (चरा केज)	उल्लु वच्चा- २	दुवै उल्लुको पखेटामा मल्टीपल फयाकचर रहेकाले ईथोनाइज गरेको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको
२९	२०७४/१०/१२	जनकपुर क्षेत्र वाट सौराहा ल्याइएको	जरायो	उपचारको क्रममा मरेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
३०	२०७४/१०/१३	४५R०२५०७५/३०५३८३५ वाघमारा सा. व. क्षेत्र	पोथी गैडा	भाले गैडाले आक्रमण गर्दा भएको चोटको कारणले गर्दा मरेको अनुमान गरिएको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
३१	२०७४/१०/२०	नन्द-भाउजु ताल	पोथी गैडा	बुढो भएर मरेको अनुमान गरिएको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
३२	२०७४/११/४	टिकौली वाट ल्याएको	भाले चित्तल	रोड दुर्घटना	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
३३	२०७४/११/५	टिकौली वाट ल्याएको	पोथी चित्तल	रोड दुर्घटना	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
३४	२०७४/११/६	वाघमारा सा. व.	लाज इण्डियन सिभेड	भाला हानेर मरेको	-	-	-	केहीपनी नराखेको
३५	२०७४/११/१	दिव्यपुरी क्षेत्र	गैडा	वाढीमा वगेर मृत्यु भएको हुन सक्ने	नभएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-

सि. न.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	मृत्युको कारण	Post Mortem भएको/नभएको	मृत्यु भएको वन्यजन्तुको कुनै अङ्ग सुरक्षित राखिएको भए सोको		कौफियत
						नाम	परिणाम	
३६	२०७४/११/११	इडेन होटलको छेउमा, सौराहा	पोथी वंदेल	श्वशानलीमा हुन गएको अवरोधका कारणले मृत्यु भएको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
३७	२०७४/११/१६	वेस्ट उड होटल, सौराहा	जंगल क्याट (भाले)	माईटसको अत्याधिक संक्रमणले गर्दा मरेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
३८	२०७४/११/२९	ईचर्नी क्षेत्र	पोथी जरायो		भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
३९	२०७४/१२/१०	४५R0२९३६२/३०५१४६६	पोथी वाघ	अर्को वाघ संगको फाईट	-	-	-	केहीपनी नराखेको
४०	२०७४/१२/११	ईचर्नी वस्ती क्षेत्र	एशियन पाम सिभेट (भाले)	इलेक्ट्रिक शक	नभएको	-	-	अखेटोपहरमा राखिएको
४१	२०७४/१२/१३	NTNC Premise	भाले चितल	कुहिएको अवस्थामा भेटिएको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको
४२	२०७४/१२/२२	२७३३४८६/०८४२६५९४, डुमरिया	गैडा	हाड मात्र फेला परेको	नभएको	खागा र खुर	खागा थान-१ खुर थान-१२	खागा र खुर सुरक्षित रहेको
४३	२०७४/१२/२५	ईचर्नी पोष्ट वाट ल्याएको	पोथी जरायो	उपचारको क्रममा मरेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
४४	२०७४/१२/२६	र.न.पा.४, सेरी	भाले वंदेल	मान्छेलाई मारेको र घाईते बनाएकोले जनताले कुटेर मारेको	नभएको	-	-	वाघ आहराको लागि कसरा पठाएको
४५	२०७५/११	DFO, Chitwan Premise	वाघ	पुरै सडेगलेको अवस्थामा रहेकाले मृत्युको कारण थाहा पाउन नसकिएको	नभएको	-	-	DFO, Chitwan Premise मा गाडेको
४६	२०७५/११/७	३०६०१०६/०२५१६२३ Ra.Na.Pa.-11, Near Garbage site	भाले वाघ	फाईटिङ्ग	भएको	-	-	DFO, Chitwan Premise मा गाडेको
४७	२०७५/११/९	गाईघाट	पोथी वाघ	फाईटिङ्गले घाटीको हाड पुरै भाँचिएको	भएको	-	-	
४८	२०७५/११/२५	नवलपराशी वाट सौराहा ल्याईएको	पोथी पिढ्क	सालमोनेला संक्रमणले गर्दा मरेको	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको

सि. न.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	मृत्युको कारण	Post Mortem भएको/नभएको	मृत्यु भएको वन्यजन्तुको कुनै अङ्ग सुरक्षित राखिएको भए सोको		कैफियत
						नाम	परिणाम	
४९	२०७५/११/२५	४५R०२२५५७६/३०४८७२९	भाले गैडा	फाईटिङ	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	
५०	२०७५/११/२७	NTNC Premise	भाले वंदेल	कुहिएको अवस्थामा भेटिएको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको
५१	२०७५/११/२९	३०४५८७३/२८६००८, ढकाल खोल्सा, मनहरी	पोथी वाघ	विरामी, घाइते र अशक्त अवस्थाको वाघ नियन्त्रणमा लिएको करिव १ घण्टा पछि कसरा ल्याउने क्रममा मरेको	भएको	-	-	कसरामा गाडेको
५२	२०७५/१२/३	२७३४५०/०८४२०३२, हुम्रे घाट	गर्दने भाले गैडा	बुढो भएर मरेको	भएको	खाग र खुर	खाग थान-१ खुर थान-१२	-
५३	२०७५/१२/१५	सौराहा सेक्टर	पोथी जरायो	उपचारको क्रममा मरेको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको
५४	२०७५/१२/२३	ईको होटलको क्षेत्र, सौराहा	पोथी वंदेल	कसैले तातो तेल वा तातो पानी शरिरमा हालिदिएकाले सो घाउको संक्रमणले गर्दा मरेको हुन सक्ने	भएको	-	-	केहीपनी नराखेको
५५	२०७५/१२/२५	वाघमारा सा.व.क्षेत्र वाट ल्याएको	टोडी क्याट (कमन पाम सिभेट)	इलेक्ट्रिक शकले गर्दा मरेको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको
५६	२०७५/१३/२	हुम्रे खोला र राप्ती खोलाको विचमा रहेको वरुवाघारी टप्पु	गैडाको बच्चा	वाघले मारेर खाएको अवस्थामा भेटिएको	नभएको	-	-	केहीपनी नराखेको

अनुसूची ६ आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा उद्धार गरिएका वन्यजन्तुको विवरण

क्र.सं.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	घाइते हुनाको कारण	उद्धारका लागि गरिएका कार्यहरू	पुनर्स्थापना गरिएको स्थान	घाइते वन्यजन्तुको उद्धार कार्यमा		कैफियत
							सहयोगी निकायहरू	उद्धार गर्दा आईपरेका समस्याहरू	
१	२०७४।०।२४	भरतपुर	कछुवा-२	-	-	कछुवा संरक्षण केन्द्र, कसरा	चि.रा.नि.का.	उद्धारको लागि छुट्टै साधनको व्यवस्था नहुनु	व्यक्तिले पालेको
२	२०७४।०।२४	भरतपुर	मयुर-१	-	-	हेडक्वाटर, कसरा	चि.रा.नि.का.	उद्धारको लागि छुट्टै साधनको व्यवस्था नहुनु	व्यक्तिले पालेको
३	२०७४।५।१९	वगाह, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
४	२०७४।५।१४	चुनभट्टा, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
५	२०७४।५।१५	चुनभट्टा, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
६	२०७४।५।१६	जटाशकर, विहार, भारत	भाले गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
७	२०७४।५।१९	टंकी वजार, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
८	२०७४।५।१०	त्रिवेणी, नेपाल	भाले वच्चा गैडा	वाढीमा वगेर त्रिवेणी पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
९	२०७४।५।१५	भोडियारी, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
१०	२०७४।५।१६	चुनभट्टा, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	

क्र.सं.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	घाइते हुनाको कारण	उद्धारका लागी गरिएका कार्यहरू	पुनर्स्थापना गरिएको स्थान	घाइते वन्यजन्तुको उद्धार कार्यमा		कैफियत
							सहयोगी निकायहरू	उद्धार गर्दा आईपरेका समस्याहरू	
११	२०७४।१।२७	माले वगर, वगाह	कुश प्रसाद(हात्ती)	खोरियामुहान वाट भागेको	डार्टद्वारा ल्याएर नियन्त्रण गरेको	खोरियामुहान	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को. र आर्मि	उद्धार गर्दा आईपरेका समस्याहरू वर्षा, वाढी तथा भौगोलिक कठिनाई	
१२	२०७४।७।१४	टिकौली वाट ल्याएको	चित्तल-२, भाले	रोड दुर्घटना	उपचार गरी छाडिएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का., जि.व.का., शस्त्र वन रक्षक, टिकौली	-	
१३	२०७४।७।१४	टिकौली वाट ल्याएको	जरायो-१, भाले	रोड दुर्घटना	उपचार गरी छाडिएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का., जि.व.का., शस्त्र वन रक्षक, टिकौली	-	
१४	२०७४।७।२७	मदनपुर, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
१५	२०७४।१।२३	पिप्रासी, विहार, भारत	पोथी गैडा	वाढीमा वगेर भारत पुगेको	डार्ट गरी नियन्त्रणमा लिएर ट्रकमा ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का. रा.प्र.स.को., वटुक दल गण, त्रिवेणी म.सा.व., वा.टा.री., विहार	औषधी अभाव, सम्बन्धको अभाव, मान्छेको भिडभाड, भौगोलिक दुरता	
१६	२०७४।१०।१५	ईचनी खोला	पोथी जरायो	विरामी भएकोले	ईचनी वाट गाडीमा सौराहा ल्याएको र उपचार गरी छाडिएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का., ईचनी पोष्ट		
१७	२०७४।१०।१७	जि.व.का. चितवन वाट ल्याएको	पोथी चित्तल	तारको ट्यापमा परेर घाइते भएको	उपचार गरी छाडिएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का., जि.व.का., शस्त्र वन रक्षक, टिकौली		
१८	२०७४।१०।२७	गिरिधारी चौधरीको टवाईलेट पिट, सौराहा	मेघौली भाले	टवाईलेट हजको ढकन फुटेर गैडा खाल्टोमा डुबेको	खाल्टोवाट निकालेर ब्यारेक भित्र लगी छाडेको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का, हात्तिसार, सौराहा र स्थानीय समुदाय	राति १२:५० मा उद्धार गरिएको तर राती काम गर्दा चाहिने औजार, उज्यालो आदिको कमी	
१९	२०७४।११।१३	रमौली, प्रतापपुर, मकवानपुर	भाले वाघ	मान्छे मारेको र मान्छे घाइते बनाएको, वाघ पनि घाइते रहेको	डार्ट गरी समाएको	कसरा वाघ खोर	चि.रा.नि.का, पर्सा रा.नि., रा.प्र.स.को., मनहरी म.सा.व., नेपाल आर्मि, श. प्रहरी, ज.प्रहरी, हात्तिसार	उद्धारको लागी छुट्टै साधन नहुनु, सम्बन्धको अभाव, जनताको दबाव, जनप्रतिनिधिको दबाव, सवारी साधनको अभाव	

क्र.सं.	मिति	स्थान (GPS Location)	प्रजाती	घाइते हुनाको कारण	उद्धारका लागी गरिएका कार्यहरू	पुनर्स्थापना गरिएको स्थान	घाइते वन्यजन्तुको उद्धार कार्यमा		कैफियत
							सहयोगी निकायहरू	उद्धार गर्दा आईपरेका समस्याहरू	
२०	२०७४।१२।१७	कछुवानी भन्दा माथिको चुरे क्षेत्र	वहादुर गज हाती	भागेको	डाट गरी लठ्याएर समालेको	सौराहा हात्तिसार	चि.रा.नि.का., रा.प्र.स.कोष, हात्तिसार	खाजा-पानी खान समेत खर्चको व्यवस्था नहुने	
२१	२०७४।१२।२३	ईचर्मी जंगल वाट ल्याएको	जरायो	विरामी	गाडीमा हालेर ल्याएको	सौराहा सेक्टर	चि.रा.नि.का., ईचर्मी पोष्ट	-	उपचारको क्रममा मरेको
२२	२०७४।१२।२६	र.न.पा.-५, महना	पोथी वंदेल	गाँउमा पसी गोबर ग्यासको पिटमा फसेको	डाट गरेर ल्याएको	सौराहा से. क्षेत्र	चि.रा.नि.का., रा.प्र.स.कोष,	-	
२३	२०७५।१।२८	ढकाल खोल्सा-९, मनहरी, मकवानपुर	पोथी वाघ	विरामी, घाइते र अशक्त अवस्थाको वाघ नियन्त्रणमा लिएको	डाट गरेर नियन्त्रणमा लिएको	कसरा ल्याउने क्रममा वाटोमौने मरेको	चि.रा.नि.का, पर्सा रा.नि., रा.प्र.स.को., मनहरी म.सा.व., नेपाल आर्मि, श. प्रहरी, ज.प्रहरी, हात्तिसार	उद्धारको लागी छुट्टै साधन नहुनु, समन्वयको अभाव, जनताको दबाव, जनप्रतिनिधिको दबाव, सवारी साधनको अभाव	
२४	२०७५।२।१४	०२६७२३५/३०५ २९६७, मुडाभार जंगल, प्यारीढाप	भाले वाघ	सामान्य घाइते अवस्थामा रहेको, पशु वस्तु खाने, गाँउको छेउछाउ मात्र वस्ने	डाट गरेर नियन्त्रणमा लिएको	कसरा वाघ खोर	चि.रा.नि.का, रा.प्र.स.को. नेपाल आर्मि, हात्तिसार	उद्धारको लागी छुट्टै साधन नहुनु, समन्वयको अभाव, जनताको दबाव, जनप्रतिनिधिको दबाव, सवारी साधनको अभाव	
२५	२०७५।२।१५	वाघ खोर, कसरा	भाले वाघ	स्थानतरण	डाट गरेर नियन्त्रणमा लिएको	सदर चिडियाखाना, ललितपुर लगेको	चि.रा.नि.का, रा.प्र.स.को.	वन्यजन्तु बोक्न सुहाउदो छुट्टै साधन नहुनु	
२६	२०७५।२।२७	खैरिन सा.व.वाट प्राप्त भएको	सालक (भाले)	घाइते अवस्थामा भेटिएको	सौराहा सेक्टरमा ल्याई दिएको	उपचार पछि सौराहा से. को जंगल क्षेत्रमा छाडिएको	चि.रा.नि.का, रा.प्र.स.को.	यस्ता वन्यजन्तु राख्नको लागी चाहिने खोर तथा स्थान नभएको	

अनुसूची ७ पोष्टहरूको विवरण

क्र.सं.	पोष्टको नाम	सेना	निकुञ्ज	संयुक्त	हात्ती	रहेको स्थान	कैफियत
१	प्रतापपुर पोष्ट	√				पर्सा व.ज.आ.	
२	सुनाचुरी प्रवेशद्वार		√			निकुञ्ज	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
३	लिंगलिंगो पोष्ट			√		निकुञ्ज	
४	खगेन्द्रमल्ली गुल्म	√				निकुञ्ज	
५	खगेन्द्रमल्ली प्रवेशद्वार		√		√	मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार प्यारीढाप
६	चप्परचुली पोष्ट	√				निकुञ्ज	
७	अमृते पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
८	जनकपुर पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
९	भिमपुर पोष्ट	√				निकुञ्ज	
१०	इचर्नी पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
११	सौराहा सेक्टर र गुल्म			√	√	मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
१२	खोरसोर				√	मध्यवर्ती	हात्ती प्रजनन केन्द्र
१३	दुधौरा पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
१४	कछुवानी पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
१५	डुमरिया पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
१६	जर्नेली पोष्ट	√				निकुञ्ज	
१७	बरण्डाभार पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
१८	वीसहजारी ताल पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
१९	देवनगर पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
२०	बेलसहर पोष्ट		√		√	मध्यवर्ती	
२१	घटगाई प्रवेशद्वार			√		निकुञ्ज	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
२२	कसरा हेडक्वाटर			√	√	निकुञ्ज	निकुञ्ज र श्रीजंग गण मुख्यालय
२३	धुवा पोष्ट			√		निकुञ्ज	
२४	बनकट्टा पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
२५	सुखिभार पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
२६	भिम्ले गुल्म	√				निकुञ्ज	
२७	बाघमारा पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
२८	खोरियामुहान पोष्ट			√	√	निकुञ्ज	
२९	टेम्पलटाइगर पोष्ट	√				निकुञ्ज	
३०	मेघौली प्रवेशद्वार		√		√	मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार

क्र.सं.	पोष्टको नाम	सेना	निकुञ्ज	संयुक्त	हाती	रहेको स्थान	कैफियत
३१	स्यालवास पोष्ट			√		मध्यवर्ती	
३२	सिसवार पोष्ट		√			मध्यवर्ती	
३३	गाजापुर पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
३४	धोवा पोष्ट			√		निकुञ्ज	
३५	घाँघर पोष्ट	√					
३६	बोटेसिमरा पोष्ट			√		निकुञ्ज	
३७	बगाइ सेक्टर र गुल्म			√		निकुञ्ज	
३८	अमुवा पोष्ट	√				निकुञ्ज	
३९	दिपानगर(ठोरी) पोष्ट		√			निकुञ्ज	
४०	ईच्छानगर पोष्ट	√					
४१	गिद्वेनी पोष्ट		√		√	मध्यवर्ती + निकुञ्ज	
४२	कुजौली प्रवेशद्वार		√		√	मध्यवर्ती + निकुञ्ज	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
४३	दिव्यपुरी पोष्ट (क)		√		√	मध्यवर्ती	
४४	दिव्यपुरी पोष्ट (ख)	√				निकुञ्ज	
४५	लौखानी प्रवेशद्वार		√			मध्यवर्ती	निकुञ्ज प्रवेशद्वार
४६	बादरभुला पोष्ट	√				निकुञ्ज	
४७	लामीचौर पोष्ट			√	√	मध्यवर्ती	
४८	अमलटारी सेक्टर र गुल्म			√		मध्यवर्ती	
४९	सेरी पोष्ट			√		निकुञ्ज	
५०	भुताहापोष्ट			√		मध्यवर्ती	
५१	तमासपुर पोष्ट			√		मध्यवर्ती	
५२	बगवन पोष्ट	√				मध्यवर्ती	
५३	गजाग्रह, त्रिवेणी पोष्ट			√		निकुञ्ज	
५४	बाल्मीकि आश्रम		√			निकुञ्ज	
५५	साईली माइली खोला	√				निकुञ्ज	स्थायी क्याम्पिङ्ग
५६	सुरुङ्गखोला	√				निकुञ्ज	स्थायी क्याम्पिङ्ग
५७	सेतिदेवि सा.व.	√				वन क्षेत्र	अस्थायी क्याम्पिङ्ग

अनुसूची ट

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जमा हालसम्म तैनाथ भएका गण/गुल्मको नामावली

क्र.सं.	गणको नाम	आगमन मिति	प्रस्थान मिति
१	श्री शेर गण	२०३६।१।२४	२०३९।१।०।५
२	श्री फष्टराइफल गण	२०३९।१।०।४	२०४१।१।२।७
३	श्री नयां गोरख गण	२०४१।१।२।७	२०४३।६।२।७
४	श्री पुरानो गोरख गण	२०४३।६।२।७	२०४५।६।२।५
५	श्री शम्शेरदल गण	२०४५।१।७।९	२०४७।७।२।४
६	श्री गोरखनाथ गण	२०४७।७।२।५	२०४९।१।२।५
७	श्री श्रीनाथ गण	२०४९।१।२।१।५	२०५२।१।३।९
८	श्री शेर गण	२०५२।१।१।०	२०५४।१।१।०
९	श्री सवुज गण	२०५४।१।१।१	२०५६।१।१।५
१०	श्री दि फेमस महिन्द्रदल गण	२०५६।१।१।२।०	२०५७।१।२।२।८
११	श्री देवीदत्त गण	२०५८।१।१।४	२०६०।१।२
१२	श्री पुरानो गोरख गण	२०६०।१।२	२०६५।१।०।१।६
१३	श्री गोरख बहादुर गण	२०६५।१।०।१।६	२०६७।१।१।२।६
१४	श्री नन्दावक्स गण	२०६७।१।१।३।०	२०७१।१।१।४
१५	श्री श्रीजंग गण	२०७१।१।१।४	२०७४।१०।३।३।९
१६	श्री बटुक दल गण	२०७४।१०।३।३।९	
चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको पश्चिम सेक्टरको सुरक्षार्थ तैनाथ गुल्महरू			
१	श्री संग्राम सार्दुल गुल्म	२०६५।२।२।५	२०६७।१।२।६
२	श्री रणदल गुल्म	२०६७।१।२।६	२०७१।१।२।०
३	श्री नया भैरवीदल गुल्म	२०७१।१।२।०	
पर्सा वन्यजन्तु आरक्षमा तैनाथ रहि चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको पूर्वी क्षेत्रमा सुरक्षार्थ तैनाथ गणहरू			
१	श्री तारादल गण	२०७२।१०।०।०	हालसम्म
नोट: २०६५ जेष्ठ भन्दा पहिले एउटै गणको जिम्मेवारीमा रहेको ।			

अनुसूची ५
दरवन्दी विवरण

सि.न	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	स्वीकृत दरवन्दी	कार्यरत कर्मचारी		काज	असा. वि.	अध्ययन	रिक्त	कैफियत
						स्थायी	करार					
१	प्रमुख सं. अधिकृत	रा.प.द्वितीय	वन	ने.पा.वा.ला.	१	१					०	
२	व.पशु चिकित्सक	रा.प.द्वितीय	कृषि	भेटेरीनरी	१	०					१	
३	सहायक सं. अधिकृत	रा.प.तृतीय	वन	ने.पा.वा.ला.	८	८					०	
४	पशु चिकित्सक	रा.प.तृतीय	कृषि	भेटेरीनरी	१	०					१	
५	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	प्रशासन	सामान्य प्र.	१	१					०	
६	लेखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	प्रशासन	लेखा	१	१					०	
७	रेन्जर	रा.प.अनं.प्रथम	वन	ने.पा.वा.ला.	१८	१५	१			१	१	
८	सब ईन्जिनियर	रा.प.अनं.प्रथम	इन्जिनियरिङ्ग	सिभिल	१	१					०	
९	नायब सुब्बा	रा.प.अनं.प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्र.	५	३					२	
१०	ना.सु.(न्याय)	रा.प.अनं.प्रथम	प्रशासन	प्रशासन	१	०					१	बढुवा रमाना रिक्त
११	कम्प्युटर अपरेटर	रा.प.अनं.प्रथम	विविध	विविध	१						१	रमाना
१२	लेखापाल	रा.प.अनं.प्रथम	प्रशासन	लेखा	१	१					०	
१३	पशु स्वा.प्राविधिक	रा.प.अनं.प्रथम	कृषि	भेटेरीनरी	१	१					०	
१४	खरिदार	रा.प.अनं.द्वितीय	प्रशासन	सामान्य प्र.	१६	१०					६	बढुवा रमाना रिक्त
१५	सह-लेखापाल	रा.प.अनं.द्वितीय	प्रशासन	लेखा	१	१					०	
१६	सि.गेमस्काउट	रा.प.अनं.द्वितीय	वन	ने.पा.वा.ला.	३२	२६					६	
१७	सि.गेमस्काउट	रा.प.अनं.चतुर्थ	वन	ने.पा.वा.ला.	३	१					२	
१८	गेमस्काउट	श्रेणी विहिन	वन	ने.पा.वा.ला.	१०५	९८					७	
१९	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सामान्य प्र.	५	०	३				२	
२०	सवारीचालक	श्रेणी विहिन	ईन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल	६	०	५				१	
२१	माभ्नी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सामान्य प्र.	१२	१	१				१०	लो.से.आ.माग ११
		जम्मा			२२१	१६९	९	१	०	१	४१	
जम्मा पद पूर्ति										१८०		
हात्तीसार तर्फ :												
१	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	वन	हात्तीसार	१	१					०	
२	ना.सु.	रा.प.अ.प्रथम	वन	हात्तीसार	२	०					२	
३	दरोगा	रा.प.अ.द्वितीय	वन	हात्तीसार	२	२					०	
४	फणित(दरोगा)	रा.प.अनं.चतुर्थ	वन	हात्तीसार	११	३					८	
५	फणित	श्रेणीविहिन	वन	हात्तीसार	३९	०	३५				४	लो.से.आ.माग ३९
६	पछुवा	श्रेणीविहिन	वन	हात्तीसार	५०	०	५०				०	लो.से.आ.माग ५०
७	माहुत	श्रेणीविहिन	वन	हात्तीसार	५०	४५	०				५	
		जम्मा			१५५	५१	८५	०	०	०	१९	
	कार्यालय तर्फ दरवन्दी				२२१	१६९	९	१	०	१	४१	
	हात्तीसार तर्फ दरवन्दी				१५५	५१	८५	०	०	०	१९	
	जम्मा कुल दरवन्दी				३७६	२२०	९४	१	०	१	६०	०७५/८/१६ सम्म
३१६												
प्रशासन				हात्तीसार								
पुरुष		१५३	पुरुष		१२९							
महिला		२७	महिला		७							
जम्मा		१८०	जम्मा		१३६							
३१६												

अनुसूची १०
आ.व. २०७४।०७५ मा दायर भएका र यस आ.व.मा फूसला भएका मुद्दाहरूको विवरण

सि. नं.	बरामद मिति	बरामद स्थान	मुद्दा दायर मिति	बरामद वन		बरामद बोझ		पक्राउ प्रतिवादी संख्या	फरार प्रतिवादी संख्या	मुद्दा फछ्यौट संख्या	कार्यालयमा दायर भई नेपालको संविधान अनुसार जिल्ला अदालतमा दायर भएका मुद्दाहरू	फछ्यौट हुन बाँकी कुल मुद्दा संख्या	कैफियत
				पैदावार, वन्यजन्तु, अखेटोपहारको जात	संख्या/परीमाण	किरिम	वाहकको संख्या						
१	२०७४।३।२३	मनहरी	२०७४।४।३	माछा	२५ के.जी.			२					
२	२०७४।४।६	मनहरी	२०७४।४।७	करेन्टद्वारा मारको माछा				३					
३	२०७४।४।६	मनहरी	२०७४।४।९	माछा	२० के.जी.			७					
४	२०७४।५।७	कावासोती	२०७४।५।३	काठ(साल)	गोलिया ९ थान			२	१				
५	२०७४।६।९	राप्ती न.पा. वडा नं १	२०७४।६।६	माछा	५ के.जी.			२					
६	२०७४।६।२६	मेघौली	२०७४।७।९	माछा	१.५ के.जी.			१					
७	२०७४।७।१०	माडी	२०७४।७।२४	काठ (साल)	गोलिया २ थान			१	१				
८	२०७४।८।६	माडी	२०७४।८।९	गिट्टी वालुवा	३ टेलर	टेक्टर	३ थान	३					
९	२०७४।८।१६	जगतपुर	२०७४।८।२९	काठ(सिसौ, सिमल)	गोलिया २९ थान	टेक्टर	१ थान	२					
१०	२०७४।९।४	सिस्वार	२०७४।९।४	अवैध रुपमा निकुञ्ज प्रवेश				२					
११	२०७४।९।२५	पटिहानी	२०७४।९।५	चरा (सुगा, मैना)	१७ थान			२		१०	०	३८	
१२	२०७४।९।२७	वनकट्टा	२०७४।९।०	अवैध रुपमा निकुञ्ज प्रवेश				६					
१३	२०७४।९।०९	मनहरी	२०७४।९।०९	वालुवा	१ टेलर	टेक्टर	१ थान	३					
१४	२०७४।९।२०	खैरहनी न.पा.	२०७४।९।२९	माछा	२५० ग्राम	साइकल	२ थान	२					
१५	२०७४।९।२३	तमासपुर	२०७४।९।२२	माछा	५ के.जी.	डुङगा	१ थान	२					
१६	२०७५।१।९	मनहरी	२०७५।१।२६	वदेलको वच्चा	१ गोटा			३	१०				
१७	२०७५।२।७	त्रिवेणी	२०७५।२।२२	सालको काठ	गोलिया ३			२					
१८	२०७५।२।१७	मेघौली	२०७५।२।२५	माछा	५ के.जी.			८					
१९	२०७५।२।२६	त्रिवेणी	२०७५।२।२९	सालको काठ	गोलिया ३			३					
२०	२०७५।२।२५	खैरहनी न.पा.	२०७५।३।६	माछा	४५० ग्राम			४					
२१	२०७५।३।४	मेघौली	२०७५।३।९	माछा	३ के.जी.	डुङगा		२					
२२	२०७५।३।१४	भारत	२०७५।३।२९	माछा	७ के.जी.			३					
२३	२०७५।३।१९	खैरहनी न.पा.	२०७५।३।२२	माछा				४					

जम्मा पक्राउ प्रतिवादी ७०

जम्मा फरार प्रतिवादी १३

आ.व. ०७४।०७५ मा दायर भएका मुद्दा सं.

अघिल्लो आ.व. वाट दायित्व सरी आएका मुद्दा सं.

आ.व. ०७४।०७५ मा फूसला भएका मुद्दा सं.

फूसला हुन बाँकी(अघिल्लो आ.व.समेत) ३८

तयार गर्ने
(खरिदार नविन भण्डारी)

मुद्दा फाँट

अनुसूची ११

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको नामावली

क्र.सं.	पद	नाम, थर	संस्था/उपभोक्ता समितिको नाम
१	अध्यक्ष	श्री मधुकर मल्ल	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति (सिखौली उपभोक्ता समिति)
२	सदस्य	श्री बावुराम पाठक	लोथर उपभोक्ता समिति
३	"	श्री सुक बहादुर तामाङ्ग	खगेन्द्रमल्ली उपभोक्ता समिति
४	"	श्री नारायणदत्त तिमिल्सिना	बुढीराप्ती उपभोक्ता समिति
५	"	श्री बासुदेव ढुंगाना	मृगकुञ्ज उपभोक्ता समिति
६	"	श्री देवराज सापकोटा	बरण्डाभार उपभोक्ता समिति
७	"	श्री शंकर महतो	पटिहानी उपभोक्ता समिति
८	"	श्री सन बहादुर तामाङ्ग	केरुङ्गा उपभोक्ता समिति
९	"	श्री श्याम अधिकारी	मेघौली उपभोक्ता समिति
१०	"	श्री रेविजंग गुरुङ्ग	कालावञ्जर उपभोक्ता समिति
११	"	श्री नारायणदत्त सापकोटा	पाँचपाण्डव उपभोक्ता समिति
१२	"	श्री शिव बहादुर कार्की	रेवा उपभोक्ता समिति
१३	"	श्री मथुरा बहादुर भण्डारी	अयोध्यपुरी उपभोक्ता समिति
१४	"	श्री हरि प्रसाद खनाल	निर्मलठोरी उपभोक्ता समिति
१५	"	श्री लिलाधर अधिकारी	सिसवार उपभोक्ता समिति
१६	"	श्री बासुदेव पौडेल	लामीचौर उपभोक्ता समिति
१७	"	श्री प्रेमशंकर मर्दनिया	अमलटारी उपभोक्ता समिति
१८	"	श्री दोमन बहादुर भण्डारी	नन्दभाउजु उपभोक्ता समिति
१९	"	श्री विफला थारु	गोसाईंवावा उपभोक्ता समिति
२०	"	श्री कुल बहादुर गुरुङ्ग	दाउन्नेदेवी उपभोक्ता समिति
२१	"	श्री लक्ष्मण गौतम	त्रिवेणी उपभोक्ता समिति
२२	"	श्री प्रभु प्रसाद महतो	बघौडा उपभोक्ता उप समिति
२३	"	श्री प्रतिनिधी	जिल्ला विकास समिति, चितवन
२४	"	श्री प्रतिनिधी	जिल्ला विकास समिति, मकवानपुर
२५	"	श्री प्रतिनिधी	जिल्ला विकास समिति, नवलपरासी
२६	"	श्री प्रतिनिधी	जिल्ला विकास समिति, पर्सा
२७	सदस्य सचिव	श्री प्रमुख संरक्षण अधिकृत	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

अनुसूची १२
आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा अबैध क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्ति पत्राउ सम्बन्धि विवरण

सि.नं.	महिना	घांस दाउरा	माछा मार्ने	बालुवा गिटी	काठ	साग सब्जी	गैडाको खाग तस्करी	अन्य वन्यजन्तु तस्करी	विदेशी नागरिक	अन्य	जम्मा	कै.
१	२०७४ साउन	१	४१	४	७	०	१				५४	
२	२०७४ भाद्र	०	२८	१	१	०				५	३५	
३	२०७४ आश्विन	४	३२	३५	०	०	१	१	१	२	७६	
४	२०७४ कार्तिक	०	४	१७	१	०		३		२	२७	
५	२०७४ मंसिर	३९	१४	८	१	०		४	२	१	६९	
६	२०७४ पौष	१६४	१८	१०	०	०			१	९	२०२	
७	२०७४ माघ	१५६	२६	४०	०	०			२	३	२२७	
८	२०७४ फागून	१५७	६६	५१	०	०		१	२४	४	३०३	
९	२०७४ चैत्र	१८०	४०	३८	०	३०				११	२९९	
१०	२०७५ बैशाख	१३६	५०	४४	०	३७	०	८		२०	२९५	
११	२०७५ जेष्ठ	३४	५१	२३	३	२५	४	५		२	१४७	
१२	२०७५ असार	८	६६	१५	०	०	१	६	१०	०	१०६	
	जम्मा	८७९	४३६	२८६	१३	९२	७	२८	४०	५९	१८४०	

अनुसूची १३

मध्यवर्ती क्षेत्रमा निकासामा भएको रकमको विवरण

क्र.सं	आ.व.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जले विभिन्न आ.व.मा आर्जन गरेको राजश्व आम्दानि	मध्यवर्ती क्षेत्रमा विभिन्न कार्यक्रम संचालनका लागि प्राप्त भएको वजेट	कैफियत
१	२०५२।०५३	४६८७८३४६		राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को दफा २५ (क) बमोजिम राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्षले आर्जन गरेको आम्दानिको ३० देखि ५० प्रतिशतका दरले मध्यवर्ती क्षेत्रका स्थानीय जनताको सामुदायिक विकासको लागि वजेट छुट्याइने व्यवस्था बमोजिम चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जले विभिन्न आ.व.मा आर्जन गरेको आम्दानि र सो आम्दानि मध्ये यसको मध्यवर्ती क्षेत्रका लागी विभिन्न आर्थिक वर्षमा निकास भई आएको रकमको विवरण
२	२०५३।०५४	४८२९०६६२	२८०८३२।७५	
३	२०५४।०५५	४८१५०१९२	२४१४५३३१।०८	
४	२०५५।०५६	५४५४३७७७	२४०७५०९६।३५	
५	२०५६।०५७	५१५३७८६४	२७२७१८८८।७९	
६	२०५७।०५८	७४३०२८०१	२८९७१५७८।१८	
७	२०५८।०५९	४१८८७४१६	३७५५१४००।६९	
८	२०५९।०६०	३०८३११९९	२०९४३७०८।०३	
९	२०६०।०६१	४००६०७७०	१५१७७६०६।२५	
१०	२०६१।०६२	२८०३३०१२	१९८९२०००।००	
११	२०६२।०६३	३७९७९५३६	१३४७७०७१।७७	
१२	२०६३।०६४	४७७३२०९३	१७६०९४३२।००	
१३	२०६४।०६५	५८८४३१००	२०४४३२१७।८६	
१४	२०६५।०६६	६२७५७५७६	४९६८७२१।००	
१५	२०६६।०६७	६१०१७६८१	०।००	
१६	२०६७।०६८	८३१४५९३६	१६१६६०००।००	
१७	२०६८।०६९	९९८९६१४८	२३१८८०००।००	
१८	२०६९।०७०	२११५२१६७	३५१३२०००।००	
१९	२०७०।०७१	२४६८७१२०१	१०००००००।००	
२०	२०७१।०७२	२४६२३७६५८	१०००००००।००	
२१	२०७२।०७३	११६८५३७१०	७४१६००००।००	
२२	२०७३।०७४	१९७२४४६६७।३२	१००५००००।००	
२३	२०७४/०७५	२२७०००१२।७१	१२७०६३४९।३०	
	जम्मा	२१६१६१७१४।०३	८३०६१७३७।७५	

अनुसूची १४

नेपाल सरकार

वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय कसरा आ.व.२०७४।२०७५

सि. नं.	निवेदकको नाम	मृतक	ठेगाना	उमेर	उपभोक्ता समिति	घटना मिति	घटनाको विवरण	वन्यजन्तु	माग गरेको रकम	लिंग	निर्देशिका अनुसार प्राप्त गर्न सक्ने रकम		कैपि/रकम
											सिफारिस रकम	पाउने रकम	
१	रामकुमार प्रजा	रिजन प्रजा	ठोरी २ पर्सा	११	निर्मलठोरी	०७४।४।२६	आफ्नै घरमा हात्तिले आक्रमण	हात्ती	१,०००,०००।०	पु	१,०००,०००।०	१,०००,०००।०	
२	मोतिराम खत्री	बलबहादुर खत्री	विनयी गा.पा.१,न.प.	६६	दाउन्नेदेवी	२०७४।६।१६	आफ्नै घरमा गैडाको आक्रमण	हात्ती	१,०००,०००।०	पु	१,०००,०००।०	१,०००,०००।०	
३	भगवती श्रेष्ठ	राजकुमार श्रेष्ठ	भातु ७ तनहुँ	४५	निकुञ्ज	२०७४।८।१६	जंगली हात्तीको आक्रमण	हात्ती	१,०००,०००।०	पु	१,०००,०००।०	१,०००,०००।०	
४	खड्कप्रसाद ढुंगेल	प्रेमप्रसाद ढुंगेल	माडी १ चितवन	२८	पाचपाण्डव	२०७४।१०।२१	गैडाको आक्रमण	गैडा	१,०००,०००।०	पु	१,०००,०००।०	१,०००,०००।०	
५	सोममाया बोटे	मंगले बोटे	भरतपुर २२, चितवन	४८	पटिहानी	२०७४।१२।२६	गैडाको आक्रमण	गैडा	१,०००,०००।०	पु	१,०००,०००।०	१,०००,०००।०	

सि. नं.	निवेदकको नाम	घाइते	ठेगाना	उमेर	उपभोक्ता समिति	घटना मिति	घटनाको विवरण	वन्यजन्तु	माग गरेको रकम	निर्देशिका अनुसार प्राप्त गर्न सक्ने रकम		कैपि/रकम	
										लिंग	रकम		जम्मा
१	टोपबहादुर तमाग	टोपबहादुर तमाग	माडी ८ चितवन	२९	अयोध्यापुरी	०७४।४।१	मानव घाइते	भालु	१११,७९९।०	पु	१११,७९९।०	१११,७९९।०	पाएको
२	बुधनी दराइ	बुधनी दराइ	राप्ती ६ चितवन	६५	खोन्द्रमली	०७४।१।१६	मानव घाइते	बनल	३३,७९५।०	म.	३३,७९५।०	३३,७९५।०	पाएको
३	भक्की वहादुर भण्डारी	भक्की वहादुर भण्डारी	भरतपुर २७ चितवन	५२	मेघौली	०७४।२।२७	मानव घाइते	गैडा	२००,०००।०	पु	१००,०००।०	१००,०००।०	पाएको
४	नन्दलाल चौधरी	नन्दलाल चौधरी	भरतपुर २७, चितवन	२८	मेघौली	२०७४।५।१	मानव घाइते	गैडा	३३१३।०	पु	३३१३।०	३३१३।०	पाएको
५	विकास महतो	विकास महतो	भरतपुर २७, चितवन	१२	मेघौली	२०७४।१०।५	मानव घाइते	गैडा	२,०४५।०	पु.	२,०४५।०	२,०४५।०	
६	खेमबहादुर खत्री	खेमबहादुर खत्री	माडी ७ चितवन	७६	अयोध्यापुरी	०७४।४।२६	मानव घाइते	भालु	३४३८६।०	पु	२५५९९।०	२५५९९।०	पाएको
७	हरिश्चन्द्र कुमाल	हरिश्चन्द्र कुमाल	माडी ८ चितवन	४३	अयोध्यापुरी	०७४।५।४	मानव घाइते	भालु	१९७९८९।०	पु	७७९४४।०	७७९४४।०	पाएको
८	विष्णुवहादुर सुनार	विष्णुवहादुर सुनार	माडी ८ चितवन	५९	अयोध्यापुरी	०७४।५।१७	मानव घाइते	भालु	१९७७८८।०	पु	८८७६५।०	८८७६५।०	पाएको

१	गोरे दमाई	गोरे दमाई	गैडाकोट १३, नवलपरासी	६५	सिद्धौली	२०७४/७१४	मानव घाइते	गैडा	७७५,८६० पु.	७७५,८६०	७७५,८६०
१०	गोमा सिटौला	गोमा सिटौला	खैरहनी ११ चितवन	४६	खोन्डमली	२०७४/८८६	मानव घाइते	गैडा	२,७०५/० म.	२,७०५/०	२,७०५/०
११	कमला घर्ती (गुरुड)	कमला घर्ती (गुरुड)	माडी २, चितवन	२८	पाचपाण्डव	२०७४/९१५	मानव घाइते	भालु	२००,०००/० म.	२००,०००/०	२००,०००/०
१२	विरेन्द्र प्रसाद महतो	विरेन्द्र प्रसाद महतो	माडी १, चितवन	४३	पाचपाण्डव	२०७४/९१६	मानव घाइते	बदेल	१९,११३/० पु.	१९,११३/०	१९,११३/०
१३	चिन्तामणी बि.क.	चिन्तामणी बि.क.	माडी १, चितवन	७३	पाचपाण्डव	२०७४/९१७	मानव घाइते	गैडा	२०,०००/० पु.	२०,०००/०	२०,०००/०
१४	सन्तबहादुर कुमाल	सन्तबहादुर कुमाल	मध्यविन्दु न.पा.१२, नवलपरासी	५८	दाउन्दैवी	२०७४/९१२९	मानव घाइते	गैडा	३९०,८०७/० पु.	२००,०००/०	२००,०००/०
१५	लक्ष्मीदेवी पौडेल	लक्ष्मीदेवी पौडेल	माडी १ चितवन	५५	पाचपाण्डव	२०७४/९०२२	मानव घाइते	गैडा	२२,५४०/० म	२०,०००/०	२०,०००/०
१६	चिरारी महतो	लक्ष्मण महतो	रत्ननगर दचितवन	२१	मृगकुञ्च	२०७४/९१२५	मानव घाइते	गैडा	८,२२५/० पु.	८,२२५/०	८,२२५/०
१७	रेशमलाल शर्मा	रेशमलाल शर्मा	माडी ७, चितवन	३९	रेवा	२०७४/९१२१	मानव घाइते	भालु	४२,८३१/० पु.	४२,८३१/०	४२,८३१/०
१८	प्रतापबहादुर परसाई	प्रतापबहादुर परसाई	माडी ७, चितवन	३५	रेवा	२०७४/९०१५	मानव घाइते	भालु	१५,९४०/० पु.	१५,९४०/०	१५,९४०/०
१९	धिरन कूमाल	धिरन कूमाल	माडी ७, चितवन	१५	अयोध्यापुरी	२०७४/९०२९	मानव घाइते	बदेल	११९,८९०/० पु.	११९,८९०/०	११९,८९०/०
२०	मोतीप्रसाद त्रिपाठी	मोतीप्रसाद त्रिपाठी	राप्ती ६ चितवन	५५	खोन्डमली	२०७४/९११०	मानव घाइते	बदेल	४,८४८/० पु.	४,८४८/०	४,८४८/०
२१	लक्ष्मी लामा	लक्ष्मी लामा	खैरहनी ११ चितवन	५२	खोन्डमली	२०७४/९११८	मानव घाइते	बदेल	१२,३६९/० म.	१२,३६९/०	१२,३६९/०
२२	जुनिकिरी तमाड.	जुनिकिरी तमाड.	भरतपुर १३, चितवन	५६	पटिहानी	२०७४/९११७	मानव घाइते	गैडा	२००,०००/० म.	२००,०००/०	२००,०००/०
२३	गणेश चौलागाई	गणेश चौलागाई	राप्ती न.पा.४, चितवन	२०	लोथर	२०७४/९१२४	मानव घाइते	बाघ	६२,४०२/० पु.	६२,४०२/०	६२,४०२/०
२४	स्थानि प्याकुल	स्थानि प्याकुल	ठोरी गा.पा.२, पर्सा	७५	निर्मलठोरी	२०७४/९११०	मानव घाइते	हात्ती	१७,५०४/० म.	१७,५०४/०	१७,५०४/०
२५	भोला राउत	भोला राउत	माडी ७, चितवन	५६	रेवा	२०७४/९१२१	मानव घाइते	बाघ	२१०,८२२/० पु.	२००,०००/०	२००,०००/०
२६	मनबहादुर पाण्डे	मनबहादुर पाण्डे	भरतपुर ८, चितवन	६७	वरण्डाभार	२०७४/९२१८	मानव घाइते	बदेल	७७,६६८/० पु.	७७,६६८/०	७७,६६८/०
२७	होममाया पाण्डे	होममाया पाण्डे	भरतपुर ८, चितवन	६८	वरण्डाभार	२०७४/९२१८	मानव घाइते	बदेल	३,९६२/० म.	३,९६२/०	३,९६२/०
२८	देवी अधिकारी	देवी अधिकारी	भरतपुर २३, चितवन	५२	केरुगाँ	२०७५/११८	मानव घाइते	बदेल	३००,०७१/० म.	२००,०००/०	२००,०००/०
२९	ओमनारायण महतो	ओमनारायण महतो	देवचौली १७, नवलपरासी	४१	सिसवार	२०७४/९२२२	मानव घाइते	गैडा	१३,०१२/० पु.	१३,०१२/०	१३,०१२/०
३०	ईश्वरी साठीघरे	ईश्वरी साठीघरे	मध्यविन्दु न.पा.१२, नवलपरासी	७०	दाउन्दैवी	२०७५/१३०	मानव घाइते	गैडा	१००,०००/०	५०,४९८/०	५०,४९८/०
३१	गणेशप्रसाद थनैत	गणेशप्रसाद थनैत	मध्यविन्दु १५ न.प.	३६	गोसाइबाबा	०७४५/१२	मानव घाइते	गैडा	१८७६९/० पु	१६८००/०	१६८००/०
									२,७२२,१२५/०	२,०२४,४५०/०	२,०२४,४५०/०

अनुसूची १५

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, कसरा चितवन

आ.व. ०७४।७५ मा भएको घटनाको सक्षिप्त विवरण

घटनाको किसिम	जम्मा घटनाको संख्या	राहत प्राप्त घटना संख्या	राहत प्राप्त हुन नसकेको घटना संख्या	सिफारिस रकम	प्राप्त गरेको रकम	प्राप्त गर्न बाकी रकम	कैफियत
मानव मृत्यु	५	५	०	५,०००,०००।०	५,०००,०००।०		आ.व. २०७३।७४ को आ.व. २०७४।७५ मा प्राप्त भएको २०,८०,२६५।०
मानव घाइते	३२	३१	०	२,२२४,४५०।०	२,२२४,४५०।०		
पशुधन क्षति	१२०	०	१२०	१,३५८,४००।०	०।०	१,३५८,४००।०	
घर,गोठ क्षति	९२	०	९२	७१७,७००।०	०।०	७१७,७००।०	
भण्डार गरेको अन्न क्षति	१९	०	१९	१५०,९५०।०	०।०	१५०,९५०।०	
बालीनाली क्षति	७६६	०	७६६	५,३५०,४६५।०	०।०	५,३५०,४६५।०	
जम्मा	१०३४	३६	९५८	१४,८०१,९६५।०	७,२२४,४५०।०	७,५७७,५१५।०	२,०८०,२६५।०

अनुसूची १६
आ.व. ०७४।०७५ मा नदी कटान जग्गाको क्षतिपूर्ती वितरण सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जग्गाधनीको नाम, थर		ठेगाना		वावु / पतिको नाम	साविकको कित्ता नं.	हालको कित्ता नं.	जम्मा क्षेत्रफल		क्षतिपूर्ति दिने क्षेत्रफल		न्यूनतम मूल्यांकन प्रति कठ्ठा रु	भुक्तानी रकम	कैफियत
	साविक	हाल	साविक	हाल				विगाहा	धुर	विगाहा	धुर			
१) खगोन्द्रमल्ली उपभोक्ता समिति														
१	कृष्ण वहादुर तामागं	कठार-६	खैरहनी न.पा.-११	नजरमान तामागं	६/क १३५	६/क १३५	१	०	११	०	१	०	२०००००।०	२०००००।०
२	कुमार पाठक	कठार-६	खैरहनी न.पा.-११	प्रेमलाल पाठक	६/क ६०२	६/क ६०२	०	५	०	०	१	०	२०००००।०	२०००००।०
	जम्मा										२	०	४०००००।०	
२) केरुगां उपभोक्ता समिति														
१	रेवाकान्त न्यैपाने	शूक्रनगर-७	भरतपुर म.न.पा.-२५	हरीदत्त न्यैपाने	९/ख १८१	९/ख २०६	०	४	०	०	४	०	१५००००।०	६०००००।०
२	धन माया वि.क. (सुनार)	जगतपुर-९	भरतपुर म.न.पा.-२३	बुद्धिलाल वि.क.	९/क २८४(२९६)	९/क ३३९	०	१	०	०	१	०	१५००००।०	१५००००।०
३	धर्मदत्त वि.क. (सुनार)	जगतपुर-९	भरतपुर म.न.पा.-२४	बल वहादुर वि.क.	९/क २८४(३२३)	९/क ३२३	०	१	०	०	१	०	१५००००।०	१५००००।०
४	धर्मदत्त वि.क. (सुनार)	जगतपुर-९	भरतपुर म.न.पा.-२४	बल वहादुर वि.क.	९/क २८४(२९८)	९/क ३२४	०	१	०	०	१	०	१५००००।०	१५००००।०
	जम्मा										७	०	१०५००००।०	
४) मेघौली उपभोक्ता समिति														
१	हरी प्रसाद सापकोटा	मेघौली ३	भरतपुर म.न.पा.-२८	केसीदत्त सापकोटा	३/क ४३०	३/क ४३०	०	६	१३०	०	१	१३०	१२००००।०	१९८०००।०
२	कृष्ण वहादुर कुमाल	मेघौली ३	भरतपुर म.न.पा.-२८	पूर्ण वहादुर कुमाल	३/क ६०२	३/क ८१६	०	८	०	०	१	०	१५००००।०	१५००००।०
३	सत वहादुर कुमाल	मेघौली ३	भरतपुर म.न.पा.-२८	डल्ले कुमाल	३/क ४	३/क ८७३	०	५	१०	०	१	१०	१२००००।०	१८००००।०
४	युवराज कुमाल	मेघौली ३	भरतपुर म.न.पा.-२८	हर्क वहादुर कुमाल	२/क १५	२/क १५	०	३	१३	०	१	१३	१२००००।०	१९८०००।०
५	अणकुमारी सापकोटा	मेघौली २	भरतपुर म.न.पा.-२८	मर्गसिरे कुमाल	२/क ४८८	२/क ४८८	०	५	०	०	१	०	१५००००।०	१५००००।०
६	हरीकला कुमाल	मेघौली २	भरतपुर म.न.पा.-२८	गंगाराम कुमाल	२/क ४०४	२/क ४०४	०	४	०।५	०	१	०।५	१५००००।०	१५३७५।०।०
७	मंगले कुमाल	मेघौली २	भरतपुर म.न.पा.-२८	कुलमान कुमाल	२/क ७	२/क ७	०	८	१४	०	१	१४	१५००००।०	२५५०००।०
८	हेमराज कुमाल	मेघौली २	भरतपुर म.न.पा.-२८	मीन वहादुर तामागं	२/ख ४५९	२/ख ५७२	०	७	०	०	१	०	१२००००।०	१२००००।०
९	अमर वहादुर कुमाल	मेघौली ३	भरतपुर म.न.पा.-२८	पूर्ण वहादुर कुमाल	३/क ६५१	३/क ८७७	०	९	६	०	२	६	१२००००।०	२७६०००।०
१०	विना कुमारी कुमाल	मेघौली २	भरतपुर म.न.पा.-२८	मनिभद्र सापकोटा	२/क ५५	२/क ५५	०	१३	४	०	१	४	१५००००।०	१८००००।०

क्र.सं.	जसगाथनीको नाम, थर	उपभोक्ता		वावु / पतिको नाम	साविकको कित्ता नं.	हालको कित्ता नं.	जम्मा क्षेत्रफल				क्षतिपूर्ति दिने क्षेत्रफल		न्यूनतम मूल्यंकन प्रति कठ्ठा रु	भुक्तानी रकम	कैफियत
		साविक	हाल				विपाहा कठ्ठा	धुर	विगाहा कठ्ठा	धुर					
११	आना वहादुर कुमाल	मेघौली २	भरतपुर म.न.पा.-२८	बृद्धिराम कुमाल	२/क ५०१	२/क ७०८	०	१३	१९	०	१	१९	१५००००१०	२९२५००१०	
१२	आईती कुमाल	मेघौली ३	भरतपुर म.न.पा.-२८	पूर्ण वहादुर कुमाल	३/क ७२३	३/क ८६४	०	४	१२	०	१	१२	१२००००१०	१९२०००१०	
	जम्मा									०	१७	१२		२३४५२५०१०	
५) कालावञ्जर उपभोक्ता समिति															
१	भुमी कुमारी भन्ने भुनी कुमारी थापा	सा.सिस्वार २	भरतपुर २६	खड्ग वहादुर थापा	२/क १७	२/क २३४	०	२	०	०	२	०	३०००००१०	६०००००१०	
२	वावुराम पौडेल	सा.सिस्वार ६	भरतपुर २६	देव वहादुर पौडेल	६/ग १२१	६/ग १२१	०	२	०	०	२	०	३०००००१०	६०००००१०	
३	नरेश्वर कडेल	सा.सिस्वार ४	भरतपुर २६	बलिभद्र कडेल	४/ख ३१०	४/ख ३१०	०	८	१२	०	२	०	३०००००१०	६०००००१०	
४	सन्त वहादुर तामांग	सा.गुञ्जानगर ७	भरतपुर १८	वागकुटे तामांग	७/ख १२	७/ख १६३	०	१	०	०	१	०	३०००००१०	३०००००१०	
५	जयसरा थापा	सा.गुञ्जानगर ७	भरतपुर १८	नारान सिं थापा	७/ख ६२	७/ख १५७	०	५	०	०	२	०	३०००००१०	६०००००१०	
	जम्मा									०	९	०		२७०००००१०	
६) पाचपाण्डव उपभोक्ता समिति															
१	जगत वहादुर क्षेत्री	गर्दी-४	माडी न.पा.-१	धन वहादुर क्षेत्री	४/क १०८	४/क ४३५	१	६	१७५	०	६	१७५	१०००००१०	६८७५००१०	
७) वधौडा उपभोक्ता समिति															
१	फिरल महतो	वधौडा -६	माडी न.पा.-३	नकछेद महतो	६/क १६	६/क १६	०	७	१६	०	७	१६	१०००००१०	७८००००१०	
८) सिसवार उपभोक्ता समिति															
१	मोहन प्रसाद उप(ध्याय)	सिसवार ३	देवचौली २	टुक प्रसाद उप(ध्याय)	३/ख १८७	३/ख १८७	०	१०	०	०	२	०	२५००००१०	५०००००१०	
९) नन्दभाउजु उपभोक्ता समिति															
१	जीत वहादुर थारु	कोल्हूवा-४	मध्यविन्दु न.पा.-३	गोविन्द	४/ख १८४(९४१)	४/ख ९४८	०	२	२	०	२	२	१०००००१०	२१००००१०	
२	टेक वहादुर महतो	कोल्हूवा-४	मध्यविन्दु न.पा.-३	गोविन्द	४/ख १८४(९४१)	४/ख ९५२	०	२	३	०	२	३	१०००००१०	२१५०००१०	
३	सीता कुमारी महतो	कोल्हूवा-४	मध्यविन्दु न.पा.-३	हर्ष वहादुर	४/ख १८४(९४१)	४/ख ९५१	०	२	३	०	२	३	१०००००१०	२१५०००१०	
४	सुमीत्री थरुनी	कोल्हूवा-४	मध्यविन्दु न.पा.-३	छन्पुराम	४/ख १८४(९४१)	४/ख ९४९	०	२	२	०	२	२	१०००००१०	२१००००१०	

क्र.सं.	जम्माधनीको नाम, थर	उपाना		वावु / पतिको नाम	साविकको कित्ता नं.	हालको कित्ता नं.	जम्मा क्षेत्रफल				क्षतिपूर्ति दिने क्षेत्रफल		न्यूनतम मल्यांकन प्रति कठ्ठा रु	भुक्तानी रकम	कैफियत
		साविक	हाल				विपाहा कठ्ठा	विपाहा धुर	विगाहा कठ्ठा	धुर	कठ्ठा	धुर			
५	होम वहादुर थारु	कोल्हूवा-४	मध्यविन्दु न.पा.-३	गोविन्द	४/ख १८४(९४१)	४/ख ९५०	०	२	०	२	२	१०००००१०	२१००००१०		
६	नन्दलाल श्रेष्ठ	कोल्हूवा-७	मध्यविन्दु न.पा.-३	जगत वहादुर	७/क २०६	७/क २०६	०	४	०	१	१६	१०००००१०	१८००००१०		
७	टंक कुमारी पाण्डे	कोल्हूवा-७	मध्यविन्दु न.पा.-३	रेशमीराज पाण्डे	७/क ३३१	७/क ३३१	०	२	०	२	१६	१०००००१०	२८००००१०		
८	कलिया वोटे	कोल्हूवा-७	मध्यविन्दु न.पा.-३	घोले वोटे	७/क ९	७/क ९	०	७	०	१	११	१०००००१०	१५५०००१०		
९	टेकी कुमारी महतो	कोल्हूवा-७	मध्यविन्दु न.पा.-३	सिखाराम महतो	७/क ४१५	७/क ४१५	०	१९	०	१	५	१०००००१०	१२५०००१०		
१०	रमेश खनाल	कोल्हूवा-७	मध्यविन्दु न.पा.-३	श्रीभद्र खनाल	७/क २१८	७/क ५४९	०	६	३७५	०	३७५	१०००००१०	११८७५०१०		
११	शिला कुमारी महतो	कोल्हूवा-८	मध्यविन्दु न.पा.-३	वलिराम महतो	५/क ५२२	५/क ६३२	०	५	०	०	१७	३०००००१०	२५५०००१०		
१२	लक्ष्मी पाण्डे	कोल्हूवा-७	मध्यविन्दु न.पा.-३	रेशमीराज पाण्डे	७/क ३३८	७/क ३३८	०	४	०	१	४	१०००००१०	१२००००१०		
१३	होम वहादुर महतो	कोल्हूवा-७	मध्यविन्दु न.पा.-३	राम नारायण	७/क २९७	७/क ४९६	०	२	०	२	०	१०००००१०	२०००००१०		
	जम्मा									१	३		२४९३७५०१०		
१) गोसाईवावा उपभोक्ता समिति															
१	नैन कुमारी महतो	प्रसौनी-५	मध्यविन्दु न.पा.१५	धनिराम महतो	५/ २६८	५/ ९५६	१	१०	०	१	०	१२००००१०	१२००००१०		
२	जनक कुमारी थरुनी	प्रसौनी-३	मध्यविन्दु न.पा.१५	जोगमान थारु	३/क ६९	३/क २०८	०	८	१३५	०	१५	२४००००१०	१८००००१०		
३	विफल थारु	प्रसौनी-२	मध्यविन्दु न.पा.१५	पदम नारायण र थारु	५/२३३	५/ ५६७	०	७	०	१	०	१२००००१०	१२००००१०		
४	चित्त प्रसाद कोईराला	प्रसौनी-२	मध्यविन्दु न.पा.१५	डिल्लीराम कोईराला	२/क २६८	२/क ५६५	०	७	०	१	०	१२००००१०	१२००००१०		
	जम्मा									०	३		५४००००१०		
	कुल जम्मा									३	१९		११४९६५००१०		

अनुसूची १७
हस्तान्तरण र विधान दर्ता भएका मध्यवर्ती सामुदायिक वनको विवरण

१. हस्तान्तरण भएका मध्यवर्ती सामुदायिक वनको विवरण

उपभोक्ता समितिको नाम	गा.वि.स./न.पा.	सि.नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वनको नाम	ठेगाना	विधान दर्ता मिति	कार्योजना स्वीकृत मिति	नविकरण अन्तिम नविकरण	वनको क्षेत्रफल जम्मा क्षेत्रफल हे.	घरधुरी तथा जनसंख्या			
									घरधुरी संख्या	जनसंख्या	पुरुष महिला	
लोथर	मनहरी	१	श्री बम्हदेवी लामीडार	मनहरी गा.पा. - ६, म.	२०६३.१२.२१	२०६४.१२.३	२०७३.११.८	३७७.५०	५३६	१९०३	९२९	९७४
	पिप्ले	२	श्री ब्रम्हस्थानी	राप्ती न.पा. - १, चि.	२०५५.८.९	२०५५.८.१०	२०७४.७.८	१०२.४०	३६१	१९१२	९८४	९२८
		३	श्री जनशक्ति	राप्ती न.पा. - १, चि.	२०५८.१०.१९	२०६१.१०.१८	२०७४.७.८	५३.९०	३२८	१८१४	९२१	८९३
		४	श्री जयहरी जनचेतना	राप्ती न.पा. - १, चि.	२०५८.१०.१९	२०६८.१२.१९	२०७४.७.८	४९.१०	१३६	७९६	३९२	४०४
खगेन्द्रमल्ली	कठार	५	श्री शान्ती	राप्ती न.पा. - ३, चि.	२०५५.२.२१	२०५५.२.२१	२०७४.७.८	५७.२०	३३३	१०१८	१०१८	९२०
		६	जतथा	राप्ती न.पा. - ६, चि.	२०५५.२.२१	२०५५.८.१०	२०७४.३.१४	२६८.८७	८०६	४२५२	२१४४	२१०८
		७	श्री देवीथान	खैरेहनी न.पा. - १०, चि.	२०५७.७.२२	२०५८.६.१७	२०७४.३.१४	६७.३६	२५०	१४२०	७११	७०९
बुढिराप्ती	कुमरोज	८	श्री कण्ठेश्वरी	खैरेहनी न.पा. - १०, चि.	२०६४.६.१७	२०६५.७.२७	२०७४.३.१४	९३.१२	६५६	३५४१	१७३१	१८२०
		९	श्री कुचकुचे	खैरेहनी न.पा. - ११, चि.	२०५५.२.२१	२०५५.८.१०	२०७४.३.१४	१०९.७८	६६२	३६९४	१८१५	४६४१
		१०	श्री कुमरोज	खैरेहनी न.पा. - ११, चि.	२०५९.६.१४	२०६१.२.२३	२०६९.२.३१	४९८.००	१६८२	९३९०	४७४९	४६४१
मृगाकुञ्ज	बछौली	११	श्री जनकौली	रत्ननगर न.पा. - १९, चि.	२०६०.२.२९	२०६२.११.१७	२०७०.९.६	७७.४७	११८४	६५२०	३३६०	३१६०
		१२	श्री बाघमारा	रत्ननगर न.पा. - १७, चि.	२०५९.६.१७	२०५९.१०.१९	२०७०.०८.२०	२१५.००	१०१७	५१६३	२५५७	२६०६
		१३	श्री चित्रसेन	रत्ननगर न.पा. - ८, चि.	२०५९.६.१७	२०५९.१२.१४	२०७४.११.२३	१८५.०१	११९२	५७७	२९९१	२७२६
सिखौली	अमरापुरी	१४	श्री मिलीजुली	रत्ननगर न.पा. - ६, चि.	२०६१.९.१	२०६२.११.१७	२०७४.२.१९	४५.६६	१२२५	६६०६	३४३१	३१७५
		१५	श्री टिकौली	रत्ननगर न.पा. - ९, चि.	२०६१.२.२५	२०६२.७.७	५०७२.२.२९	७९.३५	७०६	३३३३	१६७८	१६५५
सिखौली	अमरापुरी	१	श्री सत्यहरियाली	गैडाकोट न.पा. - १७, न.	२०५४.१०.२३	२०५७.१.५	२०७४.१०.०५	२२७९.७२	११०७४.००	५७९९.००	२९४६५.००	२८५३४.००
		२	श्री नारायणी	गैडाकोट न.पा. - १७, न.	२०५४.१०.२३	२०५७.१.५	२०७४.१०.०५	६.५०	१२५	७३२	३७९	३५३

उपभोक्ता समितिको नाम	गा.वि.स./ न.पा.	सि. नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वनको नाम	ठेगाना	विधान दर्ता मिति	कार्ययोजना स्वीकृत मिति	नविकरण		वनको क्षेत्रफल हे.	घरथुरी तथा जनसंख्या		
							अन्तिम नविकरण	जम्मा क्षेत्रफल हे.		घरथुरी संख्या	जनसंख्या	पुरुष
सिसवार	रजहर	३	श्री भू-संरक्षण	देवचुली न.पा.- १७, न.	२०५६.१०.१४	२०५७.१.५	२०७४.३.१४	२८.७०	२१२	११७०	५९३	५७७
		४	श्री सिसवार	देवचुली न.पा.- १७, न.	२०५४.६.१५	२०५७.७.२२	२०७३.३.३०	५८.७०	१४७	८०५	४१६	३८९
		५	श्री कालिका	देवचुली न.पा.- १६, न.	२०५८.३.२७	२०६०.२.१२	२०७०.११.२७	२५.९०	३१७	१५७७	७८०	७९७
		६	श्री दिव्य	देवचुली न.पा.-	२०५४.१०.२३	२०५७.२.१८	२०७०.९.२१	१४२.७१	६०२	२६४१	१३२८	१३१३
		७	श्री मातृभूमि	देवचुली न.पा.- १३, न.	२०५४.६.१५	२०६४.११.२१	२०७०.११.२७	५३.७७	३२९	१५२४	७६५	७५९
		८	श्री नारायणी	देवचुली न.पा.- १४, न.	२०५४.६.१५	२०६४.११.२१	२०७१.१२.१०	५४.०१	२६०	११७७	६०३	५७४
		९	श्री प्रगति	देवचुली न.पा.- १५, न.प.	२०५४.६.१५	२०६४.११.२१	२०७१.१.२३	५१.५५	३८६	२००२	१०२५	९७७
		१०	श्री राजरत्न	कावासोती न.पा. १२, न.	२०५९.२.२८	२०६६.१०.१८	२०७३.७.२८	१४८.००	५३६	२७७	१३८६	१३३१
		११	श्री नमुना	कावासोती न.पा.- १३, न.	२०६३.४.२५	२०६५.६.२	२०७१.१०.१३	४०५.००	७५६	३७०२	१८९४	१८०८
		१२	श्री कुडौली	कावासोती न.पा.- ११, न.	२०५९.२.२७	२०६४.५.५	२०७०.१२.२६	७४.२२	३७०	१९१५	९६४	९५१
लामीचौर	पिठौली	१३	श्री कुमारवती आर्दश	कावासोती न.पा.- ११, न.	२०५५.३.२२	२०६५.१२.२८	२०७१.१२.११	८३.००	२३७	११४६	५८२	५६४
		१४	श्री शान्तीकुञ्ज	कावासोती न.पा.- १२, न.	२०५९.२.२१	२०६६.१०.१८	२०७३.३.३०	२८.१०	४८१	२३९६	११६०	
		१५	श्री शान्ति	कावासोती न.पा.- १३, न.	२०५८.१०.१८	२०७३.१२.१०	२०७३.३.३०	२३१.४०	३११	१६९१	८४३	
		१६	श्री कृष्णसार	कावासोती न.पा.- १०, न.	२०६३.१२.११	२०६५.११.५	२०७१.१०.१३	४६८.६०	८०५	३८८१	२०२४	१८५७
		१७	श्री गुन्द्रही ढकाहा	कावासोती न.पा.- १५, न.	२०५६.१०.१४	२०६९.५.१०	२०७३.३.३०	४६८.९०	१९९२	१२१४९	६२३७	५९१२
		१८	पर्यटकिय भुताहा	कावासोती न.पा.- १६, न.	२०६९.११.१५	२०६९.११.१५	२०७३.३.३०	१२.५२	८९	४८१	२५०	२३१
		१९	श्री पानबारी	मध्यविन्दु न.पा.- १२, न.	२०६३.४.११	२०६६.२.२५	२०७१.१२.१३	४९९.००	८४९	४३८६	२१४८	२२३८
		२०	श्री ठुलोपोखरा	मध्यविन्दु न.पा.- १२, न.	२०६३.४.११	२०७१.०९.२०	२०७३.३.३०	४५७.५५	५०३	३०६७	१४०२	१६६५
		२१	श्री टुंडीखेल	विनयी त्रिवेणी गा.पा.- १, न.	२०६३.४.११	२०६६.११.६	२०७३.३.३०	१२१.५०	१२४	८३३	४१६	४१७
		२२	श्री मरुबाबा	विनयी त्रिवेणी गा.पा.- १, न.	२०६३.४.११	२०६७.२.५	२०७३.३.३०	१९४.८५	१२४	८५७	४८५	३७२
त्रिवेणी	त्रिवेणी	२३	श्री तिनचुली	विनयी त्रिवेणी गा.पा.- १, न.	२०६३.४.११	२०६८.१०.११	२०७३.३.३०	१८५.५०	२३८	१३०३	६६८	६३५
		२४	श्री त्रिवेणी	विनयी त्रिवेणी गा.पा.- ६, न.	२०५९.११.१४	२०६७.२.२३	२०७४.१.११	४१५.८०	९१८	४७७५	२४२३	२३५२
		२५	शाान्ति	विनयी त्रिवेणी गा.पा.- ६, न.	२०७२.१२.२५	२०७२.१२.२५	२०७३.३.३०	२२१.१०	१०८	६३५	३२१	३१४
		२६	गुडरबाबा	विनयी त्रिवेणी गा.पा.- ६, न.	२०७२.१२.२५	२०७२.१२.२५	२०७३.३.३०	३११.५०	१०६	५६२	२८९	२७३

उपभूकुकु सलडरतकुकु नलड	गल.डर.स. / न.डल.	सर. नं.	डलडुडरुतुतु सलडुडलरडकुकु वनकुकु नलड	ठुगलनल	वरडलन डतल डरतु	करुडरडुऑनल सुतुडकुकु डरतु	नलडकरुण	वनकुकु कुषुतुरडलड डु.	घरतुडरुतु संडुडल	घरतुडरुतु तथल जनसंडुडल		
										जनसंडुडल	डुरुष	डलडरुतुल
डरणडलडलर	डरतडुर	१	शुतु डनडुडु	डरतडुर ड.न.डल. - ड, डर.	२०ॡड.१०.१ॡ	२०ॡड.१०.१ॡ	२०ॡड.१०.ॡ	ॡॡॡ.ॡॡ	११०१ॡ.००	ॡडॡ१ॡ.००	ॡॡॡॡॡ.००	ॡॡॡॡॡ.००
		२	शुतु नडरुऑरतु	डरतडुर ड.न.डल. - ॡ, डर.	२०ॡॡ.ॡ.ॡ.१ॡ	२०ॡ१.ॡ.१	२०ॡॡ.१०.०ॡ	ॡ२.०ॡ	३२३०	१ॡॡॡॡ	ॡॡॡॡ	ॡॡॡॡ
	गलतलनगर	३	शुतु डकुषरणकलु	डरतडुर ड.न.डल. - ॡ, डर.	२०ॡड.१२.३०	२०ॡ१.ॡ.१	२०ॡॡ.१०.०ॡ	१ॡॡ.००	ॡ२ॡ	१ॡॡॡ	११ॡॡ	११ॡॡ
	डरतडुर	ॡ	शुतु डलडुडुडु	डरतडुर ड.न.डल. - १३, डर.	२०ॡ३.ॡ.ॡ	२०ॡ३.१०.१ड	२०ॡॡ.०ड.१ॡ	ॡॡ.०३	ॡड१ॡ	२ड१ॡ	१ॡ१ॡ	१३१ॡ
डरतडुडुडु	डरतडुर	ॡ	शुतु डुडुडुडु	डरतडुर ड.न.डल. - १३, डर.	२०ॡड.३.२१	२०ॡड.११.११	२०ॡॡ.१०.०ॡ	२०ॡ.ॡ०	१ॡ३३	ड२ॡ	ॡॡॡॡ	३ड११
		ॡ	शुतु डरुडुडुडुडु	डरतडुर ड.न.डल. - २२, डर.	२०ॡॡ.१०.२३	२०ॡॡ.१०.२२	२०ॡॡ.११.२ॡ	३१.ॡ०	२१०	१ॡॡॡ	डॡॡ	डॡॡ
कुषुऑऑ	ऑऑऑऑ	ॡ	शुतु डुडुडुडु	डरतडुर ड.न.डल. - २३, डर.	२०ॡॡ.१०.२३	२०ॡ२.१.२	२०ॡॡ.०३.१ॡ	१ॡ१.ॡ०	१ॡ१	ॡॡ१ॡ	ॡॡ१ॡ	२३०ॡ
		ड	डुडुडुडुडु डररलडु	डरतडुर ड.न.डल. - २३, डर.	२०ॡॡ.११.१	२०ॡड.२.१ॡ	२०ॡड.०३.१ॡ	ॡॡ.ॡॡ	१११	ॡॡॡ	३३ॡ	३१ॡ
	डरतडुर	१	शुतु डलडलकुषुण	डरतडुर ड.न.डल. - २ॡ, डर.	२०ॡड.ॡ.१	२०ॡॡ.२.२ॡ	२०ॡॡ.१०.२१	ॡॡ.ॡ०	ॡ२ॡ	३ॡ३ॡ	१ॡॡॡ	१ॡॡॡ
		१०	शुतु डरररलडु डरतुडु	डरतडुर ड.न.डल. - २ॡ, डर.	२०ॡ१.१२.३०	२०ॡॡ.१२.३०	२०ॡॡ.१०.२२	१ड.ॡ०	३२ॡ	१ॡॡ३	डॡॡ	ॡॡ३
डुडुडुडु	डुडुडुडु	११	डलडलकल	डरतडुर ड.न.डल. - २ॡ, डर.	२०ॡॡ.ॡ.ॡ	२०ॡड.ॡ.१ॡ	२०ॡड.१३.१ॡ	१ॡ.ॡ१	ॡॡॡ	ॡॡॡ	१३ॡ१	१३ॡ१
		१२	शुतु सडलडलर	नलरलडु ड.न.डल. - २ॡ, डर.	२०ॡ२.११.१ॡ	२०ॡ३.३.३०	२०ॡ३.३.३०	१ॡॡ.१०	१ॡॡ	ॡॡॡ	२ॡॡ३	२ॡॡ३
कललडडुऑऑ	गुऑऑनगर	१३	डरतुडु डरतुडु	डरतडुर ड.न.डल. - २ॡ, डर.	२०ॡॡ.११.२ॡ	२०ॡॡ.०२.०ड	२०ॡॡ.१०.२१	१ॡॡ.ॡ०	३ॡॡ	२०ॡॡ	१०२३	१०२३
		१ॡ	डरलडु	डरतडुर ड.न.डल. - १ॡ, डर.	२०ॡ१.ॡ.२१	२०ॡ१.ॡ.३१	२०ॡ१.ॡ.३१	१२.००	ॡॡ.००	३ॡॡ	१ॡॡॡ	१ॡॡॡ
डलडुडुडुडु	गडुडु	१	शुतु गडुडुडु	डलडु ड.न.डल. - १, डर.	२०ॡॡ.१०.१ॡ	२०ॡॡ.३.१२	२०ॡॡ.३.१२	ॡॡॡ.००	१ॡॡॡ	ड०ॡॡ	ॡ०ॡॡ	३१ॡ१
		२	शुतु सुडुडुडुडु	डलडु ड.न.डल. - ॡ, डर.	२०ॡॡ.१०.२३	२०ॡॡ.०२.०ॡ	२०ॡॡ.०२.०ॡ	ॡॡॡ.००	३३ॡॡ	१ॡॡॡ	ड०ॡॡ	ड०३ड
डुडुडु	कलडुडुडुडु	३	शुतु कलडुडुडुडु	डलडु ड.न.डल. - ॡ, डर.	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	२०ॡॡ.११.२ॡ	ॡॡॡ.००	१ॡ०३	ॡॡॡ	३१ॡ३	३ॡॡ३
		ॡ	शुतु डररनगर	डलडु ड.न.डल. - ॡ, डर.	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	ॡ.ॡ१	ॡ३	३११	११३	११ड
डुडुडुडुडु	डुडुडुडुडु	ॡ	शुतु गुडुडुडुडुडु	डलडु ड.न.डल. - ॡ, डर.	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	२०ॡॡ.ॡ.१ॡ	२ॡ.ॡ०	डॡॡ	ॡॡॡ	२ॡॡ	२ॡॡ
		ॡ	डरुडु	डलडु ड.न.डल. - १०, डर.	२०ॡ३.ॡ.२ड	२०ॡ३.ॡ.२ड	२०ॡ३.ॡ.२ड	ॡॡॡ.२ॡ	३डॡ३	३डॡ३	११.ॡॡ	१डॡॡ
डुडुडुडुडु	डुडुडुडुडु	ॡ	शुतु डुडुडुडु	डलडु ड.न.डल. - ड, डर.	२०ॡ०.१.ॡ	२०ॡ३.ॡ.२ड	२०ॡ३.ॡ.२ड	ॡॡॡ.००	ॡ१ॡ	३०१ॡ	१ॡडॡ	

उपभोक्ता समितिको नाम	गा.वि.स./ न.पा.	सि. नं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वनको नाम	ठेगाना	विधान दर्ता मिति	कार्ययोजना स्वीकृत मिति	नविकरण अन्तम नविकरण	वनको क्षेत्रफल जम्मा क्षेत्रफल हे.	घरधुरी तथा जनसंख्या			
									घरधुरी संख्या	जनसंख्या	पुरुष महिला	
निर्मलढोरी	ढोरी	६	वनशक्ति	सुवर्णपुर गा.पा.- २, प.	२०६९.५.१७	२०७१.५.१६		४९९.००	५८५	३५४२	१८३४	१७०८
		७	सरास्वती	सुवर्णपुर गा.पा.- १, प.	२०६९.४.२२	२०७०.०८.१९		१९७.९०	३३२	१९५४	९९९	९५५
		८	शनिश्चरे	सुवर्णपुर गा.पा.- १, प.	२०६९.५.१७	२०७०.१०.२६		१९५.५०	२०९	११८८	६२०	५६८
		९	शिकारीवाँस	सुवर्णपुर गा.पा.- ३, प.	२०७१.५.१३	२०७१.५.१३		४९९.००	१४५	८६१	४५०	४११
		१०	वेतघारी म.सा.वन.	सुवर्णपुर गा.पा.- ३, प.	२०७०.६.१७	२०७१.५.१६		४९८.७५	१९६	१०५६	५५७	४९९
		११	श्री ओडार	सुवर्णपुर गा.पा.- ३, प.	२०५६.१०.१४	२०७२.६.७		२९५.००	१०२	५९५	२९७	२९८
								४७०७.५९	९५३२.००	५०३६९.००	२५६६४.००	२४७०५.००
						१३४१८.८५	४२८८६.००	२२३५५५.००	११३७२०.००	११००३५.००		
कार्ययोजना वनाउन बाकी वनहरू												
मेघौली	मेघौली	१	श्री बर्दाहा	भरतपुर म.न.पा.- , चि.	२०५४.१०.२३							
केरुङ्गा	जगतपुर	२	संयुक्त राप्तिढूँ	भरतपुर म.न.पा.- २५, चि.	२०७२.१२.२६			४७.२०	४५९	२३१०	११९६	१११४
बघौडा उप	बघौडा	३	हरियाली महिला	माडी न.पा.- ५, चि.	२०७०.१२.२७			२.११	११३	६२३	३०५	३१८
अयोध्यापुरी	अयोध्यापुरी	४	श्री टम्टाअनार	माडी न.पा.- ९, चि.	२०५९.२.२८		२०७४.१.२२	४३५.००	४५६	२३८९	१२६१	११२८
निर्मलढोरी	निर्मलढोरी	५	श्री रामबुद्ध	सुवर्णपुर गा.पा.- ३, प.	२०६४.८.३			४७५.८४	२६५.००	१५४६.००	८१४.००	७३२.००
अयोध्यापुरी	अयोध्यापुरी	६	श्री गोविन्देश्वर	माडी न.पा.- ९, चि.	२०७३.११.८			२५.२२	६०७	३१९४	१६५७	१५३७
केरुङ्गा	शुक्रनगर	७	दोभान	भरतपुर म.न.पा.- चि	२०७२.१२.२५							
विधान वनाउनु पर्ने वनहरू												
खगोन्द्रमल्ली	कठार	१	श्री राप्ती लोककल्याण					४०४०.८५	१२९६८६.००	६७५९८७.००	३४३९२२.००	३३२६६५.००
सिखौली	अमरापुरी	२	पितौजी									
रेवा	कल्याणपुर	३	श्री गौरीनगर									
पाँचपाण्डव	गर्दी	५	श्री गर्दीधुव									

अनुसूची १८ निजी वनको विवरण

क्र.सं.	दर्ता मिति	दर्ता गर्ने व्यक्तिको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल	बुझारोपण गरिएको बर्ष	प्रजाति विरुवा संख्या	सेक्टर
१	२०५७३११९	श्री लक्ष्मण कुमार श्रेष्ठ	जगतपुर ४, चितवन	१-०-०	२०५१	सिसौ १३०० बकैना १२५	कसरा
२	२०५७१११७	डण्डपाणी काफ्ले	मेघौली ९, चितवन	१-०८-१०	२०५०	सिसौ, बाँस, डालेघाँस, अश्वगन्ध, कुरीलो, गुजरगानो, ५७००० जडिबुटि समेत	
३	२०६७१०१३	कर्मा छोसाङ गुरुङ्ग	मेघौली ४, तिचवन	३-०७-१६	२०६७	सिसौ १००, सिमल २५, बकाईनो ५०, खयर १००, रातु चन्दन २०००, झी पलईपिल ५०, लिची १००, आँप २५	
			जम्मा	५-१६-०६			
४	२०५७१२१	शंकर चौधरी	बछौली ५, चितवन	०-०८-१४	२०४६	सिसौ, सिमल, टिक १८०६	सौराहा
५	२०५७१२१	रामजी चौधरी	बछौली ५, चितवन	०-०८-१४	२०४०	सिसौ, सिमल, टिक १८०८	
६	२०५७१२१	निलकुमार चौधरी	बछौली ५, चितवन	०-०८-१४	२०४०	सिसौ, सिमल, टिक १८०५	
७	२०५७१२१	शंकर, रामजी, निलकुमार चौधरी	बछौली ५, चितवन	१-०३-०७	२०४०	आँप, अस्ता, सल्लो सिसौ, सिमल, टिक ५९५	
८	२०५९११४	मन्दिरा देवी धुनु श्रेष्ठ (वन्त)	काठमाण्डौ १६	१-१२-०८	२०४८	खयर ३२३	अमलटारी
९	२०५९११४	गोमादेवी सेडाई	भण्डारा ९, चितवन	०-०५-१८	२०५०	खयर २३०	
१०	२०५८१२१	लक्ष्मी गुरुङ्ग	जम्मा रजहर ४, नवलपरासी	४-०७-१५ ०-१०-००	२०५०	सिसौ ५००	
११	२०७३३२०	युवराज न्यौपाने	हंसपुर गा.वि.स, ३ कास्की	१-११-११/४	२०७०-२०७३	सिमल ७, सिरिस ३, सिसौ ५, बकाईनो १५०, मलुसियन साल ७००, पायलेनिया, कटहर, आँप, लिचि, मेघनी, टिक ८०५	
			जम्मा	२-०१-११/४			
१२	२०६११११७	भीम बहादुर क्षेत्री	ठोरी १, पर्सा	१-०५-१३	२०४८, २०५६	सिसौ ९२५ (२०४८सालको) सिमल १२४	बगाई
			जम्मा	१-०५-१३			
			कुल जम्मा	१३-१०-१५/४			

अनुसूची १५ कबुलियती वनको विवरण

क्र.स.	कबुलियती वनको नाम	ठेगाना	क्षेत्रफल (हेक्टर)	मिति		अबधि बर्षमा	नविकरण		कार्य समिति			घरधुरी संख्या	जनसंख्या		कैफियत	
				हस्तान्तरण	म्याद सकिने		पहिलो	दोश्रो गर्नु पर्ने	पुरुष	महिला	जम्मा		पुरुष	महिला		जम्मा
१	घट्टे वगर क	मनहरि २, मकवानपुर	७.२	२/४/२०५६	३/३०/२०९४	४०	२०५९/०६०	२०६५/०६६	५	२	७	७	१९	२५	४४	
२	घट्टे वगर ख	मनहरि २, मकवानपुर	६.४	२/५/२०५६	३/३१/२०९४	४०	२०५९/०६०	२०६५/०६६	६	१	७	७	३१	२३	५४	
३	घट्टे वगर ग	मनहरि २, मकवानपुर	६.०८	२/६/२०५६	४/१/२०९४	४०	२०५९/०६०	२०६५/०६६	१	५	६	७	३१	३१	६२	
	जम्मा		१९.६८						१२	८	२०	२१	८१	७९	१६०	

नोट: जिल्ला वन कार्यालय मकवानपुरबाट वन ऐन, २०४९ तथा वन नियमावली २०५१ बमोजिम हस्तान्तरण भएको कबुलियती वन निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भए पछि मध्यवर्ती क्षेत्रमा परेकाले जिम्मेवारी सरी आएको ।

अनुसूची २०
मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित सहकारी संस्थाहरूको २०७५ असार महिना सम्मको प्रगति विवरण

क्र. सं.	संस्थाको नाम	दर्ता नं	उपभोक्ता समिति	शेयर सदस्य संख्या			शेयर पूजा रू	संस्थाहरूको बचत रू	संस्थाहरूको लगानीमा रहेको रकम रू	ऋण लगानी गरका क्षेत्रहरू र रकम रू				
				महिला	पुरुष	संस्थागत				जम्मा	कृषि क्षेत्र	उद्योग, व्यवसाय क्षेत्र	व्यापार	वायोग्यास
१	पिप्लो मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	३०४०५१६०	लोथर	३६०	२०१	३३	५९४	१७१६१००	५८४२८१६	८३३६९५	४३१६८४७	१२९५०५६	४३१६८४	०
२	कठार मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	२६७०५८१०५९	खगेन्द्रमल्ली	८५६	८३५		१६९१	५२७०८००	२०६८५८७६	३०५५५५०	२१८१६४२२	२०६६८५०		२०१७१६७
३	भण्डारा मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	२३६१०५८१०५९	खगेन्द्रमल्ली	४५२	२४८		७००	५०००००	११५०००००	९८०००००	३९२००००	१९६००००		९८००००
४	अन्नपूर्ण मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	३८३१०६२१६३	बूढीरानी	९०५	६०६		१५११	१८९६६००	११०५३८७९	१८३५७७१	१४६८६१६१	९१७८८५	०	९१७८८५
५	मृगकुञ्ज मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	४०५६२१६३	मृगकुञ्ज	१८८६	१००७		२८९३	११३४९३००	८०५१९६३७	१०३५९९७९४	६२१५९८७६	१०३५९९७९४	५१७९६८९.७	५१७९६८९.०
६	पटिहानी मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	२३६१०५८१०५९	पटिहानी	५८९	४२४		१०१३	४५५२७००	११९६८९८०	१६८५१०००	४२१२७५०	२५२७६५०		१६८५१००
७	केरुङ्गा मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	६६९१०६३१६४	केरुङ्गा	१००	१०७	२	२०९	५७६९८००	३७४९८५३	८८७३५९३	३५४९४३७	१००००००	०	७७४७१९
८	मेघौली मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५०६१०६२१०६३	मेघौली	१०००	११००		२१००	१०३३२७०	५४४६५६८	८१२५८०५	३५०००००	२३०००००		२५८०५
९	दिव्याञ्ज मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	९४११०६७१६८	कालाबञ्जार	२९६	९५		३९१	७७६२००	२७०१४१३	४८६९९६८	१९४७९८७	९७३९९४		९७३९९४
१०	अमरापुरी मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१६४१०५८१०५९	सिखौली	२८९	२२९		५१८	१४५००००	६५३४५००	८८६७०००	३५४६८००	१७७३४००		८८६७००
११	रजहर मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	२२८१०५८१०५९	शिसवार	८३८	३८१	२	१२२१	१८२४२००	१०४८४४१८	१५३५३५६१	४६०६०६८	१५३५३५६	०	३०७०७३
१२	लामीचौर मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५१११०६२१०६३	लामीचौर	१९९	१७१		३७०	१३३०००	५२४८०२	६९३१२५	६०००००	०	०	०

क्र. सं.	संस्थाको नाम	दर्ता नं	उपभोक्ता समिति	शेयर सदस्य संख्या			शेयर पूजी रु	संस्थाहरूको बचत रु	संस्थाहरूको लगानीमा रहेको रकम रु	ऋण लगानी गरेका क्षेत्रहरू र रकम रु				
				महिला	पुरुष	संस्थागत				जम्मा	कृषि क्षेत्र	उद्योग, व्यवसाय क्षेत्र	व्यापार	वायोमयास
१३	अमलटारी मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५५०१२०७०१७	अमलटारी	१०५	१३४		३१२०००	७६४८८६	३३१५१८०	६६३०२४	१६५७५९०	६६३०३६	१९८९१०	१३२६२०
१४	कोहवा मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१३३१०५९१०६०	नन्दाभाजु	२१८	१२२	९६	३२९२१८	१२७४३३१	२९७३२५	२९७३२२	७४३३०६	४४५९८३	०	१४८६६१४
१५	गोसाइवावा मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५२४१०६२०६३	गोसाइवावा	३०६	१३९	१४	८९८००	६८६६४९९	८५६०४००	३४२४१६०	३४२४१६०	८५६०४०		८५६०४०
१६	दाउन्नेदेवी मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५२७१०६२०६३	दाउन्नेदेवी	३३	७०		१०३००	५५०३४२	७०००००	४२००००	१४००००	७००००	३५०००	३५०००
१७	त्रिवेणी मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	५१७१०६२०६३	त्रिवेणी	४९०	२८६		२१७०७००	९२५६७५७	१६८९९६४६	६७५९८५८	५०६९८९३	१६८९९६४	०	३३७९९३१
१८	कृषक उपकार मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१७५१०५७१०५८	पाचपाण्डव	१७७६	१८७८	८१	१४६२६१००	१२६३५५३४५	१३५२३८४११	४४७९७०१	७५९०७०५४	१४११३९९८		४०७३७५९८
१९	बघौडा मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	११३९१२०७०१७	बघौडा	६१३	३७९		१५४९००	६५७१५२२	१०३३६६७०	२१८८४७०	५३५५९००	२००५०००	८२३००	७०५०००
२०	रेवा मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	६१६१०६३१६४	रेवा	१६०	२२७		२५६५००	१५४६९९२	६७१८८००	२६०७५२०	१९०७७००	१३०३७६०	३२५९४०	६५१८८०
२१	अयोध्यापुरी मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	६८३१०६३१६४	अयोध्यापुरी	५८८	४५४		५१५९६००	१८३६९५९३	३२५७००००	१३०२८०००	८१४२५००	६५१४०००	१६२८५००	३२५७०००
२२	सृजना मध्यवर्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	१८२१०६५१६६	निर्मलटोरी	१३४	१६०		१३२०९००	४८६६४५८	८६६६०००	३४६६४००	३३७९८००	१२९९९००	४३३३०	४७५५७०
२३	हमार दीगो गाउँ पर्यटन सहकारी संस्था लि.	५५७१०७०१०७१	अमलटारी	१३१	८९	२	४३१०००	१५७१२९६	४५६९३८६	७५००००	२००८०००	६५३३००	२७००००	८८८०८६
	जम्मा			१२३२४	९३४२	२३०	६११३२९८८	३४९६५८३६३	४६५१२८९१०	१६६९४६८०३	१६१५३००४३५	५८८९४५८०५	८६३९००३७	६९११८४७

अनुसूची २१

स्थापनाकाल देखि हालसम्मको पर्यटक र राजश्व विवरण

क्र.सं.	आ.व.	पर्यटक	आ.व.	राजश्व
	०२९/३०	०	०२९/३०	१७२९
	०३०/३१	०	०३०/३१	६१५५४
१	०३१/३२	८३६	०३१/३२	१४०२९८
२	०३२/३३	२२०६	०३२/३३	२०१४२१
३	०३३/३४	५०२१	०३३/३४	२३९६८२
४	०३४/३५	५५४७	०३४/३५	४०६१६९
५	०३५/३६	८३२५	०३५/३६	७३३४४०
६	०३६/३७	६२९०	०३६/३७	८१६००२
७	०३७/३८	१२५०३	०३७/३८	७५४२०१
८	०३८/३९	११२१८	०३८/३९	११४५४३०
९	०३९/४०	११६०२	०३९/४०	११६७२५०
१०	०४०/४१	११७७४	०४०/४१	१५२०७७७
११	०४१/४२	१४६०६	०४१/४२	१७७०८४७
१२	०४२/४३	१४१५६	०४२/४३	२१७५४२०
१३	०४३/४४	२५४४०	०४३/४४	२४५६७९५
१४	०४४/४५	३८५६५	०४४/४५	३३७०१३९
१५	०४५/४६	४४८८७	०४५/४६	४७५९५६५
१६	०४६/४७	४५६०२	०४६/४७	१३४४९९१०
१७	०४७/४८	४३७५०	०४७/४८	२०१०५०००
१८	०४८/४९	५५३३५	०४८/४९	२७१५७१४४
१९	०४९/५०	५५४४२	०४९/५०	३९६८०४९९
२०	०५०/५१	५८९९४	०५०/५१	३६०७१२९८
२१	०५१/५२	६४७४९	०५१/५२	४१५२७३६७
२२	०५२/५३	८३८९८	०५२/५३	४६८७८३४६
२३	०५३/५४	९६०६२	०५३/५४	४८२९०६६२
२४	०५४/५५	१०४०४६	०५४/५५	४८१५०१९२
२५	०५५/५६	१०५८८४	०५५/५६	५४५४३७७७
२६	०५६/०५७	११७५१२	०५६/५७	५१५३७८६४
२७	०५७/०५८	१०६२५४	०५७/५८	७४३०२८०१
२८	०५८/५९	५८३१७	०५८/५९	४१८८७४१६
२९	०५९/६०	४८९२१	०५९/६०	३०८३११९९
३०	०६०/६१	५७८७६	०६०/६१	४००६०७७०
३१	०६१/६२	४२६५४	०६१/६२	२८०३३०१२
३२	०६२/६३	५४३९५	०६२/६३	३७९७९५३६
३३	०६३/६४	८११७१	०६३/६४	४७७३२०९३
३४	०६४/६५	१०५८४४	०६४/६५	५८८४३१००
३५	०६५/६६	११४३८४	०६५/६६	६२७५७५७६
३६	०६६/६७	११५१८१	०६६/६७	६१०१७६८१
३७	०६७/६८	१४६६६२	०६७/६८	८३१४५९३६
३८	०६८/६९	१७०११२	०६८/६९	९९८९६१४८
३९	०६९/७०	१५३७४९	०६९/७०	२११५२१६७१
४०	०७०/७१	१७३४२५	०७०/७१	२४६८७१२०१
४१	०७१/७२	१७८२५७	०७१/७२	२४६२३७६५८
४२	०७२/७३	८७३९१	०७२/७३	११६८५३७१०
४३	०७३/७४	१३७१२५	०७३/७४	१९७२४४६६७
४४	०७४/७५	१५२६७१	०७४/७५	२२७०००१२८.७१
	जम्मा	३०२८६३९		२३६१३२९०८१.७१

अनुसूची २२
पर्यटक विवरण आ.व. २०७४/७५ (२०७४ श्रावण देखि २०७५ असार मसान्तसम्म)

क्र. सं.	महिना	सौराहा		घटनाई		कसरा पुलगेट / देबनगर		वनकट्टा		भिम्ले मेघौली		लौखानी		अमलटारी		कुजौली		जम्मा		जम्मा				
		वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.					
१	श्रावण	४४९४	३३२																	६५२२				
२	भाद्र	२८०९	३११			२६५	५	७०	४	०	२२	४	०	१	२८	०				३४४				
३	आश्विन	७४२८	१०४९	१४५८	१३	७१	२७	२२७	३३	०	१०१	२	२६	२६२	४	५८	०	०	११८१	११९६९				
४	कार्तिक	१०९२२	१७४२	२४३५	२७	१२	१६९३	१५	३५८	०	७४	३१	३०	१७	४८८	१५	६९	७	१३२६७	३०४६				
५	मंसिर	७८५३	६७८	१९३२	१२	३	६४६	२५	११५	०	४७	७	४७	३६२	६	२४	१	६	९३३३	२४५४				
६	पौष	५४६६	२१३२	३६२०	२	४	६४४	१०२	६५	०	३१२	३८	२०	१८५	२	१३३	३	०	६७३६	४७५४				
७	माघ	६०८५	५१९	२८९२	९	६	२५८	२०	३९३	०	१४७	३६	२१	८९	३	११३	०	०	६९५३	३७१०				
८	फाल्गुन	९२२४	१०२०	३५७८	७	५	८६७	२८	४५५	०	११७	२६	३४	७२	१३	१०	०	८	११३४२	४३६६				
९	चैत्र	९९९२	१५६०	३६४५	२३	३१	११६८	६४	३८२	०	१३६	३१	४५	१३६	१३	९३	२	०	१२७३२	४४८७				
१०	बैशाख	९२८७	२४२५	३९५५	५	८	८५०	१००	१०८	३	१७७	३१	३	३२०	२३	१६१	०	७	१११२३	२७२८				
११	जेठ	४८३३	४१७३	१८७९	५	१	२५१	२२८	३६	०	१९३	४	१६	११४	५९	३९	०	०	५४३६	४७७७				
१२	आषाढ	४३०८	१३७१	६७८	३	३	१०८	७८	६	०	५५	३	४	४	६	५	०	०	४५५०	१५११				
	जम्मा	८२९७	१७३१२	२७०१५	१०६	२	१०४	७४६९	६९२	३४५०	७५१	३	२८०	४६३५	१४३८	२०९२	७	२४१	२७२४	१४०	१०२	९८९६	३४०५०	१५२६७१

लिङ्ग अनुसारको विवरण

क्र. सं.	महिना	पुरुष		महिला		कुल	
		वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.	वि. सं.	रु. सं.
१	श्रावण	३२१७	३३०५			३२१७	६६१२
२	भाद्र	१६९४	१६७३			१६९४	३३६७
३	आश्विन	४६३३	५३०२			४६३३	९९३५
४	कार्तिक	६४९८	७८७१			६४९८	१४३६९
५	मंसिर	४९९६	५५४७			४९९६	१०५४३
६	पौष	५२०१	६०१७			५२०१	११२१८
७	माघ	४३८९	५१०७			४३८९	९४९६
८	फाल्गुन	६२२७	७५९५			६२२७	१३८२२
९	चैत्र	६९७५	८२२२			६९७५	१५१९७
१०	बैशाख	७३१८	८३४९			७३१८	१५६६७
११	जेठ	५०५१	५८३४			५०५१	१०८८५
१२	आषाढ	३००८	३३४९			३००८	६३५७
	जम्मा	५९१२७	६८१७१			५९१२७	१३६३४८

अनुसूची २३
राजसुव वलवरण २०१३/०११

क्र. सं.	शलरुवक	शुरवलण	डरड	अरलवलन	करलकक	डरडलसर	डुवल	डरड	डरडललुन	कुकतुर	वलशरड	कुकषुठ	अडरड	कतुडर
१	डुरवशर शुलुक	ॡ३१२००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००	११०६३३००००
२	सुवलरी शुलुक (सडररी)	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००
३	सुवलषर डुररतन डरडु	२००००००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००	११३३१००
ॠ	डुररडु डेरुकर	११३३१००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००
ॡ	डुंगर गलडु वरलुवर	११३३१००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००
ॢ	वन डुवलवर	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००
ॣ	डरररी डरडर	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ
।	डरर डरडरडु	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ	ॠॠॠॠॠ
॥	वलकुष	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००
क)	वन कुषतुर अरड कतुडर	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ	ॡॡॡॡॡॡ
१०	डुवलडरतुर डररड	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००
११	नुरररक डररड कतुडर	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११	१११११११
१२	डुवलडु	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००	०००
१३	डु. अ. कर	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००
ख)	वन कुषतुर डररड कतुडर	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००
कुल	कतुडर कतुडर (क+ख)	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००	१००००००

आ.व. २०७४।०७५ स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम निकुञ्जको मध्यवर्ती तर्फबाट (ध्यात्रवृत्ति बुझिलिएको भरपाई)

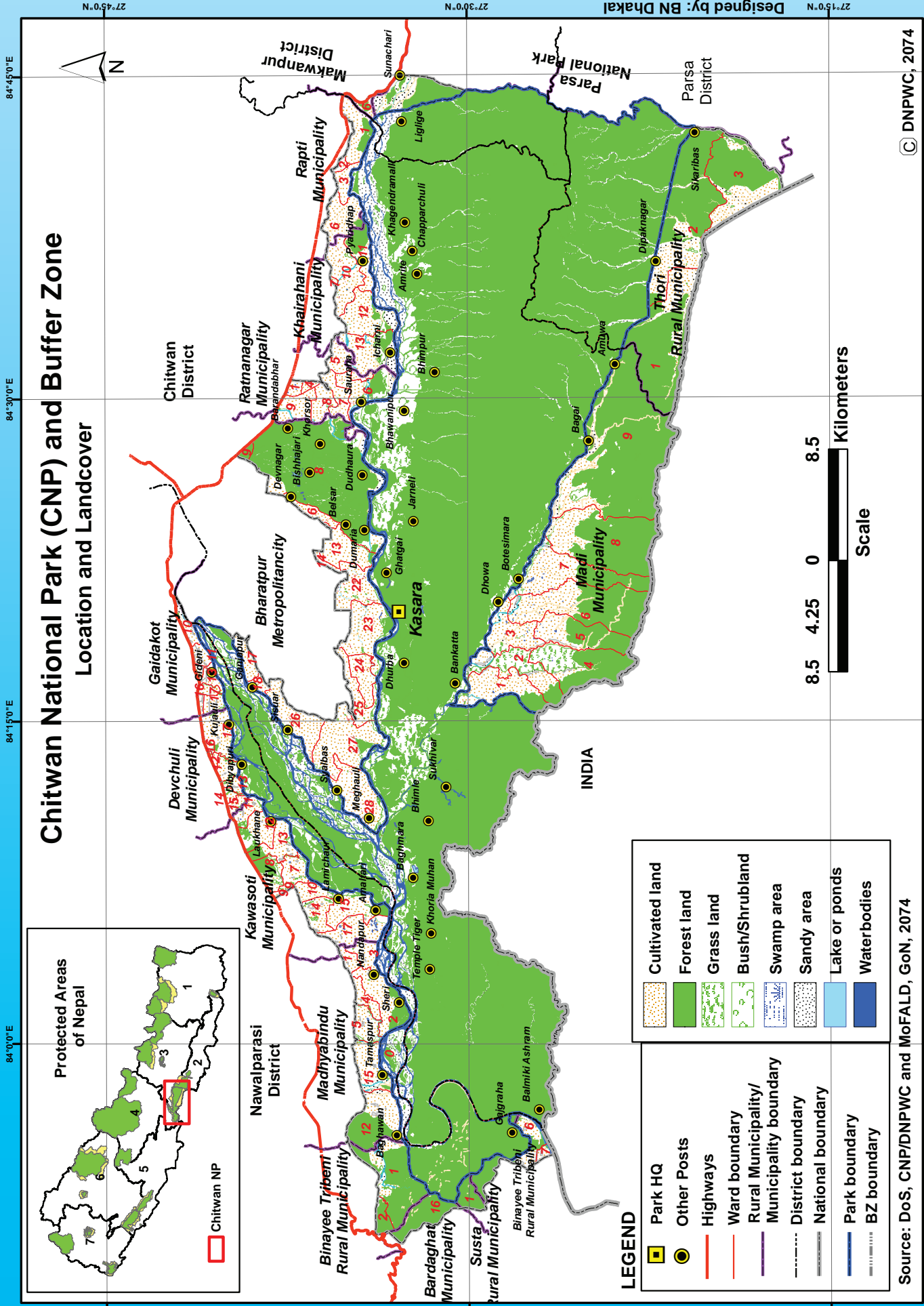
अनुसूची २४

क्र.सं	उपभोक्ता समिति	विद्यार्थीको नाम	विद्यालयको नाम	अभ्यस्त कक्षा	ठेपाना	मृतक वा घाइतेको नाम	नाता	घटनाको विवरण	घटना मिति	पाउने छात्रवृत्ति रकम
१	पाचपाण्डव	अनु बोट	श्री सोमेश्वर उ.मा.वि. माडी ३, चितवन	१२	माडी न.पा.१, चितवन	चन्ने बोट	हजुरबुवा	गैडाको आक्रमणबाट मृत्यु	२०६५।१०।१४	१००००।-
२	अयोध्यापुरी	स्मृती काफ्ले	श्री जनजीवन उ.मा.वि. माडी ११, चितवन	१२	माडी न.पा.१०, चितवन	शालीग्राम काफ्ले	बुवा	बाघको आक्रमणबाट मृत्यु	२०६०।१।७	१००००।-
३	अयोध्यापुरी	विक्रम तिमिल्लीना	श्री प्रेमवस्ती उ.मा.वि. भरतपुर म.न.पा.७, चितवन	११	माडी न.पा.७, चितवन	सिता तिमिल्लीना	आमा	बाघको आक्रमणबाट मृत्यु	२०६२।०५।१४	१००००।-
४	केरंगा	रिना वि.क.	श्री सरस्वती मा.वि. भरतपुर म.न.पा. २३, चितवन	७	भरतपुर २३, चितवन	तारादेवी वि.क.	हजुरआमा	बाघको आक्रमणबाट घाइते	२०७२	१००००।-
५	बुढीराप्ती	स्मृती उदास	श्री बुद्धज्योति बोडिड. स्कूल र.न.पा. ४, चितवन	१०	रत्ननगर न.पा. ४, चितवन	टेकबहादुर उदास	बुवा	बाघको आक्रमणबाट मृत्यु	२०६२।४।२	१००००।-
६	बुढीराप्ती	स्वीकृती उदास	श्री बुद्धज्योति बोडिड. स्कूल र.न.पा. ४, चितवन	७	रत्ननगर न.पा. ४, चितवन	टेकबहादुर उदास	बुवा	बाघको आक्रमणबाट मृत्यु	२०६२।४।३	१००००।-
७	मेघौली	प्रियम कुमाल	श्री सरस्वती मा.वि. जीतपुर चितवन	५	भरतपुर म.न.पा. २८, चितवन	संगले कुमाल	बुवा	हात्तीको आक्रमणबाट घाइते	२०७२।१२।२५	१००००।-
८	बघौडा	संगिता महतो	श्री माडी मा.वि. माडी.न.पा. १.६, चितवन	९	माडी न.पा. ३, चितवन	माया महतो	बुवा	भालुको आक्रमणबाट मृत्यु	२०६९।२।१२	१००००।-
९	मृगकुञ्ज	सुजन श्रेष्ठ	श्री मिलेज पब्लिक ई. बो. स्कूल, रत्ननगर ६, चितवन	८	रत्ननगर न.पा. ५, चितवन	लक्ष्मी श्रेष्ठ	आमा	गैडाको आक्रमणबाट मृत्यु	२०७३।१०।१५	१००००।-
१०	वरण्डाभार	सुजन नेपाली	श्री हिमालय दण्डपाणि न्यौपाने उ.मा.वि. भ.उ.म.न.पा. २०, चितवन	१०	भरतपुर म.न.पा. ६, चितवन	हनुमान साकी	हजुरबुवा	बाघको आक्रमणबाट मृत्यु	२०७०।१।२६	१००००।-
११	वरण्डाभार	स्वस्तीका आलेमगर	सहिद स्मृति मा.वि. भरतपुर उ.म.न.पा. २२, चितवन	८	भरतपुर म.न.पा. ६, चितवन	भिमबहादुर आलेमगर	बुवा	बाघको आक्रमणबाट मृत्यु	२०७०।०१।२६	१००००।-
१२	निमलठोरी	विमल तिमिल्लीना	श्री इमानुथल इ.स्कूल, दिपकनगर २, पर्सा	३	सुवर्णपुर गा.पा. २ पर्सा	बलबहादुर तिमिल्लीना	नाती	हात्तीको आक्रमणबाट मृत्यु	२०६७।९।७	१००००।-
१३	गोसाइबाबा	प्रविन चौधरी	श्री शान्तीकिरण अंग्रेजी स्कूल नवलपरासी	३	मध्यविन्दु न.पा. १५ न.प.	बलीराम चौधरी	बुवा	बदेलको आक्रमणबाट घाइते	२०६९।सा.साल	१००००।-
१४	गोसाइबाबा	वर्षा चौधरी	श्री शान्तीकिरण अंग्रेजी स्कूल नवलपरासी	७	मध्यविन्दु न.पा. १५ न.प.	बलीराम चौधरी	बुवा	बदेलको आक्रमणबाट घाइते	२०६९।सा.साल	१००००।-
१५	पटिहानी	सुमित्रा पाठक	श्री लक्ष्मी मा.वि. जगत्पुर चितवन	१०	भरतपुर २२ चितवन	भावना पाठक	आमा	गैडाको आक्रमणबाट घाइते	२०७१।६।२४	१००००।-
१६	पटिहानी	सन्देश ओझा	श्री ब्राइटस्टार आ.मा.वि. पटिहानी चितवन	१०	भरतपुर १३ चितवन	विष्णुदाहाल ओझा	आमा	गैडाको आक्रमणबाट घाइते	२०६५।१।११	१००००।-
१७	नन्दभाउजु	अमृता श्रेष्ठ	श्री सरस्वती मा.वि. गोछडा नवलपरासी	९	मध्यविन्दु न.पा. ३ न.प.	लोक व.श्रेष्ठ	बुवा	गैडाको आक्रमणबाट घाइते	२०७३।६।१	१००००।-
१८	नन्दभाउजु	अनिता गुरौ	श्री जनता मा.वि. नवलपरासी	८	मध्यविन्दु न.पा. ३ न.प.	उत्तमराज गुरौ	बुवा	गैडाको आक्रमणबाट घाइते		१००००।-
१९	अमलटारी	सपना महतो	श्री टाइगरटप्स प्रे स्कूल नवलपरासी	२	कावासोती १५ नवलपरासी	बुटिकुमारी महतो	नातीनी	गैडाको आक्रमणबाट मृत्यु	२०७३।१।२०	१००००।-
२०	अमलटारी	आकास महतो	श्री टाइगरटप्स प्रे स्कूल नवलपरासी	६	कावासोती १५ नवलपरासी	बुटिकुमारी महतो	नाती	गैडाको आक्रमणबाट मृत्यु	२०७३।१।२०	१००००।-

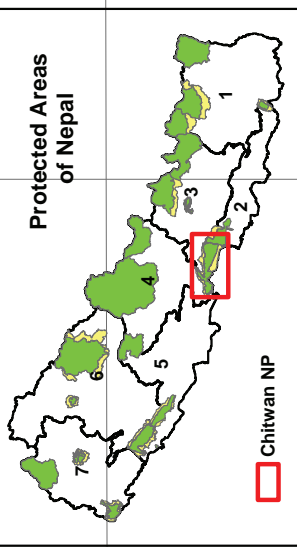
अनुसूची २५ अतिक्रमण क्षेत्रको सारांश विवरण

क्र.स	स्थान/क्षेत्र	क्षेत्रफल	घरधुरी	जि.पि.एस	अतिक्रमण भएको साल
१.	गजग्राह क्षेत्र, सुस्ता गा.वि.स., जिल्ला नवलपरासी	१०.०६ हेक्टर	निकुञ्ज भित्र	२७.४७९६२४	२०३४/३५
				८३.९४९८१०	
२.	त्रिवेणी सुस्ता गा.वि.स. वडा नं. २ को सानो कउलानी, वडा नं. ३ को क्यापटाडी र वडा नं. ८ को साहुमारा, शिवनगरगढी	४८.५१ हेक्टर	करिव ८०/८५ घरधुरी	२७.४५८२२७	२०३४/३५
				८३.९९३३८०	
३.	दाउन्नेदेवी उपभोक्ता समिति अर्न्तगत नयाँ बेलाहानी गा.वि.स.को वडा नं. १, २, ३ र ५ तमासपुरमा पर्ने ठूलो पोखरा र पानवारी मध्यवर्ती सामुदायिक वनमा	२४१.५५ हेक्टर	करिव ७०० घरधुरी	२७.५६	२०३६
				८३.९४४	
४.	मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने लामीचौर उपभोक्ता समिति अर्न्तगत पिठौली गा.वि.स.को वडा नं. ४, ७ र ९ मा पर्ने शान्ती, राजरत्न र कुढौली मध्यवर्ती सामुदायिक वनको सिमानामा	२७.०२ हेक्टर	करिव ७० घरधुरी	२७.६४४८३५	२०४५
				८४.१५९८९२	
५.	सिखौली उपभोक्ता समिति अर्न्तगत मुकुन्दपुर गा.वि.स.को वडा नं. ६ मा पर्ने प्रस्तावित पितौजी मध्यवर्ती सामुदायिक वन पुर्व पश्चिम राजमार्गको किनारामा	८.०६ हेक्टर	करिव ५५ घरधुरी	२७.७०	२०५०
				८४.१५९८९२	
६.	अयोध्यापुरी गा.वि.स. वडा नं ९ स्थित बाँदरभुल्ला चुरे क्षेत्र तथा बगाई क्षेत्रको चक्ला वन अन्तरगतको Core Area मा	५३९.०१ हेक्टर	करिव ५५० घरटहरा	२७.३६९७२४	२०४७
				८४.५२८५५६	
७.	कुसम खोला, प्याउलीमा र कान्छी बगाई	१९३.४१ हेक्टर	करिव १५० घरपरिवार	२७.३७९९३६	२०३३
				८४.४८२२६३	
८.	बरण्डाभार वन क्षेत्रको पश्चिमतर्फ पर्ने गा.वि.स.हरु	६०.६९ हेक्टर वन		२७.५७३३१५	२०४०
				८४.३८३२८२	
९.	कुमरोज मध्यवर्ती सामुदायिक वन क्षेत्रको सिम्रेनी र हरनरी चौरमा	१७.७७ हेक्टर	करिव २०० घरपरिवार		२०४७
१०.	जनकौली मध्यवर्ती सामुदायिक वनको सौराहा क्षेत्र नजिक बाटोको किनारामा	१.४८ हेक्टर	करिव २० घरपरिवार		
११.	लोथर उपभोक्ता समिति अन्तरगत रहेको मकवानपुर जिल्लाको मनहरी गा.वि.स. वडा नं. २ सुनाचुरी क्षेत्र	करिव ६०.९३ हेक्टर	करिव ५०० घरटहरा	२७.५४४२९६	२०५९
				८४.७५०७४८	
१२.	निर्मलबस्ती गा.वि.स.को वडा नं ४ मा पर्ने सिकारीवास क्षेत्र	करिव २.७ हे.		२७.३९६४३०	
				८४.६९०७४५	
	जम्मा	१२०८.४९ हेक्टर	करिव २३३० घरधुरी		

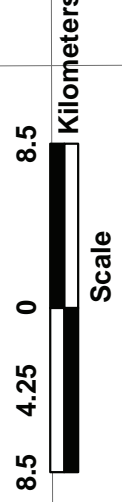
Chitwan National Park (CNP) and Buffer Zone

Location and Landcover

LEGEND

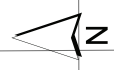
	Park HQ		Cultivated land
	Other Posts		Forest land
	Highways		Grass land
	Ward boundary		Bush/Shrubland
	Rural Municipality/ Municipality boundary		Swamp area
	District boundary		Sandy area
	National boundary		Lake or ponds
	Park boundary		Waterbodies
	BZ boundary		

Source: DoS, CNP/DNPWC and MoFALD, GoN, 2074

© DNPWC, 2074

Designed by: BN Dhakal

84°0'0"E 84°15'0"E 84°30'0"E 84°45'0"E 27°15'0"N 27°30'0"N 27°45'0"N

Chitwan District

Bharatpur Metropolitanity

INDIA

Nawalparasi District

Makwanpur District

Parsa District

Paras National Park

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality

Kasara

Madhi Municipality

Rural Municipality

Thori Rural Municipality

Dipaknagar

Sharibas

Binayee Tribeni Rural Municipality

Bardaghat Municipality

Susta Rural Municipality